

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Jan Petr

Implementace a účinnost KiVa programu na základních školách v České republice

Implementation and effectiveness of the KiVa programme in primary schools in
the Czech Republic

Praha 2024

Vedoucí práce: Veronika Klapálková, Ph. D.

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Veronice Klapákové, Ph.D. za vedení mojí diplomové práce, odborné rady a celkovou pomoc při zpracování. Dále zástupcům neziskové organizace Schola Empirica za možnost online konzultací a za mnoho užitečných informací ohledně celého KiVa programu. V neposlední řadě děkuji všem respondentům, kteří se aktivně zúčastnili dotazníkového šetření a také participantům, kteří byli ochotni podstoupit rozhovor vztahující se k výsledkům kvantitativní výzkumné části.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. července 2024

Bc. Jan Petr

Abstrakt

Cílem diplomové práce je zjistit, jakým způsobem implementovaly v průběhu pilotního roku zapojené kontrolní základní školy v České republice KiVa program a jaká byla jeho účinnost z pohledu členů KiVa týmů. Tento cíl autor naplňuje skrze zodpovězení dvou hlavních výzkumných otázek.

Práce obsahuje teoretickou a empirickou část. V teoretické části se autor zabývá dvěma hlavními oblastmi. Jedná se o šikanu na základních školách v České republice a o KiVa program. V empirické části je popsán samotný průběh výzkumného šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program, včetně metodologie výzkumu, analýzy získaných dat z kvantitativního i kvalitativního šetření a prezentace výsledků. Součástí diplomové práce jsou i doporučení pro další praxi. Tato doporučení jsou určena jak neziskové organizaci Schola Empirica, která celý KiVa program zajišťuje, tak základním školám, které jsou do programu aktivně zapojeny nebo se do tohoto preventivního programu proti šikaně v budoucnu zapojí.

Klíčová slova

KiVa program, KiVa tým, prevence šikany, šikana, základní škola

Abstract

The aim of the thesis is to find out how the participating control primary schools in the Czech Republic implemented the KiVa programme during the pilot year and how effective it was from the perspective of KiVa team members. The author fulfils this aim through answering two main research questions.

The thesis contains theoretical and empirical part. In the theoretical part the author deals with two main areas. These are bullying in primary schools in the Czech Republic and the KiVa programme. The empirical part describes the actual course of the research investigation in primary schools in the Czech Republic with a focus on the KiVa programme, including the research methodology, the analysis of the data obtained from the quantitative and qualitative investigation and the presentation of the results from this mixed research. The thesis also includes recommendations for further practice. These recommendations are addressed both to the non-profit organization Schola Empirica, which sponsors the entire KiVa program, and to elementary schools that are actively involved in the program or will be involved in this anti-bullying prevention program in the future.

Keywords

bullying, bullying prevention, KiVa programme, KiVa team, primary school

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část.....	8
1 Šikana na základních školách v České republice	8
1.1 Pojem šikana	8
1.2 Aktéři šikany	11
1.3 Šikana na základních školách.....	12
1.3.1 Fáze šikany	13
1.4 Prevence šikany na základních školách	16
2 KiVa program.....	20
2.1 KiVa program a jeho hlavní principy.....	20
2.2 KiVa týmy a jejich využití	25
2.3 Výsledky pilotního roku KiVa programu na zapojených základních školách v České republice	26
Empirická část.....	34
3 Výzkumné šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program	34
3.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky	34
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	36
3.3 Sběr a zpracování dat	37
3.3.1 Dotazníkové šetření na základních školách.....	37
3.3.2 Polostrukturované rozhovory s vybranými participanty	38
3.4 Analýza a prezentace výsledků dotazníkového šetření	39
3.5 Kvalitativní šetření u zástupců neziskové organizace Schola Empirica a zapojených základních škol.....	62
3.5.1 Rozhovor se zástupci neziskové organizace Schola Empirica.....	64
3.5.2 Rozhovor se zástupcem pokračující základní školy v KiVa programu.....	69
3.5.3 Rozhovor se zástupcem nepokračující základní školy v KiVa programu.....	71

3.6	Závěry výzkumu.....	74
3.6.1	Vyhodnocení výzkumných otázek	74
3.7	Doporučení pro praxi	83
	Diskuse	85
	Závěr.....	87
	Seznam použitých informačních zdrojů	89
	Seznam tabulek	92
	Seznam grafů.....	93
	Seznam zkratk	94
	Seznam příloh.....	95
	Přílohy	96

Úvod

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku šikany, její prevenci a řešení na základních školách, s důrazem na KiVa program a KiVa týmy. Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jakým způsobem zapojené kontrolní základní školy v České republice implementovaly KiVa program během pilotního roku a jaká byla jeho účinnost z pohledu členů KiVa týmů.

Teoretická část se sestává ze dvou hlavních kapitol. V první kapitole je pozornost věnována pojmu šikana v obecné rovině. Autor zároveň představuje a ve stručnosti charakterizuje její hlavní aktéry. Dále se zabývá šikanou na základních školách, kde demonstruje šikana na konkrétním případě. V této části navíc dochází k popisu jednotlivých fází šikany. Na konci první kapitoly teoretické části se autor zaměřuje na současné metody a způsoby prevence a řešení šikany na základních školách v České republice.

Druhá kapitola teoretické části práce pojednává o KiVa programu a obsahuje celkem tři podkapitoly. V první z nich se kromě seznámení se samotným KiVa programem na základních školách, nachází také hlavní principy tohoto preventivního programu proti šikaně.

V další podkapitole autor charakterizuje KiVa týmy, jejich využití a fungování na základních školách. Poslední podkapitola teoretické části se zaměřuje na výsledky pilotního roku KiVa programu na zapojených základních školách v České republice. Autor zde využívá především podklady ze závěrečné evaluační zprávy, které konzultuje se zástupci neziskové organizace Schola Empirica. Ta KiVa program v České republice zaštiťuje.

Empirická část diplomové práce popisuje výzkumné šetření proběhlé na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program, za použití kvantitativní i kvalitativní metody sběru dat. Autor zde také zdůvodňuje jejich použití a výběr. Následuje analýza a prezentace získaných výsledků z kvantitativního výzkumného šetření, které bylo prováděno na 12 základních školách v České republice. Tyto školy se aktivně zúčastnily pilotního roku KiVa programu na téma prevence a řešení šikany.

Pro dostatečné zodpovězení dvou hlavních výzkumných otázek autor dále podporuje výsledky kvantitativního výzkumného šetření ještě kvalitativní metodou sběru dat prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s vybranými participanty. Na základě poznatků vzešlých z výzkumného šetření, jsou v této části diplomové práce také uvedena doporučení pro další praxi. Ta jsou určena pro neziskovou organizaci Schola Empirica i pro zapojené základní školy.

Teoretická část

1 Šikana na základních školách v České republice

1.1 Pojem šikana

Pojem šikana se začal používat přibližně před půlstoletím a měl souvislost s týráním nováčků od takzvaných mazáků ve vojenské službě. Postupem času se šikanou označovaly všechny podobné projevy chování, odehrávající se i v jiných skupinách, jejichž postavení bylo formálně rovnocenné. Je důležité si uvědomit, že šikana se neobjevuje pouze ve vojenské službě nebo ve škole. Velmi často se s ní můžeme setkat například ve věznicích, v domovech důchodců nebo mezi sourozenci (Janošová, 2011).

Samostatnou kapitolou šikany je ta, odehrávající se na pracovišti v oblasti sociálních vztahů. Zde dokonce vznikla konkrétnější terminologie. Pro šikanu mezi spolupracovníky se užívá pojem mobbing, kdežto v případě zneužívání moci nadřízeného vůči podřízenému zaměstnanci se jedná o takzvaný bossing (Říčan & Janošová, 2010).

Často se jakékoliv chování, které je vnímáno jako nátlakové nebo ubližující, označuje jako šikana. Tento pojem je však v některých případech používán zcela chybně nebo je dokonce vědomě zneužíván. Příkladem může být tvrzení dítěte, že je šikanováno, i když ve skutečnosti po něm chtějí jeho rodiče, aby si plnilo svoje povinnosti či jim s něčím doma pomohlo. Jediným účelem šikany je samotné ubližování. Cílem agresora je opakované ponížení a pokoření oběti. Jedná se o vědomé a opakované zneužívání moci a nadřazenosti nad někým, kdo se nedokáže bránit. Agresor si plně uvědomuje svoji převahu nad obětí a záměrně ve svém počínání pokračuje (Richterová et al., 2022).

V samotném posouzení, zda se jedná či nejedná o šikanu, je paradoxně důležitější to, co cítí a zamýšlí agresor. Oběť může být často poznamenána strachem, pocitem bezmocnosti nebo může být její chování a prožívání zkresleno určitou poruchou či osobnostní zvláštností. Při posuzování, zda se jedná o šikanu, může pomoci odhlédnutí od konkrétních osob, které by v nás mohly vyvolávat určité předsudky. Zaměřit bychom se měli na samotný princip toho, co se ve skutečnosti stalo (Richterová et al., 2022).

Pojem šikana je lidmi většinou chápán jako psychické nebo fyzické ubližování druhému, vyvyšování se nad něj, a to opakovaně a jakýmkoli způsobem. Nemusí se navíc jednat pouze o přímé násilí nebo napadání. Velmi častým druhem šikany je také nepřímé a pasivní

násilí či napadání. U nepřímého se může jednat o útok na osobní věci oběti. Pasivní druh šikany se vyznačuje záměrným přehlížením a ignorováním oběti, takzvanou ostrakizací. Tyto dva druhy šikany jsou v mnoha případech pro oběť horší než šikana přímá. Cílem agresora je omezit svobodu oběti, ponižovat ji a dostávat do situací, které mohou přímo či nepřímo, ať už v aktuální nebo dlouhodobé perspektivě ohrožovat její život (Richterová et al., 2022).

V poslední době se čím dál více hovoří také o kyberšikaně. Lze ji chápat jako variantu psychické šikany. Kyberšikana se od ostatních forem šikany liší především způsobem realizace útoků, ke kterým využívá elektronické informační technologie. Tyto technologie zajišťují šikanujícím určitou anonymitu. Takzvaný kyberprostor je pro agresory další možností k útokům, kterých se dopouštějí i v osobním kontaktu (Janošová et. al., 2016).

Tento druh rizikového chování na internetu je pro školy čím dál aktuálnějším tématem. Přestože je více typická pro starší žáky, měla by jí být věnována pozornost již na prvním stupni základní školy. Během let 2019–2022 se s kyberšikanou setkalo dle výzkumu České školní inspekce přibližně 21 % základních a 24 % středních škol (Česká školní inspekce, 2016a).

Nejčastějšími projevy kyberšikany jsou ponižování, pomlouvání a zesměšňování skrze sociální sítě. Přitom se nemusí jednat pouze o textové zprávy, ale také o fotografie či videa. Ty mají často za úkol oběť zesměšnit před rodinou, kamarády i neznámými lidmi. S rozvojem digitálních technologií zaznamenali pedagogové nárůst tohoto druhu rizikového chování především v oblastech jako je přeposílání nepravdivých zpráv a informací, navazování nebezpečných vztahů či sdílení intimních materiálů skrze fotografie a videa (Česká školní inspekce, 2016a).

Mezi nepoužívanější prostředky kyberšikany patří mobilní telefony, internet nebo v poslední době stále populárnější sociální sítě jako Facebook, Instagram nebo TikTok. Právě s rozvojem sociálních sítí velmi úzce souvisí i postupný vývoj kyberšikany. Cílem kyberšikany je stejně jako u klasické šikany hlavně ublížit a ponížit oběť. Zde se však vše odehrává ve virtuálním světě. Vzhledem k jeho specifikům používá kyberšikana jiné prostředky ubližování a odlišný je také celý proces šikany, včetně rolí agresora a oběti (Čech & Zvoníčková, 2017).

Velmi často se kyberšikana prolíná či doplňuje s klasickou šikanou. Přesto jde o dva naprosto rozdílné pojmy, mezi nimiž existuje celá řada rozdílů. Prvním z nich je anonymita. U klasické šikany můžeme většinou přesně určit kdo je oběť a kdo agresor. Jedná se o reálné lidi, se kterými se můžeme setkat a hovořit s nimi. U kyberšikany má však útočník možnost, být

naprosto anonymní. Často se stává, že se oběť ani nedozví, kdo ji ve skutečnosti obtěžoval (Čech & Zvoníčková, 2017).

Druhým velkým rozdílem mezi kyberšikanou a klasickou šikanou je nezávislost na místě a čase. Zatímco klasická šikana probíhá na určitém místě, na kterém se nepohybujeme nepřetržitě a máme možnost z něj uniknout, u kyberšikany tomu je jinak. Internetový prostor se nachází prakticky všude, protože v dnešní době máme takřka všichni možnost, být připojeni 24 hodin denně. Tím pádem má agresor možnost obtěžovat svoji oběť kdykoliv. Kyberšikana má oproti klasické šikaně několikanásobně větší dosah, protože i v případě, že urážející nebo nějakým způsobem ponižující obsah smažeme, nikdy nevíme, kolik lidí tento obsah ve skutečnosti vidělo, kdo si ho případně stáhl do svého počítače a může ho šířit dál (Čech & Zvoníčková, 2017).

Třetí rozdíl mezi kyberšikanou a klasickou šikanou tkví v technické zdatnosti dětí. Současné mladé generaci již nedělá problém pracovat s informačními a komunikačními technologiemi. Dnes již místo pobíhání venku, zůstávají děti doma ve svých pokojích. Rodiče se s falešným pocitem, že je jejich dítě doma v bezpečí, již tolik nezajímají o to, jak a s kým tento svůj volný čas tráví. Často si tak neuvědomují nebo podceňují nebezpečí, které se ve virtuálním světě může skrývat. Nedostatečná rodičovská kontrola může nakonec vyústit v nezvratné a někdy až tragické důsledky (Čech & Zvoníčková, 2017).

Posledním značným rozdílem mezi kyberšikanou a šikanou je absence fyzické konfrontace. Jedná se o složku, která je při klasické šikaně nezbytná. Agresor má v případě kyberšikany možnost vést veškerou komunikaci, ubližování a kontakt pouze skrze komunikační technologie. Fyzický kontakt není v tomto případě potřeba a agresor si může vyhlédnout svoji oběť zcela náhodně, například pomocí internetu a sociálních sítí. Oběť se z jakéhokoliv důvodu může stát úplně kdokoli. Stejně tak agresorem se může stát ve virtuálním světě každý, nehledě na věk, výšku, fyzickou zdatnost či sociální postavení a chování se mimo internet (Čech & Zvoníčková, 2017).

1.2 Aktéři šikany

Účastníků, kteří přímo či nepřímo ovlivňují proces šikanování, je celá řada. Jedná se o oběti, agresory, ale také o samotné projevy ve skupině, ve které se šikana odehrává. Aktérem šikany je obecně jakákoliv osoba, která je zapojena do případu šikany. Může hrát pozitivní nebo negativní roli. Kromě agresora a oběti je aktérem šikany i svědek, informátor, zastánce oběti a další zúčastněné osoby. Bližší charakteristika těchto aktérů napomůže v praxi ke správnému postupu vůči každému z nich (Zvírotsky, 2023).

Osoba, která vykonává či iniciuje agresi je nazývána jako agresor. Z hlediska školní šikany je agresorem ten, který se vůči ostatním dopouští násilí. Může být jak iniciátorem šikany, tak jejím spolupachatelem, odlišujícím se mírou zapojení do šikany (Zvírotsky, 2023).

Naopak osoba, na které je násilí páčáno se nazývá oběť. Obětí šikany se často stává osoba nebo skupina, která je nejprve označována v daném kolektivu nebo skupině jako obětní beránek. Jedná se o označení osoby nebo v některých případech i skupiny, která je dle ostatních zodpovědná za jejich neúspěchy a problémy (Zvírotsky, 2023).

Dalším z aktérů školní šikany je informátor. Jedná se o jedince, který jako první upozorňuje na možnost šikany. Jeho role je často klíčová, i když mívá méně informací než například svědek. Ten se do šikany sice nezapojuje aktivně, ale velmi často hraje naprosto klíčovou roli v jejím odhalování a řešení (Zvírotsky, 2023).

Posledním zmiňovaným aktérem z hlediska školní šikany je takzvaný zastánce. Mluvíme o člověku, který se aktivně zapojuje tak, že pomáhá oběti šikany. Je jedním z důležitých aktérů školní šikany. Typické pro něj je, že se dokáže fyzicky i slovně postavit agresorovi a oběti naopak dokáže naslouchat a povzbudit ji. (Zvírotsky, 2023).

1.3 Šikana na základních školách

Slovo šikana je v poslední době zmiňováno především v souvislosti se školstvím. Čím dál více o ní hovoří nejen žáci, ale také rodiče a učitelé. Na jednu stranu je zbytečné strašit se tím, že šikana je za každým rohem a v každé třídě. Na druhou stranu tvrzení některých ředitelů základních škol, že u nich se nic takového neděje a stát ani nemůže, má ve většině případů daleko od pravdy (Čáp, 2012).

V posledních letech přibývá na českých školách případů šikany. Mezi lety 2019–2022 byla řešena šikana mezi žáky alespoň jednou na 57 % základních školách. Ohledně středních škol je to dokonce 63 %. Ve srovnání s průzkumem ze školního roku 2015/2016 jde v případě základních škol o nárůst o celých 10 %. Tento nárůst velmi pravděpodobně souvisí s lepší schopností identifikace rizikového chování na základních školách a jeho řešení (Česká školní inspekce, 2016a).

Důležité je však dodat, že právě stoupající ochota škol, řešit případy šikany a postavit se k tomuto problému čelem je více než potřebná. Naštěstí již postupně ubývá základních škol, na kterých ředitelé hrdě hlásí, že mezi jejich žáky se šikana nikdy neobjevila. Právě z těchto škol mohli a nadále mohou odcházet děti a dospívající, jejichž šikanování bylo přehlíženo či bagatelizováno. Následky tohoto přístupu školy vůči šikaně a jejímu výskytu si mohou nejen oběti, ale také agresori a svědci šikany nést po zbytek života (Richterová et al., 2022).

Šikana na školách navíc nemusí probíhat jen mezi žáky. Ve sledovaném školním roce 2022/2023 byla řešena na 7 % základních a středních škol i šikana žáka vůči učiteli. V takovém případě se většinou jedná o verbální šikanu, kyberšikanu či použití pasivních prostředků jako například ignorování. Oproti sledovanému období ve školním roce 2015/2016 se jedná o nárůst, zapříčiněný mimo jiné větším důrazem na tuto problematiku (Česká školní inspekce, 2016a).

Školní šikana je bezesporu nejvíce prozkoumanou oblastí šikany. Lze předpokládat, že během povinné školní docházky, jenž trvá 9 let, se téměř každý žák se šikanou nějakým způsobem setká. Ať již v roli agresora, oběti nebo jako očitý svědek. Školní šikana, která navíc často probíhá přímo ve třídě, velmi vážně ohrožuje osobnostní rozvoj šikanovaného žáka. Opakované prožívání ponižujících situací postupně ničí jeho sebeúctu a sebepojetí (Janošová, 2011).

Dle Říčana a Janošové (2010) je šikana uvnitř třídy o to horší, protože oběť je opakovaně vystavována agresi v prostředí, do kterého se musí neustále vracet. Na rozdíl od dospělých navíc nemá žádnou legitimní možnost z takového prostředí uniknout.

Žák, který je ve třídě obětí šikany, je nucen trávit denně mnoho hodin v prostředí, ve kterém se necítí dobře. Tato skutečnost mu znemožňuje, aby věnoval pozornost výuce, s čímž také často souvisí viditelné zhoršení školního prospěchu a ztráta motivace ke školní práci. Veškeré svoje úsilí totiž směřuje k tomu, aby nedal agresorům žádný důvod k dalšímu útoku. To je jedním z důvodů, proč se zcela vyhýbá všem společným třídním aktivitám a využívá jakoukoli možnost úniku z tohoto prostředí. Pro oběť je tento stav velmi vyčerpávající a psychicky náročný (Janošová, 2011).

Pokud šikanovaný žák navíc nemá ve třídě žádného přítele, nedokáže v tomto stavu dlouho vydržet. Poté se často stává, že tento žák uniká šikaně skrze opakující se předstírané nevolnosti a nemoci, případně chodí za školu. Jestliže je jedinou obětí šikany ve třídě, je to pro něj o to víc traumatizující, než kdyby obětí šikany bylo ve třídě více. Samotné vnímání šikany je z pohledu agresora a oběti naprosto odlišné. Agresor má zpravidla pocit, že se dopustil jen několika drobných epizod, a že vlastně o moc nešlo. Naopak oběť často vnímá období šikany jako neustálou hrozbu napadením, spojenou se stresem a s nejistotou, kdy opět něco přijde. Pokud se agresor rozhodne s šikanou přestat, oběť žije zpravidla ještě dlouhou dobu v obavách z dalších útoků. Z toho vyplývá, že pro oběť šikana trvá mnohem déle než pro agresora (Janošová, 2011).

1.3.1 Fáze šikany

Školní šikana je rozdělena do pěti různých fází. Každá další fáze je charakterizována silnějšími projevy šikany, s tím, že předposlední a poslední fáze mívá již dlouhodobé a někdy bohužel až fatální následky (Zvírotský et al., 2021).

První fáze šikany se nazývá střep. Pro tuto fázi je typický zrod ostrakismu, kdy je oběť vyčleňována z kolektivu (ostrakizována) a šikana je zvláště pro vnější pozorovatele nenápadná. Tato fáze bývá často bagatelizována a chování agresora racionalizováno. V této fázi může šikana sama vymizet, ale spíše postupně přejde do další fáze (Zvírotský et al., 2021).

Druhá fáze šikany má označení úder. V této fázi dochází k přitvrzování násilí z pohledu agresora, a to buď verbálního nebo psychického. Postupně se také může objevovat násilí

fyzické. Dochází zde také k uspokojení agresorů z jejich moci a napětí ve skupině zasažené šikanou stoupá. Oběť se čím dál více stává nástrojem k odreagování, pobavení nebo vybití hněvu ostatních členů skupiny (Zvírotsky et al., 2021).

Třetí fází školní šikany a zároveň klíčové stádium se nazývá jádro. Jedná se o fázi zformování tvrdého jádra agresorů, kteří útoky proti oběti již plánují a chystají. Ve skupině narůstá strach a tlak na konformitu, oběť začíná být napadána nejen agresory, ale i dalšími členy kolektivu. Některé tyto útoky již mohou mít i svoje následky v podobě úrazů nebo škodách na majetku. V této fázi bývá školní šikana již prozrazena a je důležité, aby existovala vůle k nápravě a strategie k jejímu úspěšnému provedení. Pokud k takové intervenci nedojde, přichází přechod do dalšího stádia, které již bývá svými následky nezvratné (Zvírotsky et al., 2021).

Předposlední čtvrtá fáze školní šikany je takzvaná norma. Jedná se o upevňování nových pořádků, kdy skupinu již plně ovládá strach a agresori nad ní mají nadvládu. Oběť nemá šanci situaci řešit sama a často rezignuje. Také může mít pocit, že je vše právě její vina a také proto se u ní mohou začít objevovat symptomy fyzického onemocnění. Ostatní účastníci skupiny si šikanu sami pro sebe zdůvodňují a objevují se u nich tři základní vztahy k deviantnímu chování. Jde o popření, kdy jedinec popírá, že by se činu dopustil, neutralizaci, při které jedinec považuje chování za normální nebo o zdůvodňování při němž odmítá nést za dané chování odpovědnost. Řešení tohoto stádia školní šikany již nutně vyžaduje profesionální intervenci (Zvírotsky et al., 2021).

Označení dokonáno je posledním stádiem školní šikany. Toto stádium můžeme již klidně označit za totalitu nebo dokonalou šikanu. Skupina je pod absolutní nadvládou agresorů a nikdo se nedokáže vzepřít. Podoba školní šikany bývá v tomto stádiu někdy až bizarní, což ale pomáhá vysvětlit celou situaci náhodným svědkům jako neškodnou legraci. Oběť se již snaží jen doslova přežít. Je na agresorovi závislá, stejně jako on na ní. V případě neodhalení ani tohoto stádia školní šikany, mohou být její následky pro oběť dokonce smrtelné. Řešení tohoto stádia školní šikany přesahuje možnosti běžné školy, vyžaduje zásah zkušeného pedagoga nebo psychologa se zkušenostmi s krizovou intervencí. Oběť ve většině případů vyžaduje psychoterapeutickou péči a důsledky si může nést po zbytek svého života. Ovšem tyto důsledky se netýkají pouze oběti, ale také agresorů, členů skupiny, rodičů, učitelů nebo vedení školy. Oběti se po této zkušenosti mohou stát v jiném prostředí agresory, aby se jim předešla zkušenost již nemohla opakovat (Zvírotsky et al., 2021).

V dnešní době je velmi důležité, že mnoho těch, kteří se s šikanou osobně setkali, svoje zkušenosti předávají dále skrze vyprávění, přednášky či knihy. Například dle Mayrock (2016), která si sama prošla šikanou, byla po jejím konci stěžejní otázka „K čemu to všechno bylo?“ Jak dále autorka ve své knize „Jak přežít šikanování“ popisuje, tato životní zkušenost jí dodala nejen odhodlání napsat knihu, ale také uvědomit si, co jí šikana ve skutečnosti dala. Mezi pozitivní následky šikany řadí například odhodlání dosáhnout cílů bez ohledů na překážky, vděk za to, kam se v životě dostala a čeho dosáhla, uvědomění si, že je silná osobnost a dokáže překonat i špatné chvíle nebo přijmout sebe samu se všemi odlišnostmi.

1.4 Prevence šikany na základních školách

Období školního vzdělávání je významnou součástí formování lidské osobnosti. V dospělosti je velmi obtížné napravit to, co se během tohoto období života nepodaří nebo pokazí. To je hlavním důvodem, proč je prevenci rizikového chování ve škole, mezi které patří i šikana, věnována nejen ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), ale i všemi dalšími složkami patřícími do oblasti školství a zejména ze strany samotných škol, mimořádná pozornost. Školy mají za povinnost vytvářet v rámci primární prevence takové podmínky, které předcházejí či minimalizují rizikové projevy chování žáků. Cílem škol by mělo být rozvíjet pozitivní sociální chování, psychosociální dovednosti a zvládání zátěžových situací (Vaničková et al., 2016).

Školy jsou místem primární i sekundární prevence. Primární prevence podporuje žádoucí formy chování a zaměřuje se proti konkrétnímu riziku. Dále také zahrnuje veškeré aktivity podporující zdravý životní styl. Jedná se například o smysluplné využívání volného času skrze zájmové, sportovní nebo volnočasové aktivity. Ty vedou jedince k dodržování určitých společenských pravidel, zdravému rozvoji osobnosti a k odpovědnosti za sebe a své jednání. Specifická primární prevence zahrnuje aktivity a programy, které jsou zaměřené na předcházení a omezování forem rizikového chování u žáků. Do této skupiny patří mimo jiné i šikana (Vaničková et al., 2016).

Prevence šikany na základních školách je velmi důležitá. Významnou roli v ní hraje povědomí pedagogů ohledně šikany i jejich pedagogické schopnosti a dovednosti. Podpora vedení školy v oblasti výskytu a prevence šikany na dané základní škole je nedílnou součástí pro její úspěšné a efektivní řešení. Účinná prevence rizikového chování je kontinuální a zahrnuje komplexní a interaktivní programy, které pomáhají žákům s různými typy rizikového chování. Pokud má být prevence efektivní, musí mimo jiné odpovídat věku žáků. Pro mladší žáky by měla být prevence méně specifická a více orientovaná na ochranu samotného zdraví a pozitivní klima ve škole a ve třídě. U starších žáků by se prevence měla více zaměřovat na konkrétní rizika chování. Zastrasování, citové vydírání, jednorázové akce či pouhé předávání informací, je považováno za nesprávnou a především neúčinnou prevenci (Vaničková et al., 2016).

Mezi základní principy primární prevence, které by měla každá základní škola dodržovat patří například ustavení školního metodika prevence, edukace všech pedagogů zaměřená na identifikaci rizikových faktorů a včasnou detekci šikany ve všech jejích stádiích. Příprava

kurikulárního postupu řešení šikany nebo spolupráce školy s rodiči, komunitou a odborníky. Mezi další nedílné principy efektivní prevence šikany patří dlouhodobost a soustavnost, jenž se stává neoddelitelnou součástí výuky a života školy. Ta by se měla zaměřit například na témata respektování druhých, zdravé prosazování vlastního názoru, zlepšování sociálního klimatu ve třídě nebo schopnost navazovat přátelství se svými vrstevníky. Neméně klíčovou roli hraje v této oblasti také zvládání stresu a vhodné a přiměřené zvládání emocí (Vaničková et al., 2016).

Současně s tím by každá základní škola měla při tvorbě školního řádu vycházet z obecných, zvláštních a právních požadavků. Mezi obecné patří například normativnost, srozumitelnost, stručnost nebo přehlednost. Ke zvláštním požadavkům, ze kterých by měl školní řád vycházet patří nepřepisování ustanovení zákona či jiných právních předpisů. Pouze by s nimi žáci, učitelé a další personál měl být seznámen. Co se týká právních požadavků, školní řád by měl být v souladu s právními předpisy a působit jen k činnosti dané základní školy (Vaničková et al., 2016).

Školní řád některých škol obsahuje preambuli ohledně ochrany žáků před šikanou. Formulace bývá uvedena ve smyslu toho, že každý žák na škole má právo na ochranu před šikanou. Dále je na některých školách v prvních ročnících uzavírána smlouva s rodiči ohledně ochrany jejich dětí před šikanou. Taková smlouva obsahuje informace o tom, že v případě šikany škola učiní veškeré nezbytné kroky k rychlému a efektivnímu vyřešení problému nebo že u zvláště závažného případu šikany, bude šikanující žák potrestán změnou školy. Většina rodičů, kteří tuto smlouvu schválí a podepíší, se ztotožní spíše s rolí rodiče šikanovaného dítěte, než s rolí rodiče agresora. Samotné podepsání smlouvy tohoto znění sice není zárukou, že k šikaně na dané škole nedojde, ale v případě jejího výskytu se škola může lépe domluvit na dalším postupu s rodiči žáků, jichž se konkrétní případ týká (Janošová, 2011).

Dle metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016), který byl vydán dne 6. září 2016, má škola možnost využít k zastavení násilí agresorů některé z nápravných opatření. Jedná se například o výchovné opatření, skrze napomenutí či důtku třídního učitele nebo ve vážnějších nebo opakovaných případech napomenutí či důtku ředitele školy. Dalšími možnými nápravnými opatřeními mohou být snížené známky z chování, realizace individuálního výchovného plánu agresora nebo přesunutí agresora do jiné třídy (MŠMT, 2013–2024b).

Předpokladem k efektivní prevenci nejen šikany ale i dalších typů rizikového chování je systematický postup. Pozitivním zjištěním je fakt, že v současné době jsou téměř na všech

školách strategické dokumenty věnující se právě prevenci rizikového chování jako je šikana či kyberšikana. V letech 2019–2022 navíc tyto strategické dokumenty aktualizovala více než polovina základních i středních škol. Jedná se o reakci na aktuální situaci ve školství a ve společnosti (Česká školní inspekce, 2016a).

Ke zvýšení účinku prevence šikany může přispět zapojení se školy do některého z preventivních programů na celoškolské úrovni. Jedná se o systematickou spolupráci školy a jejích zaměstnanců, která slouží ke zlepšení celkového klimatu školy. O projevech šikany jsou informováni a proškoleni nejen všichni učitelé, ale také ostatní školní personál. Mezi celoškolské programy proti šikaně dle Janošové (2011) patří například program *Začít spolu*, mezi jehož hlavní myšlenky patří podpora vzájemné spolupráce dětí a spolupráce školy s rodinou (Step by Step Česká republika, o.p.s., 2023).

Dalším podobným programem, zaměřujícím se na šikany je *Minimalizace šikany*. Jeho hlavním cílem je pomáhat základním školám významně snížit četnost i závažnost projevů šikanování mezi dětmi (AISIS, o. s., 2023). Značných úspěchů ve snížení případů šikany dosáhl také *Hradecký program* (Tribun EU, 2009). Ten měl za cíl „vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, dobré sociální klima a zároveň podporovat pozitivní vztahy mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli“ (Obchodní akademie, 2018). Mezi nejnovější celoškolské programy pro prevenci a řešení šikany na základních školách v České republice patří *KiVa program*, o kterém se autor této diplomové práce podrobněji zmiňuje v další kapitole.

Metodická doporučení a pokyny v oblasti primární prevence rizikového chování můžeme najít i na webových stránkách MŠMT. „Metodické doporučení ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28). Ten vymezuje aktuální terminologii a začlenění prevence do školního vzdělávacího programu a školního řádu, popisuje jednotlivé instituce v systému prevence a úlohu pedagogického pracovníka, definuje školní preventivní program a doporučuje postupy škol a školských zařízení při výskytu rizikového chování“ (MŠMT, 2013–2024c).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vypracovalo v minulém roce akční plán Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2023–2025. Tento dokument vychází z dokumentů MŠMT, SWOT analýz a šetření v oblasti primární prevence rizikového chování a stanovuje cíle pro jednotlivé aktéry. Tyto cíle jsou rozděleny do několika oblastí, jako například vzdělávání, systém, legislativa nebo hodnocení a výzkum. Dle

tohoto dokumentu by preventivní aktivity měly dítě provázet od co nejnižšího věku až do dospělosti. Je však nutné tyto aktivity přizpůsobit znalostem, věku nebo například rozumovým schopnostem dítěte (MŠMT, 2013–2024a).

Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže 2019–2027 stanovuje tři hlavní funkce. První z nich je stanovení základního rámce primární prevence rizikového chování v České republice na období 2019–2027. Druhá hlavní funkce se zabývá stanovením hlavních cílů a priorit rozvoje v politice primární prevence rizikového chování na období 2019–2027. Poslední hlavní funkcí je dostatečná informovanost jak odborníků, tak laické veřejnosti o cílech a prioritách politiky primární prevence rizikového chování u dětí, žáků a studentů. Prevence vycházející z tohoto dokumentu MŠMT má být multioborová (MŠMT, 2013–2024a).

Diplomová práce se zaměřuje na primární prevenci, proto další dva stupně jsou zde uvedeny pouze okrajově k pochopení odlišností. Na rozdíl od primární, se sekundární prevence používá v situacích, kdy již k šikaně došlo. Do této části prevence patří výchovná práce s účastníky šikany, především s agresorem a samotnou obětí. Ta mimo jiné zahrnuje výcvik agresorovo sociálních dovedností, tlumení agresivních sklonů nebo jeho soustavné monitorování. Mezi postupy sekundární prevence řadíme například jednání s rodiči obou hlavních aktérů šikany, či s kolektivem třídy, do kterých agresor a oběť patří (Beseda prevence šikany od Policie ČR na ZŠ Chotěšov dne 3. 6. 2024).

Posledním druhem prevence je terciální. V té je hlavním cílem oddělení agresora od oběti. Ve školním prostředí je možné tento cíl splnit skrze převedení agresora či oběti do jiné třídy nebo školy. Důležitým prvkem tohoto druhu prevence je jasné stanovení pravidel a norem pro agresora, včetně seznámení s možnými dalšími sankcemi v případě, že by se jeho chování v budoucnu opakovalo (Beseda prevence šikany od Policie ČR na ZŠ Chotěšov dne 3. 6. 2024).

2 KiVa program

2.1 KiVa program a jeho hlavní principy

V České republice chybí dlouhodobě takzvaná evidence-based metodika, která pomáhá snížit výskyt šikany. Problém tkví v tom, že většina opatření se věnuje prevenci a řešení šikany na základních školách až po jejím vzniku. Jen omezené množství programů kombinuje obě zaměření a místo využívání služeb externích odborníků, cílí na aktivizaci samotné školy a mají celoškolský charakter. Ten dokáže nastavovat celoškolské normy pro prevenci a práci se školní šikanou. Programů, jež jsou zároveň podpořeny výzkumnou evidencí kontrafaktuálního charakteru, tedy vycházející z konkrétní intervence, a navíc poskytují srovnání s absencí intervence, je ještě méně (Schola Empirica, 2023).

Právě do této úzké skupiny patří finský KiVa program (Schola Empirica, 2023). Jde o komplexní celoškolský program, zaměřující se na prevenci a řešení šikany. Finská metodika Kiusaamista Vastaaan (KiVa)¹ je přizpůsobena přímo pro české prostředí. Smyslem KiVa programu je učit základní školy efektivně předcházet šikaně a samostatně ji řešit. Působí tedy především preventivně. KiVa program nabízí širokou škálu konkrétních nástrojů a materiálů. Základní školy mohou pomocí nich efektivně snížit výskyt případů šikany, vytvořit bezpečné prostředí a zlepšovat třídní i školní klima, ve kterém již k šikaně nebude docházet. KiVa program je původem z Finska a je určen pro žáky základních škol (Schola Empirica, 2022b).

Finské vzdělávání je považováno za jedno z nejlepších na světě. Odborníci v České republice i v mnoha dalších zemích dávají školství a vzdělávání ve Finsku za vynikající příklad úspěšnosti vzdělávacího systému. Tato úspěšnost je potvrzena i skrze výsledky finských žáků v mezinárodních evaluacích PISA (Program pro mezinárodní hodnocení žáků) a dalších. Převzetí některých metod a postupů je nejen možné, ale také dle odborníků, politiků a pedagogů velmi žádané. Příčiny úspěšného finského školství a vzdělávání tkví například v práci učitelů s žáky, v ideovém principu rovnosti, což umožňuje vzdělávání veškeré mládeže na stejné kvalitní úrovni. Kvalita finských učitelů souvisí se striktním výběrem uchazečů a se skutečností, že profese učitele patří ve Finsku mezi nejprestižnější povolání. Ve vysoké míře dochází také k začleňování žáků se zdravotním postižením do standardního proudu vzdělávání, což má za následek mimořádně vysokou míru inkluze (Průcha & Kansanen, 2015).

---

¹ proti šikaně

Jedná se o vědecky ověřený program, zabývající se prevencí šikany na základních školách. Vyvinula ji univerzita v Turku pro finské ministerstvo školství a v současnosti přejímají KiVa program základní školy napříč vyspělým světem. V dnešní době je tento program na prevenci a řešení šikany dostupný v 22 zemích. Kromě České republiky se jedná například o Belgie, Francii, Itálii, Mexiko, Nový Zéland, Španělsko, Švédsko nebo Jižní Afriku. Do KiVa programu je v těchto 22 zemích po celém světě, zapojeno více než 1200 základních škol. Materiály tohoto programu byly přeloženy do 15 různých jazyků, což umožňuje přístup k nim pro více než 120 tisíc žáků. Všechny tyto materiály byly přeloženy profesionálními překladateli a lokálně upraveny odborníky na vzdělávání a šikanu. V období od 1. 11. 2020 do 31. 12. 2022 proběhla pilotáž v rámci výzkumné licence, která byla inspirována nejen implementací KiVa programu ve Finsku, ale zároveň implementací v různých částech světa z 22 zapojených zemí (Schola Empirica, 2022b).

Ve Finsku došlo k hodnocení účinků tohoto finského národního školního programu proti šikaně (KiVa) v letech 2007–2009 skrze randomizovanou kontrolovanou studii. Další vyhodnocování účinků probíhá od začátku celostátní implementace, tudíž od roku 2009. Mezi hlavní zjištění patří, že program KiVa snižuje šikanu a viktimizaci. Zároveň má zásluhu i na zvyšování empatie vůči obětem šikany a má pozitivní vliv na jejich podporu a obranu. Dalším pozitivním výsledkem je skutečnost, že KiVa zvyšuje oblibu školy a má zásluhu na snižování úzkostí, depresí či negativního vnímání spolužáků. Nejvíce pozitivních výsledků bylo dosaženo na základních školách, konkrétně 1.–6. ročník. Ve Finsku se KiVa program těší velké oblibě, což dokazuje fakt, že v současné době je 90 % finských všeobecných škol registrováno jako uživatelé tohoto preventivního programu (Salmivalli & Poskiparta, 2012).

Právě program KiVa nejvíce rozvíjí přípravu potenciálních svědků šikany. Je to z toho důvodu, že přímo vychází z pojetí šikany jakožto skupinového procesu. Navíc pomáhá učitelům šikaně nejen předcházet, ale také ji monitorovat a při jejím odhalení intervenovat. Tento program vyžaduje v ideálním případě dlouhodobou práci skrze celou školu. Avšak je možné inspirovat se jeho hlavním principem i bez dlouhodobé implementace. Tímto hlavním principem je důraz na práci s hlavními ale i vedlejšími a často přehlíženými aktéry šikany (Salmivalli et. al., 1996).

Díky projektu „KiVa: pilotáž přenositelnosti výzkumně ověřeného programu prevence šikany na ZŠ v ČR“, realizovaného neziskovou organizací Schola Empirica, mohl být KiVa program přenesen a adaptován do českého prostředí. V současné době má za sebou pilotní fázi, ve které bylo provedeno, na 24 základních školách v České republice, ověření efektivity KiVa

programu. Ten je nyní připraven na šíření do dalších základních škol po celé České republice (Schola Empirica, 2023).

Licenčním partnerem KiVa programu v České republice je Schola Empirica. Jedná se o vzdělávací a výzkumnou neziskovou organizaci, která přináší vědecky ověřené metodiky do vzdělávání. Zaměřuje se na vzdělávání učitelů, sociálních pracovníků a rodičů, kteří poté mohou dětem poskytnout dostačující a plnohodnotnou péči a umožnit jim rozvinout jejich potenciál. Schola Empirica vychází ze zahraničních vědecky ověřených přístupů a metod, které následně upravuje pro podmínky České republiky. Společně s partnery je tato nezisková organizace testuje v praxi a vyhodnocuje jejich dopad v českém prostředí. Implementované přístupy a metody poté na základě praktických zkušeností z pilotních implementací a výsledků evaluací zlepšují a inovují. Společně s partnery dále šíří přístupy a metody, které jsou skrze praxi a výzkum prověřené (Schola Empirica, 2022a).

KiVa program vychází z předpokladu, že se agresor snaží získat skrze šikanu moc, obdiv či lepší postavení v kolektivu. Kromě oběti potřebuje k dosažení takových výhod i podporovatele, kteří ho budou za jeho chování a jednání obdivovat. Z toho důvodu je důležité, jak se k chování agresora postaví přihlízející. V případě, že se vůči nevhodnému chování přihlízející nevymezí nebo alespoň nevyjádří nesouhlas, stávají se tichými podporovateli agresora. KiVa program se proto zaměřuje především na změnu postoje a reakce nečinně přihlízejících. V mnoha případech jsou právě oni často opomíjeným, ale o to více důležitým klíčem k řešení konkrétního případu šikany (Schola Empirica, 2022c).

Mezi další hlavní principy KiVa programu patří zahrnutí klíčových aktérů, mezi něž patří žáci, učitelé i rodiče. Ti všichni mají často v případech šikany, její prevence a řešení, naprosto zásadní roli (Schola Empirica, 2022c). Dřívější studie ukázaly, že povědomí učitelů i ostatních zaměstnanců školy o šikaně bývá často nepřesné a neúplné. Z toho důvodu dochází k situacím, kdy během případů šikany mají pocit nedostatečné kompetence k řešení daného případu (Ahtola et. al., 2012).

Dalším využívaným principem, který je nezbytný k pozitivním výsledkům KiVa programu, je využívání moderních nástrojů, které mají žáky bavit. K tomu jsou určeny například online KiVa hry. Pomocí nich se žáci zábavnou formou dozvídají všechny potřebné informace ohledně šikany, její prevence i samotného řešení. Dalším hlavním principem zmiňovaného programu je naučit žáky vyjadřovat podporu oběti šikany a asertivně reagovat na chování a jednání agresora. Přijetí tohoto principu mívá za následek výrazné snížení či úplné

vymizení šikany, například ve škole nebo ve školní třídě. Předposlední hlavní princip vychází z rozvíjení sociálních a emočních dovedností dětí na takovou úroveň, aby k šikaně v budoucnu nedocházelo nebo ji případně dokázaly žáci zastavit již v raných fázích (Schola Empirica, 2022c).

Posledním zmiňovaným principem je posilování empatie směrem k obětem. Na základě informace od zástupců neziskové organizace Schola Empirica, KiVa program učí děti přejímat zodpovědnost za své chování. Tento princip by měl mít za následek, že děti aktivně proti šikaně zasáhnou, ačkoli se daná situace netýká přímo jich samotných. V přeneseném významu můžeme říct, že tento princip děti učí, že zodpovědnost za atmosféru ve třídě má každý žák (zástupci neziskové organizace Schola Empirica, osobní sdělení, 22. února 2024).

KiVa program má dva základní pilíře. Prvním pilířem je prevence, která zároveň zahrnuje i monitoring. Druhým pilířem je intervence. Prevence má fungovat jako univerzální opatření. Po celý školní rok probíhají na základní škole preventivní aktivity, do nichž jsou zapojeni všichni žáci, učitelé a vedení školy. Neméně důležitá je aktivní spolupráce s rodiči. Klíčovou součástí prevence představují pravidelné KiVa výukové lekce, které probíhají každý měsíc. Za školní rok absolvují žáci deset KiVa lekcí s tím, že jedna KiVa lekce vychází na dvě vyučovací hodiny. Z toho vyplývá, že žáci absolvují za školní rok celkem dvacet KiVa vyučovacích hodin. V ideálním případě vedou tyto KiVa lekce třídní učitelé. Právě pro ně jsou na každé zapojené základní škole k dispozici manuály. Ty jsou v tištěné i elektronické podobě rozděleny do tří oddílů. První oddíl je určen pro první až třetí ročník, druhý je určen pro čtvrtý až šestý ročník a třetí oddíl je určen pro sedmý až devátý ročník. Kromě těchto manuálů slouží jako dopomoc pro KiVa výukové lekce také předem připravené prezentace, videa a online KiVa hry (Schola Empirica, 2022c).

Klíčovým prvkem pro postupné zlepšování a dlouhodobé udržení nízkého výskytu šikany je monitoring, který do tohoto pilířem KiVa programu patří. Z toho důvodu KiVa program nabízí základním školám plošný monitorovací nástroj. Zpětnou vazbu poskytuje pro žáky a učitele každoroční dotazník k aktuální situaci šikany na škole. Tento dotazník navíc umožňuje sledovat dlouhodobější trendy v oblasti prevence a řešení šikany (Schola Empirica, 2022c).

Druhý pilíř intervence zahrnuje cílená opatření, která jsou určena pro případy, kdy už dochází na základní škole k šikaně. Jejich smyslem a cílem je šikanu rychle a efektivně zastavit. KiVa program poskytuje návod, jak by měla základní škola postupovat v případech, kdy se o

případu šikany dozví nebo má o jejím výskytu na svojí škole podezření. Ve škole vzniká takzvaný KiVa tým, o jehož využití se autor podrobněji rozepisuje v další podkapitole této diplomové práce (Schola Empirica, 2022c).

Výše zmíněné hlavní principy jsou uplatňovány také při samotném zavádění KiVa programu na základních školách, které probíhá celkem ve třech různých fázích. První z nich je přípravná fáze. Ta začíná před začátkem nového školního roku. Následuje realizační fáze, která probíhá během celého školního roku. Jako poslední přichází na řadu evaluační fáze. Ta nastává na konci školního roku pomocí výše zmiňovaných dotazníků pro žáky a učitele (Schola Empirica, 2022c).

2.2 KiVa týmy a jejich využití

Součástí cílených opatření, která spadají do pilíře intervence, patří takzvaný KiVa tým. Jedná se o skupinu minimálně tří pedagogických pracovníků a vzniká na každé základní škole, která se aktivně zapojí do KiVa programu. Tento tým má za úkol řešit a dokumentovat případy opakované a systematické šikany. Zároveň dohlíží na implementaci a realizaci programu společně se školou zvoleným KiVa koordinátorem. Pedagogové, kteří mají zájem zapojit se do KiVa programu na dané základní škole již od začátku, mají možnost absolvovat dvoudenní školení pořádané metodickým týmem Schola Empirica. Informace zde získané by poté měli předat ostatním pedagogům a případně i dalším zaměstnancům dané základní školy. Mezi povinnosti členů KiVa týmu a koordinátora patří také společné utváření akčního plánu univerzálních a cílených opatření. Na začátku nového školního roku se konají zahajovací schůzky, kde je KiVa program představen nejen žákům, ale také rodičům (Schola Empirica, 2022c).

Školní KiVa tým během celého školního roku řeší jak případy šikany, tak pouhá podezření na její výskyt ve škole. Na pravidelných schůzkách pedagogického sboru se v průběhu roku hodnotí samotný průběh a realizace KiVa programu. V evaluační fázi, která probíhá na konci školního roku, přichází na řadu vyhodnocování toho, jak je KiVa program efektivní a jak přímo zapojené základní škole pomáhá. Následují případné úpravy akčního plánu pro nadcházející školní rok (Schola Empirica, 2022c).

2.3 Výsledky pilotního roku KiVa programu na zapojených základních školách v České republice

Díky pilotnímu programu KiVa na zapojených kontrolních základních školách v České republice bylo možné přenést a přeložit všechny materiály, které s KiVa programem souvisí. Dále je bylo možné lokalizovat do prostředí českých základních škol a následně vydefinovat metodickou podporu, která je pro první roky zavádění tohoto programu pro zapojené základní školy nezbytná. Během zmiňovaného pilotního roku KiVa programu byla sledována nejen účinnost, ale také kvalita zavádění tohoto programu na všech pilotních základních školách. V důsledku toho bylo možné zjistit počáteční překážky, odhalit problematická místa a zároveň vytvořit udržitelný model přenositelnosti programu (Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., 2011–2024).

Z výsledků dopadové části evaluace pilotního projektu roční implementace KiVa programu vyplývá, že byl zaznamenán pokles nulových případů a větší míra šikany, což se u intervenční skupiny nestalo. Z toho lze odvodit, že existuje celkově slabý nesignifikantní trend skutečnosti, že by KiVa program měl možnost zabránit zvýšení viktimizace, avšak pouze za předpokladu, že by nastavený trend zůstal nebo se zlepšil i v následujících letech implementace tohoto programu (Klocek et al., 2023).

Zmiňované výsledky dopadové části evaluace mohou mít různé důvody. Prvním z nich může být příliš krátká doba implementace. Druhou příčinou těchto výsledků může být nízká kvalita implementace KiVa programu na některých základních školách v důsledku pandemických opatření (Klocek et al., 2023). Na základě informací od zástupců neziskové organizace Schola Empirica, školy v době pandemických opatření z důvodu časté absence žáků nebo učitelů nevyučovaly KiVa lekce v dostatečné míře a frekvenci. Na některých zapojených kontrolních základních školách navíc nebyla kvůli pandemickým opatřením možná přítomnost metodika na metodické návštěvě. Učitelé byli často z důvodu pandemických opatření, a s tím spojené nevyhovující situací na škole a v online výuce, často demotivováni a vyčerpaní (zástupci neziskové organizace Schola Empirica, osobní sdělení, 22. února 2024).

Posledním důvodem může být skutečnost, že byla poskytována měření se zpětnou vazbou jak intervenčním, tak i kontrolním školám. Na jednu stranu je poskytování zpětné vazby formou reportů jedním ze tří základních pilířů KiVa intervence, na druhou stranu mohlo mít právě toto vliv na samotné měření (Klocek et al., 2023).

Z výsledků procesní evaluace a modelu přenositelnosti programu jsou dále v textu popsány některé ze zkoumaných oblastí. První z nich je účast na měření, kterého se zúčastnilo všech 24 zapojených škol. Tyto školy byly rozděleny na intervenční a kontrolní. V obou skupinách bylo celkem 12 základních škol. Druhou oblastí je vyhodnocení školení poskytovatelů intervence, kterého se zúčastnilo všech 12 zástupců intervenčních základních škol (Klocek et al., 2023). Od zástupců neziskové organizace Schola Empirica byl autor informován, že na čtyřech školách byl vyškolen pouze KiVa koordinátor, na zbylých základních školách se počet vyškolených pedagogů pohyboval mezi jedním až sedmi. Třetí oblastí, která byla vyhodnocována, jsou indikovaná opatření. Zde celkem sedm z dvanácti KiVa týmů řešilo mezi dvěma až sedmi případy šikany za použití standardizovaných KiVa formulářů šetření šikany. Zmiňované případy šikany zahrnovaly verbální, fyzické i materiální formy šikany (zástupci neziskové organizace Schola Empirica, osobní sdělení, 22. února 2024).

Zbývající tři oblasti se týkají různých druhů univerzálních opatření. Jedná se o plakáty a další zviditelnění, návštěvy školy a KiVa lekce (Klocek et al., 2023). Na základě online konzultace se zástupci neziskové organizace Schola Empirica autor zjistil, že všech dvanáct zapojených kontrolních škol umístilo do veřejného prostoru plakáty a další znaky zapojení se do KiVa programu. Koordinátoři KiVa škol byli navíc přidáni do WhatsApp skupiny, ve které měli možnost sdílet fotky reprezentace KiVa programu v jejich základní škole. Jednalo se například o fotky z lekcí, KiVa pravidla napsaná na tabuli či ve třídě, KiVa úmluvy a mnoho dalšího. Implementace této části univerzálních opatření proběhla v dostatečné míře na všech zapojených základních školách (zástupci neziskové organizace Schola Empirica, osobní sdělení, 22. února 2024).

Další oblastí, která byla vyhodnocována v univerzálních opatřeních, byly návštěvy jednotlivých škol. Ty probíhaly ve všech dvanácti zapojených školách, vždy jednou za pololetí. Klocek et al. (2023) uvádí z výsledků těchto návštěv například tato zjištění:

KiVa lekce byly většinou vyučovány v třídnických hodinách a výuku vedl třídní učitel s tím, že tato výuka KiVa lekcí byla někdy krácena, aby se stihly vyřídit i administrativní záležitosti, které do třídnických hodin běžně patří (Klocek et al., 2023).

Dále byli na jedné zapojené základní škole vyškoleni všichni pedagogičtí pracovníci včetně asistentů učitele, v jiné ZŠ byl vytvořen Microsoft Teams Room pro dotazy na školení a v některých školách se podařilo spolupracovat například jen s jedním dalším kolegou nepatřícím do KiVa týmu (Klocek et al., 2023).

Problematická byla na většině škol skutečnost, že první dva a půl měsíce byly KiVa manuály pro školy dostupné pouze v elektronické podobě, což některé školy řešily vytvořením vlastních výtisků (Klocek et al., 2023).

Úvodní setkání pro rodiče a zákonné zástupce probíhalo v rámci třídních schůzek či online formou (Klocek et al., 2023).

Žáci byli na některých školách o KiVa programu informováni na začátku školního roku, ve všech třídách skrze třídní učitele, na jiných školách představil KiVa program a funkci KiVa týmu zvolený KiVa koordinátor, který všechny třídy postupně obešel (Klocek et al., 2023).

Dle zmiňovaných autorů bylo spíše negativní stanovisko zaujato vůči nošení KiVa symbolů či KiVa vest (Klocek et al., 2023).

Také neexistence třídnických hodin, pozdě dodané KiVa manuály či nedostatek času a prostoru na výuku byly hlavními příčinami neúspěšné standardizace KiVa lekcí, jež byly rozděleny na dvě setkání po jedné vyučovací hodině za měsíc (Klocek et al., 2023).

Pravidelné setkání navštěvovali všichni KiVa koordinátoři (Klocek et al., 2023).

Přibližně polovina zapojených základních škol se v druhém pololetí zúčastnila finského dotazníkového šetření, přičemž vysoká neúčast byla způsobena jak zátěží koordinátorů a problémy s informovaným souhlasem zákonných zástupců pro všechny žáky zapojených základních škol, tak zátěží spojenou s pilotním výzkumem, vzhledem k níž nebylo na školy více apelováno na zapojení se do KiVa měření (Klocek et al., 2023).

Lektoři rovněž upozornili na skutečnost, že na některých školách si třídní učitelé stále chtějí řešit případy šikany v jejich třídě sami (Klocek et al., 2023).

Poslední vyhodnocovanou oblastí, patřící do univerzálních opatření, byly KiVa lekce. Lektoři provedli na každé zapojené škole během jejich návštěvy minimálně jeden následek KiVa lekce. Tyto následky probíhaly během první návštěvy v rozmezí od listopadu 2021 do ledna 2022 a během druhé návštěvy od dubna 2022 do června 2022. Primární zaměření lektorů bylo ke čtvrtému a šestému ročníku (Klocek et al., 2023).

Všech dvacet částí KiVa lekcí, což zahrnovalo celkem deset témat, zvládly dle informací od zástupců neziskové organizace Schola Empirica u svých čtvrtých a šestých ročníků odučit pouze dvě zapojené kontrolní základní školy. Čtyři školy odučily dokonce méně než polovinu

lekci a dvěma školám se téměř vůbec nepodařilo KiVa lekce během školního roku vyučovat (zástupci neziskové organizace Schola Empirica, osobní sdělení, 22. února 2024).

Mezi způsoby přípravy KiVa lekce patřila nejčastěji práce s KiVa manuálem, konzultace s kolegy nebo příprava pomocí intranetu a online materiálů. Další výsledky jsou v této oblasti vlivem nesplnění všech KiVa lekcí jen těžko interpretovatelné a zkreslené (Klocek et al., 2023).

Posledním sledovaným faktorem v této části hodnocení byla podpora žáků v kritickém myšlení, vlastním uvažování a v obecném hledání řešení konfliktů. Zde můžeme pozorovat největší problémy v oblasti kritického myšlení u druhé části čtvrté, šesté a osmé lekce. Sledována dále byla také podpora žáků v aktivním zapojení, ve které zcela evidentně dochází s přibývajícimi lekcemi k narůstajícímu pocitu učitele být kompetentnější aktivizovat žáky (Klocek et al., 2023).

Ve fokusních skupinách byly hodnoceny ve čtyřech okruzích postoje a názory v rámci zapojených škol. Jedná se o postoje vůči programům proti šikaně a zkušenost s nimi, hodnocení zavádění KiVa programu, hodnocení dopadů plynoucích z fungování programu a hodnocení spolupráce s jednotlivými aktéry. V prvním okruhu respondenti ocenili připravenost lekcí, možnost volby dle uvážení vyučujícího a různé nástroje od improvizčních technik až po aktivity k utužování kolektivu. Dále účastníci zmiňovali očekávání, že KiVa program jim pomůže určit postup v konkrétních případech šikany. V neposlední řadě bylo oceňováno řešení prevence, intervence nebo rozsáhlost konkrétních technik. Koordinátoři se také často zmiňovali o změně postojů dalších kolegů vůči KiVa programu z negativního na pozitivní (Klocek et al., 2023).

Účastníci fokusních skupin určili dvě hlavní bariéry implementace KiVa programu. První jsou negativní postoje některých dalších učitelů vůči KiVa programu. Druhou bariéru představují časové možnosti pedagogů, které jsou spojené s organizačními potížemi. KiVa koordinátoři dále zmiňovali, že jednou z hlavních překážek u zapojených kontrolních škol byla nedostatečná připravenost na aktivity, respektive zpoždění některých materiálů, které byly pro úspěšný start programu nezbytné. Problém také často tvořila samotná organizace toho, v jakých hodinách mají KiVa lekce na zapojených základních školách probíhat. Implementace se potýkala s menšími problémy na prvním stupni. Na druhém stupni se objevovaly v některých třídách problémy s otevřeností ke změnám (Klocek et al., 2023).

V každém případě se dá říci, že jedním z přímých efektů implementace je zpřehlednění toho, na koho se mohou žáci v případě šikany obrátit. Dalším efektem je, že žáci sami nebo

s učiteli debatují na téma šikany. Především cílená opatření nacházela mezi KiVa koordinátory větší odezvu než v případě univerzálních opatření. Učitelé na nich nejčastěji oceňovali informace ohledně způsobu řešení šikany na dané základní škole. Dalším pozorovaným efektem KiVa programu je tematizace samotných vztahů mezi žáky a jejich vnímání třídního kolektivu. Naopak negativním efektem je na některých školách přemíra označování různých typů chování jako šikana. S tím souvisí i fakt, že téma šikany se často stává ze strany žáků terčem vtipů (Klocek et al., 2023).

Spolupráce na implementaci byla ovlivněna externími faktory, mezi které patří celosvětová pandemie Covid-19, uprchlická krize či ruská agrese na Ukrajině. Největší překážkou však byly negativní postoje některých kolegů. Ze strany MŠMT a ČŠI by k lepší kooperaci přispělo povinné zařazení KiVa a podobných preventivních programů do výuky základních škol (Česká školní inspekce, 2016b).

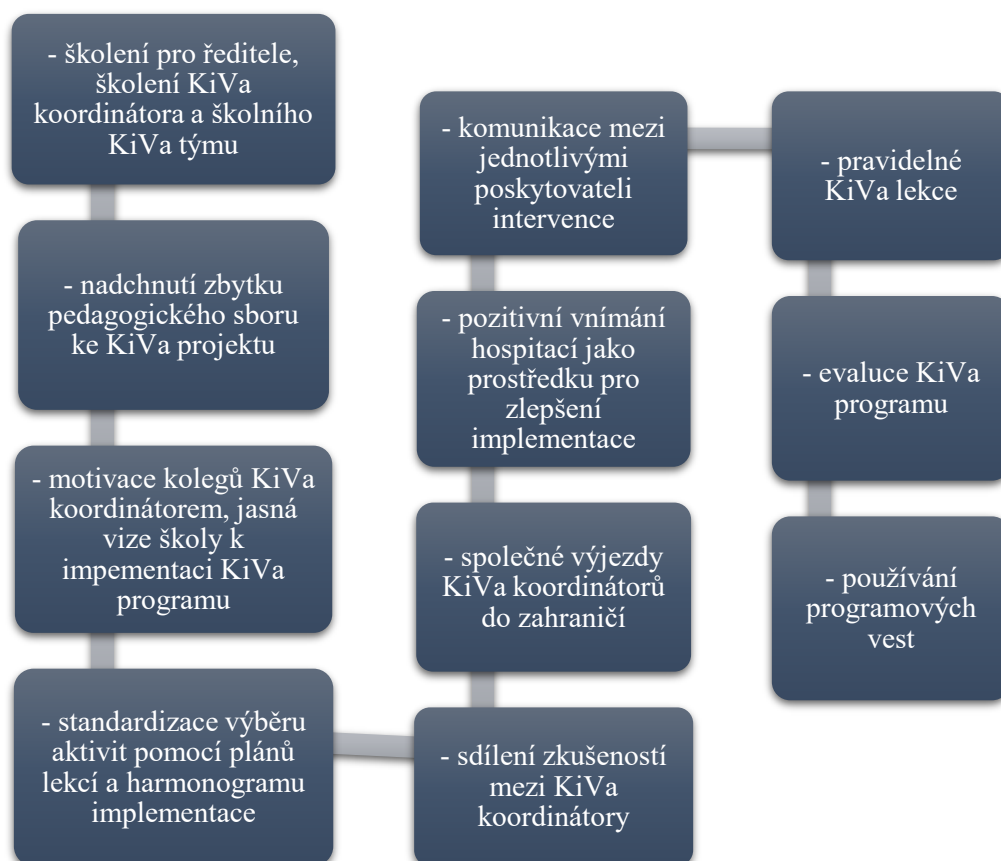
Po pilotním roce KiVa programu na základních školách v České republice je možné určit některé slabé stránky implementace a pokusit se navrhnout jejich možná řešení. Jedná se o nedostatečnou přípravu škol na implementaci KiVa programu, která by se dala řešit zvýšenou komunikací s vedením školy a aktivní účastí vedení školy na zavádění projektu. Dalším nedostatkem bylo zpoždění materiálů pro školy na úplném začátku projektu, což by se dalo vyřešit skrze další školení a samozřejmě dodáváním materiálů s větším předstihem, ještě před začátkem školního roku. Dalším zmiňovaným nedostatkem je nedostatečná podpora KiVa lektorů vůči zapojeným školám na začátku implementace. Ta musí být do budoucna mnohem efektivnější a metodické vedení nesmí být opomíjeno na úkor zátěže spojené s koordinací projektu (Klocek et al., 2023).

Zlepšení je potřeba dosáhnout také v motivaci KiVa koordinátorů, například skrze větší počet zapojených pedagogů ve škole a vytvořením fungujícího KiVa týmu. Poslední zjištěná slabina se týká nedostatečné pozornosti vůči výsledkům výzkumu a práce s nimi, což lze do budoucna vyřešit užitím podrobnějšího slovního komentáře, který by data pedagogů podrobněji přiblížil a lépe analyzoval (Klocek et al., 2023).

Skrze hodnocení KiVa programu v pilotním roce lze také vyzorovat klíčové faktory úspěšné implementace, mezi které můžeme mimo jiné zařadit podporu vedení školy vůči implementaci projektu a realizaci aktivit. Zavedení KiVa programu na dané škole jako celoškolského programu. Časté a pozitivně nastavené konzultace mezi KiVa koordinátorem a lektorem. Zvolení dostatečně schopného KiVa koordinátora s organizačními schopnostmi,

vytvoření promyšleného akčního plánu skrze spolupráci koordinátora s vedením školy. Schopnost naučit se šikanu identifikovat a dále s ní pracovat nebo možnost diskuse s učiteli a neformální atmosféru při KiVa lekcích (Klocek et al., 2023).

Následující graf poskytuje model úspěšné implementace, který vznikl na základě evaluace z pilotního roku KiVa programu na základních školách v České republice.

Graf č. 1: Model úspěšné implementace na základě evaluace z pilotního roku KiVa programu na základních školách v České republice (Klocek et al., 2023).

Posledním bodem teoretické části této diplomové práce jsou závěry výzkumu přenositelnosti KiVa programu do českého prostředí.

Co se týká samotné implementace, jsou nutné dřívější úpravy, poskytnutí elektronických i tištěných materiálů s větším předstihem, nastavení aktivit certifikovaného KiVa lektora takovým způsobem, aby proškolení pedagogického sboru proběhlo na počátku programu či pravidelnější metodické návštěvy škol. Oproti pilotnímu roku musí být kladen mnohem větší důraz na shodu vnímání důležitosti mezi vedením školy, zapojenými učiteli a KiVa koordinátorem. Nezbytné je také jasné zařazení obsahu KiVa programu do pedagogické práce a do konkrétních vyučovacích hodin (Klocek et al., 2023).

Užitečné jsou také závěry výzkumu ohledně objemu KiVa lekcí a míry zapojení škol. Zde se pohledy jednotlivých lektorů i škol liší jak v míře zapojení tříd, tak ve smyslu četnosti KiVa lekcí a aktivit. Z toho důvodu se pro některé školy jeví jako schůdnější řešení zapojit nejdříve menší část ročníků, na kterých si škola spoluprací a formu KiVa programu vyzkouší. V případě úspěchu je poté možné pustit se do větší míry implementace na škole. Obě zmiňované možnosti mají svoje pro a proti. Záleží pouze na dané základní škole, kterou cestu implementace si zvolí (Klocek et al., 2023).

Neméně klíčovým zjištěním z fokusních skupin je také fakt, že implementace KiVa programu probíhá u žáků prvního a druhého stupně odlišným způsobem. Tento výsledek výzkumu je ovlivněn několika faktory. Jedná se konkrétně o nastavení vztahů u starších žáků, kteří již mají pevně dané normy chování, domněnku některých KiVa koordinátorů, že jsou kolektivy mladších žáků celkově více otevřeny změnám i různým novým aktivitám, potencionální sekundární retraumatizaci starších žáků v souvislosti s již dříve prožitou šikanou, na kterou se jim kvůli KiVa programu vracejí nepříjemné vzpomínky či v neposlední řadě samotné fungování učitelů na druhém stupni základní školy, které je sice méně svázané s konkrétním třídním kolektivem, ale zároveň může vzhledem k vyššímu věku žáků docházet k většímu odstupu učitelů od žáků (Klocek et al., 2023).

Posledními třemi body spojenými se závěry výzkumu přenositelnosti KiVa programu do českého prostředí jsou lépe přijímaná cílená opatření oproti opatřením univerzálním. Nezáměrné důsledky implementace KiVa programu a vzájemné setkávání KiVa koordinátorů. Z postřehů KiVa koordinátorů vyplývá, že cílená opatření celý postup řešení konkrétních situací mezi žáky výrazně zjednodušují. Učitelé mají potom užitečný nástroj, podle kterého mohou jistě a efektivně postupovat. Zúčastnění žáci navíc získají zkušenost, vztahující se k řešení konfliktní situace. Univerzální opatření mají nevýhodu v tom, že potřebují souhrn velké části aktérů daného konfliktu, zahrnující mimo jiné vedení školy, kolegy učitelů nebo KiVa koordinátory (Klocek et al., 2023).

Podobně důležitými složkami implementace KiVa programu jsou i zahraniční výjezdy. Ty nabízejí učitelům další perspektivu nejen k přemýšlení nad tématem šikany, ale také k samotné implementaci KiVa programu na základních školách v České republice (Klocek et al., 2023).

Do právě skončeného školního roku 2023/2024 bylo zapojeno celkem 25 nových základních škol v České republice. Jednalo se o malotřídní, střední i velké základní školy. I přes

stále relativně malou zkušenost českých základních škol s KiVa programem lze vyzorovat alespoň částečné zlepšení situace v oblasti prevence a řešení šikany na zapojených základních školách v České republice. Tento ani podobný preventivní program by nemohl vzniknout, bez otevřené diskuse ohledně problematiky školní šikany, bez legislativní a samozřejmě i finanční podpory místních orgánů a hlavně bez vědomí nutnosti otevřeného přístupu, díky němuž je možné zapojeným základním školám poskytnout konkrétní ověřené materiály, nástroje, podporu a metodické vedení (Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., 2011–2024).

Empirická část

3 Výzkumné šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program

3.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Teoretická část měla za úkol přiblížit a vysvětlit pojmy šikana, prevence šikany na základních školách a KiVa program. V empirické části této diplomové práce je hlavním cílem zjistit, jakým způsobem implementovaly v průběhu pilotního roku zapojené kontrolní základní školy v České republice KiVa program a jaká byla jeho účinnost z pohledu členů KiVa týmů.

Z uvedených cílů práce jsou odvozeny následující hlavní a dílčí výzkumné otázky, u kterých jsou rovněž pro větší přehlednost, uvedeny položky z dotazníkového šetření (viz příloha č. 1):

HVO1: Jakým způsobem přistoupily zapojené kontrolní základní školy k implementaci KiVa programu a KiVa týmu během pilotního roku? (Položky 4–15)

DVO1: Jakým způsobem se rozšířilo povědomí o KiVa programu a KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách? (Položky 4–9)

DVO2: Jak se liší očekávané a naplněné pozitivní výsledky účinnosti KiVa programu a KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách? (Položky 10–11)

DVO3: Jak se liší očekávané a projevené překážky účinnosti KiVa programu a KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách? (Položky 12–13)

DVO4: V jaké míře proběhla implementace KiVa programu z pohledu tříd a třídních učitelů na zapojených kontrolních základních školách? (Položky 14–15)

HVO2: Jak se lišila podoba a funkce KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách v České republice během pilotního roku KiVa programu? *(Položky 16–23)*

DVO5: Jak se lišila struktura jednotlivých KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách? *(Položky 16–17)*

DVO6: Jaká byla motivace pro přidání se do KiVa týmu? *(Položka 18)*

DVO7: Jaké nedostatky mají KiVa týmy podle jejich členů na zapojených kontrolních základních školách? *(Položka 19)*

DVO8: Jakým způsobem vnímají členové KiVa týmů samotný KiVa program a KiVa týmy na zapojených kontrolních základních školách? *(Položky 20–23)*

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Základní soubor pro dotazníkového šetření je tvořen respondenty z řad koordinátorů a členů KiVa týmů z celkem 12 základních kontrolních škol v České republice, které byly aktivně zapojeny do pilotního roku KiVa programu. Jedná se o čtyři základní školy z Ústeckého kraje (33,33 %), čtyři základní školy ze Středočeského kraje (33,33 %), dvě základní školy z Královéhradeckého kraje (16,67 %), jednu základní školu z Prahy (8,33 %) a jednu základní školu z Plzeňského kraje (8,33 %). Výzkumný soubor, který se účastnil dotazníkového šetření čítá 19 respondentů z osmi zapojených kontrolních základních škol, což představuje (66,67 %) z celkového počtu aktivně zapojených základních škol do pilotního roku.

Pro kvalitativní část výzkumného šetření, které bylo prováděno skrze polostrukturované rozhovory, byli vybráni celkem čtyři participanti. Výběr participantů byl volen tak, aby byly upřesněny a dovysvětleny zajímavá či neočekávaná zjištění z dotazníkového šetření, a aby výzkumník dokázal zodpovědět všechny hlavní i dílčí výzkumné otázky a zároveň dokázal naplnit cíle výzkumu.

Jednalo se o dva participanty z neziskové organizace Schola Empirica, jednoho participanta ze zapojené kontrolní základní školy, která pokračuje v KiVa programu i po pilotním roce a jednoho participanta, který je ze zapojené kontrolní základní školy, která však po pilotním roce v KiVa programu již nadále nepokračuje.

3.3 Sběr a zpracování dat

Výzkumné šetření probíhalo za pomoci kvantitativního a kvalitativního sběru dat tak, aby bylo dosaženo komplexnějšího náhledu na danou problematiku. Na základě získaných dat z dotazníkového šetření, byly připraveny tazatelské otázky pro kvalitativní část výzkumu. Otázky se opíraly o zajímavá a překvapivá zjištění vyplývající z dotazníkového šetření.

3.3.1 Dotazníkové šetření na základních školách

V rámci výzkumného šetření byl použit dotazník, což je dle Chrásky (2016, s. 158) „soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba odpovídá písemně“. Dotazník byl sestaven celkově z 23 položek. Jednalo se o uzavřené, polouzavřené i otevřené položky. U polouzavřených položek měli respondenti k dispozici předem připravené možnosti odpovědí, a navíc možnost rozepsat se podrobněji, pokud by pro ně nabízené možnosti nebyly dostatečné.

Úvodní část dotazníkového šetření se zabývala seznámením s respondentem a zjištěním, jak se o KiVa programu dozvěděl, či jakou funkci přesně v KiVa týmu během pilotního roku zastával. Následovali položky, týkající se KiVa programu a jeho počáteční implementací na dané základní škole. Další část dotazníku zkoumala předběžná pozitivní a negativní očekávání od KiVa programu a jejich následné naplnění či nenaplnění. Druhá polovina dotazníkového šetření se zaměřovala na míru zapojení dané základní školy do KiVa programu a na KiVa tým. V závěrečné části dotazníku je prostor pro zpětnou vazbu respondentů na KiVa program a jejich návrhy na zlepšení tohoto preventivního programu proti šikaně na základních školách.

Dotazník byl zpracován skrze internetovou stránku Survio v online podobě. Odkaz na vytvořený dotazník byl rozeslán KiVa koordinátorům do všech dvanácti zapojených kontrolních základních škol s prosbou o předání všem členům KiVa týmu na dané základní škole. Tyto zapojené kontrolní základní školy byly osloveny na základě informací od neziskové organizace Schola Empirica, která následně také sama oslovila školy s prosbou o vyplnění tohoto dotazníkového šetření. Získaná data z dotazníkového šetření byla zanesena do tabulek a grafů (viz podkapitola 3.4). Každá tabulka obsahuje kromě zpracovaných odpovědí od respondentů také absolutní a relativní četnost. Absolutní četnost udává frekvenci výskytu určité hodnoty daného znaku. Relativní četnost vyjadřuje počet hodnot v daném intervalu skrze procenta (Vondrušková, 2019).

3.3.2 Polostrukturované rozhovory s vybranými participanty

V kvalitativní části se autor rozhodl pro využití polostrukturovaných rozhovorů, kdy guide list připravil na základě výsledků z dotazníkového šetření. První sada tazatelských otázek byla určena přímo pro zástupce neziskové organizace Schola Empirica (viz tabulka č. 21). Tato sada obsahovala celkem osm otázek, na které zástupci neziskové organizace Schola Empirica odpovídali skrze předem domluvenou online schůzku na platformě Microsoft Teams. Druhá sada otázek byla určena pro zástupce pokračující školy a činila dohromady čtyři otázky (viz tabulka č. 22). Tento rozhovor se zástupcem pokračující základní školy proběhl prezenčně. Poslední sada otázek byla určena pro zástupce školy, která v KiVa programu již nadále nepokračuje a obsahovala celkem tři otázky (viz tabulka č. 23). Tento poslední rozhovor proběhl skrze online schůzku na platformě Google Meet. Všichni participanti předem s rozhovorem souhlasili skrze informovaný souhlas, který obsahoval všechny potřebné informace ohledně rozhovoru (viz příloha č. 2).

Provedené rozhovory byly pro dovysvětlení některých výsledků dotazníkového šetření z kvantitativní části empirického výzkumu naprosto nezbytné a zároveň slouží jako zpětná vazba nejen samotným zapojeným základním školám, ale také již výše zmíněné neziskové organizaci Schola Empirica a jejím zástupcům.

U kvalitativních dat, která byla získaná z polostrukturovaných rozhovorů proběhlo otevřené kódování, během kterého byla v prepisech těchto rozhovorů lokalizována skrze transkripci důležitá témata, mající vztah k hlavním i dílčím výzkumným otázkám (Hendl, 2005). Protože se tazatelské otázky vztahovaly přímo k jednotlivým dotazníkovým položkám, bylo otevřené kódování ve své podstatě již předem určeno. Co se týká interpretace dat, tak technika vyložení karet je následně převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií. Zároveň není nezbytné, aby byly využity všechny kategorie, které vznikly za pomoci otevřeného kódování (Švaříček & Šed'ová et al., 2007).

3.4 Analýza a prezentace výsledků dotazníkového šetření

V této části diplomové práce autor analyzuje a prezentuje výsledky z provedeného dotazníkového šetření. Autor nejprve prostřednictvím dotazníku zjistil postoje členů KiVa týmů a KiVa koordinátorů zapojených kontrolních základních škol vůči samotnému KiVa programu a jeho vlastnostem v průběhu pilotního roku. Pro snazší orientaci jsou výsledky prezentovány pomocí tabulek a grafů.

Položka č. 1: *Na které ze zapojených kontrolních základních škol jste členem KiVa týmu?*

Tabulka č. 1: *Počet respondentů ze základních škol dle krajů*

<u>Název kraje</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Královéhradecký kraj	4	21,05 %
Plzeňský kraj	4	21,05 %
Praha	1	5,26 %
Středočeský kraj	8	42,11 %
Ústecký kraj	2	10,53 %
Celkem	19	100 %

Z tabulky vyplývá, že z celkového počtu 19 respondentů, kteří se aktivně zapojili do výzkumného šetření, pochází největší počet z nich (8 = 42,11 %) ze Středočeského kraje. Následují Královéhradecký a Plzeňský kraj, u kterých se dotazníkového šetření účastnili shodně celkem 4 respondenti (21,05 %). Nejnižší aktivní účast v dotazníkovém šetření pozorujeme u zapojených kontrolních základních škol z Ústeckého kraje (2 = 10,53 %) a z Prahy (1 = 5,26 %).

Položka č. 2: *Jaké funkce jste na vaší základní škole během pilotního roku KiVa programu vykonával(a)?*

Tabulka č. 2: *Funkce respondentů na základní škole*

<u>Funkce respondentů na ZŠ</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Asistent pedagoga	2	10,53 %
Koordinátor školního parlamentu	1	5,26 %
Metodik prevence	5	26,32 %
Ředitel	1	5,26 %
Třídní učitel	13	68,42 %
Učitel	8	42,11 %
Výchovný poradce	2	10,53 %
Zástupce ředitele	1	5,26 %

Druhá položka je zaměřena na funkce respondentů na jejich základní škole v době, kdy u nich probíhal pilotní rok KiVa programu. Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Z tabulky vyplývá, že největší zastoupení v dotazníkovém šetření měli třídní učitelé (13 = 68,42 %). Následují učitelé (8 = 42,11 %), metodici prevence (5 = 26,32 %) a výchovní poradci společně s asistenty pedagoga (2 = 10,53 %). Pouze jedno zastoupení v dotazníkovém šetření mají zástupce ředitele, ředitel a koordinátor školního parlamentu (5,26 %). Zajímavostí je, že jedinou nevyužitou možností byla funkce školního psychologa.

Položka č. 3: *Jakou funkci jste v KiVa týmu během pilotního roku KiVa programu zastával(a)?*

Tabulka č. 3: *Funkce v KiVa týmu*

<u>Funkce v KiVa týmu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Člen KiVa týmu	12	63,16 %
Koordinátor i člen KiVa týmu	7	36,84 %
Koordinátor KiVa týmu	0	0 %
Celkem	19	100 %

Z této tabulky můžeme vidět, že nejvíce respondentů (12 = 63,16 %) zastávalo funkci člena KiVa týmu. Zajímavé zjištění je, že všichni koordinátoři KiVa týmu, kteří se dotazníkového průzkumu zúčastnili (7 = 36,84 %), byli zároveň i členové KiVa týmu. Žádný z nich tudíž nezastával pouze pozici koordinátora KiVa týmu, který by spíše jen dohlížel na jeho členy a případně s nimi jen konzultoval dané případy.

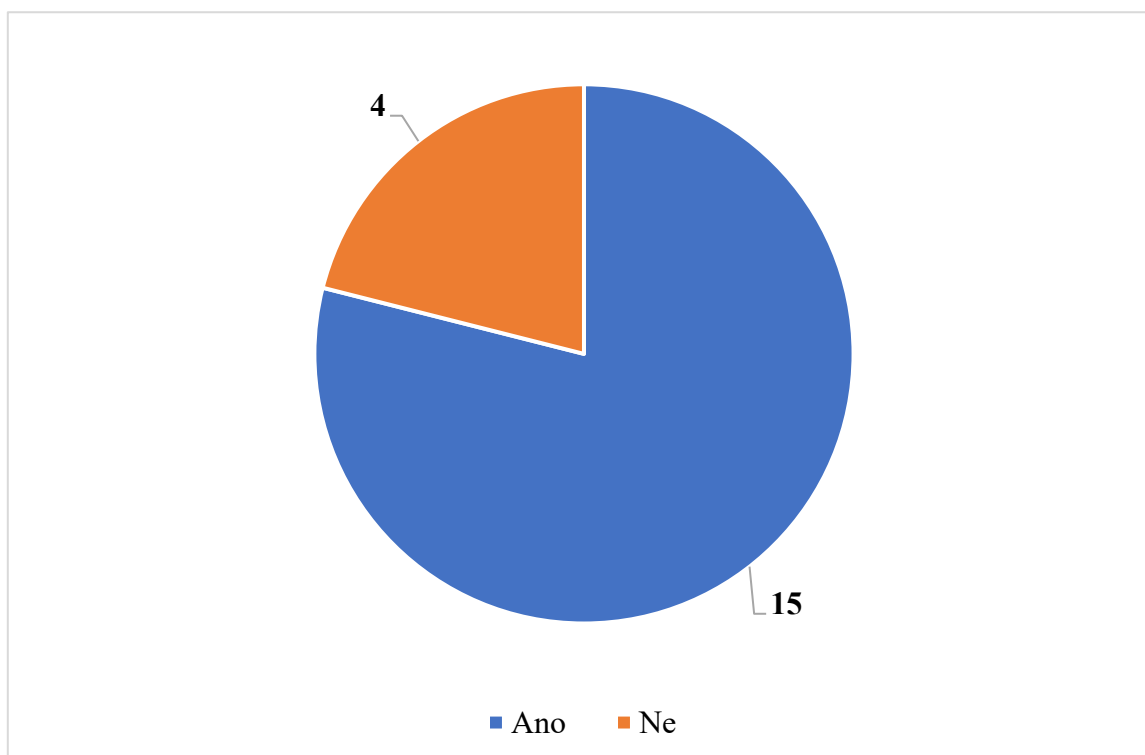
Položka č. 4: *Jak jste se poprvé dozvěděl(a) o existenci KiVa programu?*

Tabulka č. 4: *První informace o KiVa programu*

<u>První zdroj informací</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Informační email	4	21,05 %
KiVa Školení	1	5,26 %
Kolega z práce	6	31,58 %
Vedení školy	8	42,11 %
Celkem	19	100 %

Z této tabulky lze odvodit, že nejčastěji se respondenti o KiVa programu dozvěděli od vedení školy (8 = 42,11 %) nebo od kolegy z práce (6 = 31,58 %). Další 4 respondenti (21,05 %) uvedli jako první zdroj informací o KiVa programu informační e-mail. Pouze jeden z dotazovaných respondentů (5,26 %) se o KiVa programu dozvěděl poprvé až na dvoudenním KiVa školení v Praze, o kterém se dotazníkové šetření zmiňuje v další položce.

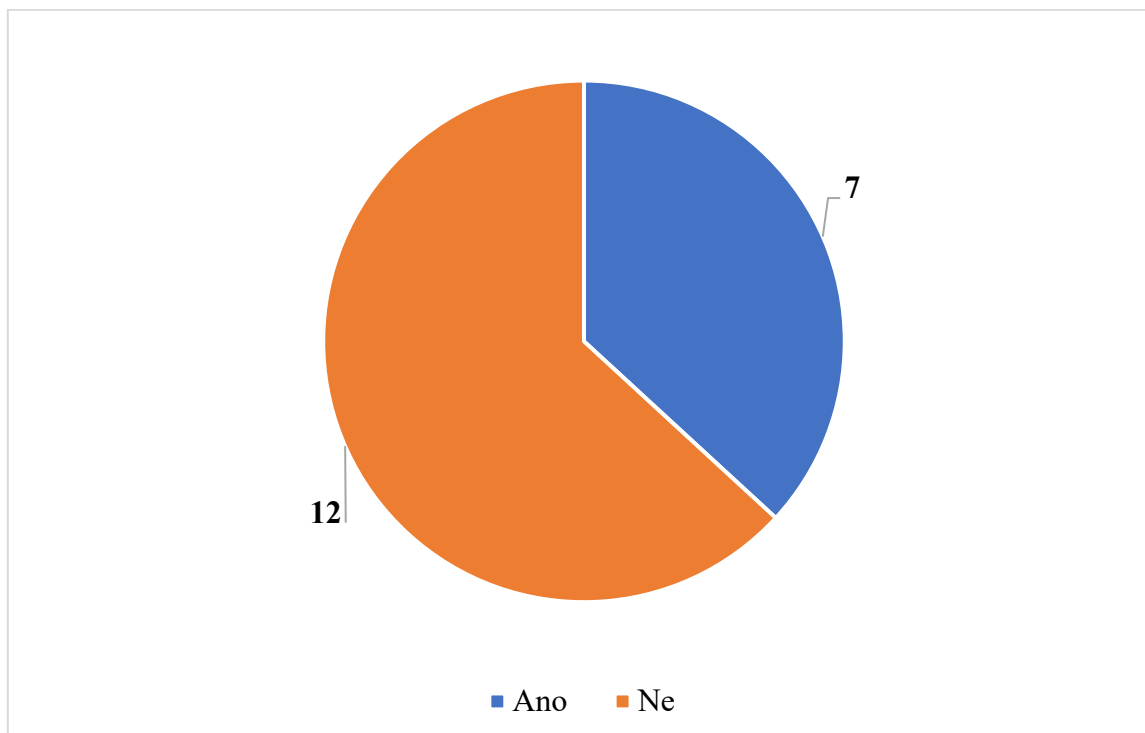
Položka č. 5: Zúčastnil(a) jste se dvoudenního KiVa školení v Praze?

Graf č. 2: Účast na KiVa školení v Praze

Z tohoto grafu vyplývá, že většina respondentů (15 = 78,95 %) se zúčastnila dvoudenního KiVa školení v Praze, které proběhlo pod záštitou neziskové organizace Schola Empirica. Na tomto školení se zúčastnění dozvěděli informace nejen teoretického, ale i praktického rázu. Kromě samotných zástupců z organizace Schola Empirica, zde zmiňovali svoje zkušenosti také zástupci z intervenčních základních škol, na kterých KiVa program již probíhal. Pouze čtyři respondenti (21,05 %) zmínili, že se dvoudenního KiVa školení v Praze nezúčastnili. Zde je předpoklad, že se tito respondenti přidali do KiVa týmu až v průběhu školního roku.

Položka č. 6: *Probíhal na vaší základní škole před KiVa programem nějaký jiný preventivní program proti šikaně?*

Graf č. 3: *Preventivní program před KiVa programem*

Výsledky ukazují velmi zajímavé údaje, protože celkem 12 respondentů (63,16 %) odpovědělo, že si nejsou vědomi toho, že by na jejich základní škole probíhal před KiVa programem nějaký jiný preventivní program, který by se zaměřoval právě na šikanu. Toto zjištění je pro samotného autora velkým překvapením, protože právě šikana patří k jednomu z největších a především dlouhodobých problémů na základních školách. To je také jeden z hlavních důvodů, proč by na každé základní škole měl probíhat nějaký preventivní program, alespoň v podobě přednášek, seminářů či návštěv odborníků z praxe. Zbylí respondenti (7 = 36,84 %) uvádějí nejen to, že u nich před KiVa programem nějaký jiný preventivní program proti šikaně probíhal, ale dokonce i zmiňují, o jaké programy se přesně jednalo (viz tabulka č. 5: *Seznam preventivních programů proti šikaně před KiVa programem*). Je nutné ještě jednou upozornit na skutečnost, že výsledky tohoto grafu mohou být zkresleny tím, že na některé ze základních škol preventivní program proti šikaně ve skutečnosti probíhal, ale daný respondent o tomto programu nevěděl, v době vyplňování dotazníkového šetření si na něj nevzpomněl nebo případně na dané základní škole v té době ještě neučil.

Tabulka č. 5: *Seznam preventivních programů proti šikaně před KiVa programem*

jednorázové programy zaměřené na šikanu (není konkrétně uvedeno)	preventivní programy Etické dílny
Kočí z zahrada	programy pedagogicko-psychologické poradny
návštěvy lektorů a externistů	vlastní programy školy (není konkrétně uvedeno)
online aplikace „Nenech to být“	všeobecné přednášky a rozmluvy s žáky

V této tabulce vidíme seznam preventivních programů proti šikaně, které byly dle respondentů dotazníkového šetření na jednotlivých zapojených kontrolních základních školách před samotným KiVa programem.

Položka č. 7: *Kdo z vaší školy byl v průběhu pilotního roku seznámen s KiVa programem?*

Tabulka č. 6: Seznámení s KiVa programem

<u>Seznámení s KiVa programem</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Ostatní zaměstnanci školy	6	31,58 %
Rodiče žáků 1. stupně	14	73,68 %
Rodiče žáků 2. stupně	14	73,68 %
Rodiče žáků (pouze zapojených tříd)	6	31,58 %
Třídní učitelé 1. stupně	15	78,95 %
Třídní učitelé 2. stupně	15	78,95 %
Třídní učitelé (pouze zapojených tříd)	1	5,26 %
Učitelé 1. stupně	15	78,95 %
Učitelé 2. stupně	15	78,95 %
Žáci 1. stupně	14	73,68 %
Žáci 2. stupně	14	73,68 %
Žáci (pouze zapojených tříd)	3	15,79 %

Tato tabulka znázorňuje kdo všechno byl na jednotlivých zapojených kontrolních základních školách v průběhu pilotního roku seznámen s KiVa programem. Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Ze získaných dat z dotazníkového šetření vidíme, že seznámení proběhlo na většině škol u učitelů 2. stupně, učitelů 1. stupně, třídních učitelů 2. stupně i třídních učitelů 1. stupně, což označil největší počet respondentů (15 = 78,95 %). Velmi podobně (14 = 73,68 %) jsou na tom také žáci 2. stupně, žáci 1. stupně, rodiče žáků 2. stupně a rodiče žáků 1. stupně. Oba tyto výsledky jsou velmi pozitivní, protože je zcela jasně vidět, že na většině škol proběhlo seznámení s KiVa programem napříč celým učitelským, žakovským i rodičovským spektrem. Dále můžeme pozorovat, že někteří respondenti (6 = 31,58 %) uvedli, že ohledně rodičů žáků, byli seznámeni pouze ti, kterých se daná implementace KiVa programu týkala. Stejný počet odpovědí (6 = 31,58 %) má také možnost „ostatní zaměstnanci školy“. Jedná se o vychovatele, asistenty pedagoga, zástupce ředitele, školní psychology, vedení školy, speciální pedagogy či provozní zaměstnance. Pozitivní zprávou také je, že pouze tři respondenti (15,79 %) uvedli, že s KiVa programem byli seznámeni, z oblasti žáků, pouze žáci ze zapojených tříd. Jeden respondent (5,26 %) uvedl, že seznámení z hlediska třídních učitelů, proběhlo pouze ze zapojených tříd.

Položka č. 8: *Kdo z vaší školy byl v průběhu pilotního roku seznámen s KiVa týmem?*

Tabulka č. 7: Seznámení s KiVa týmem

<u>Seznámení s KiVa týmem</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Ostatní zaměstnanci školy	5	26,32 %
Rodiče žáků 1. stupně	7	36,84 %
Rodiče žáků 2. stupně	7	36,84 %
Rodiče žáků (pouze zapojených tříd)	5	26,32 %
Třídní učitelé 1. stupně	13	68,42 %
Třídní učitelé 2. stupně	13	68,42 %
Třídní učitelé (pouze zapojených tříd)	2	10,53 %
Učitelé 1. stupně	17	89,47 %
Učitelé 2. stupně	17	89,47 %
Žáci 1. stupně	12	63,16 %
Žáci 2. stupně	12	63,16 %
Žáci (pouze zapojených tříd)	5	26,32 %

Tato tabulka znázorňuje kdo všechno byl na jednotlivých zapojených kontrolních základních školách v průběhu pilotního roku seznámen s KiVa týmem. Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Ze získaných dat z dotazníkového šetření vyplývá, že seznámení proběhlo na většině škol u učitelů 2. stupně a učitelů 1. stupně, což uvádí celkem 17 respondentů (89,47 %). Již o něco méně respondentů (13 = 68,42 %) zmiňuje třídní učitele 2. stupně a třídní učitele 1. stupně. Velmi podobně (12 = 63,16 %) jsou na tom také žáci 2. stupně a žáci 1. stupně. Méně než polovina respondentů (7 = 36,84 %) zvolila možnost rodiče žáků 2. stupně a rodiče žáků 1. stupně. Toto zjištění je trochu překvapivé, protože rodiče žáků by určitě měli mít povědomí nejen o samotném KiVa programu, ale také o KiVa týmu, jež je jeho nezbytnou součástí. Ohledně seznamování rodičů a žáků s KiVa týmem pouze ze zapojených tříd jsou výsledky pozitivní, protože tuto možnost vybralo jen pět respondentů (26,32 %). Stejný počet respondentů (5 = 26,32 %) vybral také možnost „ostatní zaměstnanci školy“. Jedná se konkrétně o vychovatele, asistenty pedagoga, zástupce ředitele, školní psychology, vedení školy, speciální pedagogy a provozní zaměstnance. Dva respondenti (10,53 %) uvedli, že seznámení z hlediska třídních učitelů, proběhlo pouze ze zapojených tříd.

Položka č. 9: *Kdy byli ostatní zapojení kolegové seznámeni s KiVa programem a KiVa týmem?*

Tabulka č. 8: *Seznámení ostatních kolegů s Kiva programem a týmem*

<u>Seznámení ostatních kolegů</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Jiný termín (průběh školního roku 2022/2023)	1	5,26 %
Konec školního roku 2021/2022	6	31,58 %
První týden školního roku 2022/2023	1	5,26 %
Přípravný týden školního roku 2022/2023	11	57,89 %
Celkem	19	100 %

Z této tabulky je patrné, že nejvíce odpovědí od respondentů ze zapojených kontrolních základních škol označilo možnost, dle které proběhlo seznámení ostatních zapojených kolegů s KiVa programem a KiVa týmem v přípravném týdnu nového školního roku 2022/2023 (11 = 57,89 %). Tato varianta byla navržena i na dvoudenním KiVa školení v Praze, o kterém se autor zmiňuje výše. Druhou nejčastější odpovědí respondentů (6 = 31,58 %) byla možnost „na konci školního roku 2021/2022“, což je také v souladu s pokyny od zástupců neziskové organizace Schola Empirica. V tomto případě je však potřeba, aby i na začátku následujícího školního roku, proběhla ještě navazující schůzka, na které se více detailněji prodiskutuje jak samotný KiVa program, tak i funkce a podoba KiVa týmu na dané základní škole. Jeden respondent (5,26 %) uvedl, že seznámení ostatních zapojených kolegů s KiVa programem a KiVa týmem proběhlo až v prvním týdnu školního roku 2022/2023, což je však již později, než by dle pokynů být mělo. Jeden respondent (5,26 %) dokonce uvedl, že k seznámení ostatních zapojených kolegů s KiVa programem a KiVa týmem došlo až v samotném průběhu školního roku 2022/2023, což se neslučuje s doporučeným postupem, který byl zmiňován na KiVa školení. Výsledky tohoto grafu mohou být zkresleny z toho důvodu, že si respondenti nevzpomněli na seznámení s KiVa programem pro ostatní kolegy, či mohli být oni sami seznámeni dříve nebo naopak později než ostatní.

Položka č. 10: *Které pozitivní výsledky KiVa programu jste před novým školním rokem očekával/a?*

Tabulka č. 9: Očekávané pozitivní výsledky KiVa programu

<u>Očekávané pozitivní výsledky KiVa programu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Aktivní spolupráci s neziskovou organizací Schola Empirica	7	36,84 %
Kladnou reakci rodičů na KiVa program	10	52,63 %
Postupné rozšiřování Kiva týmu v průběhu školního roku	5	26,32 %
Postupné zapojování dalších tříd během školního roku	9	47,37 %
Rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany	14	73,68 %
Snížení případů šikany	11	57,89 %
Viditelné rozdíly mezi zapojenými a nezapojenými třídami	3	15,79 %
Zjištění skrytých případů šikany	9	47,37 %
Zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách	17	89,47 %
Zvýšení povědomí učitelů ohledně šikany	4	21,05 %
Zvýšení povědomí žáků ohledně šikany	8	42,11 %

Úkolem této tabulky je ukázat očekávané pozitivní výsledky implementace KiVa programu. Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Nejvíce respondentů (17 = 89,47 %) očekávalo jakožto pozitivní výsledek „zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách“. Mezi další vysoce očekávané pozitivní výsledky KiVa programu řadili respondenti „rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany“ (14 = 73,68 %), „snížení případů šikany“ (11 = 57,89 %) a „kladnou reakci rodičů na KiVa program“ (10 = 52,63 %). Z tabulky lze vypočítat, že nejméně očekávanými pozitivními výsledky implementace KiVa programu bylo „postupné rozšiřování Kiva týmu v průběhu školního roku“ (5 = 26,32 %), dále „zvýšení povědomí učitelů ohledně šikany“ (4 = 21,05 %) a „viditelné rozdíly mezi zapojenými a nezapojenými třídami“ (3 = 15,79 %).

Položka č. 11: *Které očekávané pozitivní výsledky KiVa program skutečně přinesl?*

Tabulka č. 10: *Naplněné pozitivní výsledky KiVa programu*

<u>Naplněné pozitivní výsledky KiVa programu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Aktivní spolupráci s neziskovou organizací Schola Empirica	5	26,32 %
Kladnou reakci rodičů na KiVa program	4	21,05 %
Postupné rozšiřování Kiva týmu v průběhu školního roku	2	10,53 %
Postupné zapojování dalších tříd během školního roku	7	36,84 %
Rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany	9	47,37 %
Snížení případů šikany	7	36,84 %
Viditelné rozdíly mezi zapojenými a nezapojenými třídami	2	10,53 %
Zjištění skrytých případů šikany	5	26,32 %
Zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách	8	42,11 %
Zvýšení povědomí učitelů ohledně šikany	5	26,32 %
Zvýšení povědomí žáků ohledně šikany	11	57,89 %

Úkolem této tabulky je ukázat naplněné pozitivní výsledky implementace KiVa programu. Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Nejvíce respondentů (11 = 57,89 %) napsalo jakožto naplněný pozitivní výsledek „zvýšení povědomí žáků ohledně šikany“. Mezi další vysoce naplněné pozitivní výsledky KiVa programu řadili respondenti „rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany“ (9 = 47,37 %), „zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách“ (8 = 42,11 %) a „postupné zapojování dalších tříd během školního roku“ společně se „snížením případů šikany (7 = 36,84 %). Z tabulky lze vyzorovat, že nejméně naplněnými pozitivními výsledky implementace KiVa programu byla „kladná reakce rodičů na KiVa program“ (4 = 21,05 %), „postupné rozšiřování Kiva týmu v průběhu školního roku“ a „viditelné rozdíly mezi zapojenými a nezapojenými třídami“ (2 = 10,53 %).

Položka č. 12: *Očekával/a jste výskyt překážek při zavedení KiVa programu na vaší ZŠ?*

Tabulka č. 11: *Očekávané překážky implementace KiVa programu na ZŠ*

<u>Očekávané překážky implementace</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Ignorování KiVa týmu ostatními kolegy	6	31,58 %
Konec KiVa programu již po pilotním roce	2	10,53 %
Nedostatečná podpora KiVa týmu od vedení školy	0	0 %
Nedostatek času na KiVa lekce	8	42,11 %
Nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým	4	21,05 %
Nefunkčnost KiVa programu při řešení případů šikany	2	10,53 %
Negativní přijetí KiVa programu ročníky z 2. stupně	3	15,79 %
Negativní výsledky hodnocení KiVa programu na konci školního roku	1	5,26 %
Neochota kolegů spolupracovat s KiVa týmem	4	21,05 %
Nepochopení KiVa programu ročníky z 1. stupně	0	0 %
Něco jiného (napište)	1	5,26 %
Rozpad KiVa týmu během školního roku	0	0 %

Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Z této tabulky lze odvodit, že největší očekávanou překážkou implementace KiVa programu je „nedostatek času na KiVa lekce“ (8 = 42,11 %). Tento problém se snaží řešit nejen jednotlivé zapojené základní školy, ale také samotná nezisková organizace Schola Empirica. V tabulce můžeme také vidět, že dalšími očekávanými překážkami implementace KiVa programu mělo být například „ignorování KiVa týmu ostatními kolegy“ (6 = 31,58 %), „nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým“ (4 = 21,05 %) nebo „neochota kolegů spolupracovat s KiVa týmem“ (4 = 21,05 %). Jeden respondent (5,26 %) využil možnosti „něco jiného“. Zde do očekávaných překážek implementace napsal, že žádná negativní očekávání neměl, a tudíž nepředpokládal žádné překážky v implementaci. Zajímavým zjištěním je, že nikdo z respondentů nepředpokládal, že

by překážkou implementace mohla být „nedostatečná podpora KiVa týmu od vedení školy“, „nepochopení KiVa programu ročníky z 1. stupně“ nebo „rozpad KiVa týmu během školního roku“.

Položka č. 13: *Jaké překážky se zavedením KiVa programu na vaší škole skutečně vyskytly?*

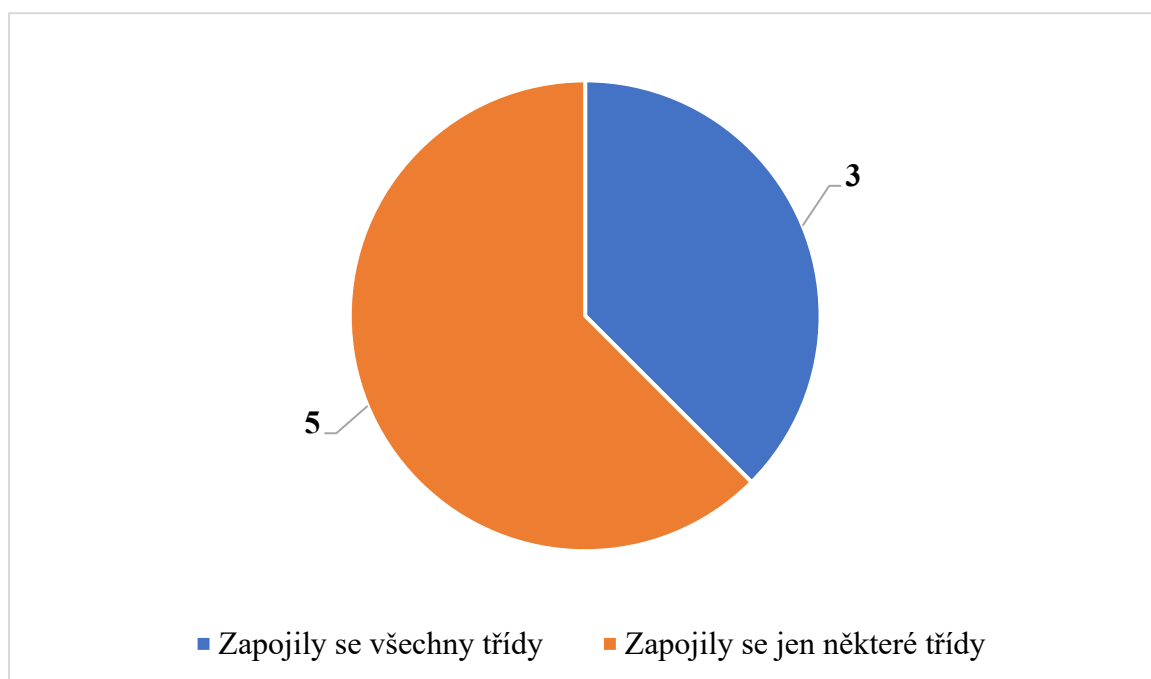
Tabulka č. 12: *Projevené překážky implementace KiVa programu na ZŠ*

<u>Překážky implementace</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Ignorování KiVa týmu ostatními kolegy	1	5,26 %
Konec KiVa programu již po pilotním roce	1	5,26 %
Nedostatečná podpora KiVa týmu od vedení školy	1	5,26 %
Nedostatek času na KiVa lekce	9	47,37 %
Nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým	1	5,26 %
Nefunkčnost KiVa programu při řešení případů šikany	1	5,26 %
Negativní přijetí KiVa programu ročníky z 2. stupně	2	10,53 %
Negativní výsledky hodnocení KiVa programu na konci školního roku	0	0 %
Neochota kolegů spolupracovat s KiVa týmem	3	15,79 %
Nepochopení KiVa programu ročníky z 1. stupně	0	0 %
Něco jiného (napište)	5	26,32 %
Rozpad KiVa týmu během školního roku	0	0 %

Každý z respondentů měl v této položce možnost označit více možností. Z této tabulky lze odvodit, že největší naplněnou překážkou implementace KiVa programu je „nedostatek času na KiVa lekce“ (9 = 47,37 %). Tento problém se vyskytl již v tabulce č. 11, jakožto nejvíce očekávaná překážka implementace KiVa programu. V tabulce dále vidíme, že dalšími reálnými překážkami implementace KiVa programu jsou „neochota kolegů spolupracovat s KiVa

týmem“ (3 = 15,79 %) a „negativní přijetí KiVa programu ročníky z 2. stupně“ (2 = 10,53 %). Zajímavé výsledky vyplývají z hlediska reálných překážek z možnosti „něco jiného“. Celkem pět respondentů (26,32 %) si totiž vybralo právě tuto možnost, do které jeden (5,26 %) z nich napsal, že dle něj řešil KiVa tým banální záležitosti, které mohli řešit třídní učitelé přímo s rodiči. Zbývají čtyři respondenti (21,05 %) napsali, že nevědí o ničem, případně přímo napsali, že se žádná z uvedených překážek implementace neobjevila. To je velmi pozitivní zpětná vazba nejen pro samotné základní školy, ale také pro neziskovou organizaci Schola Empirica.

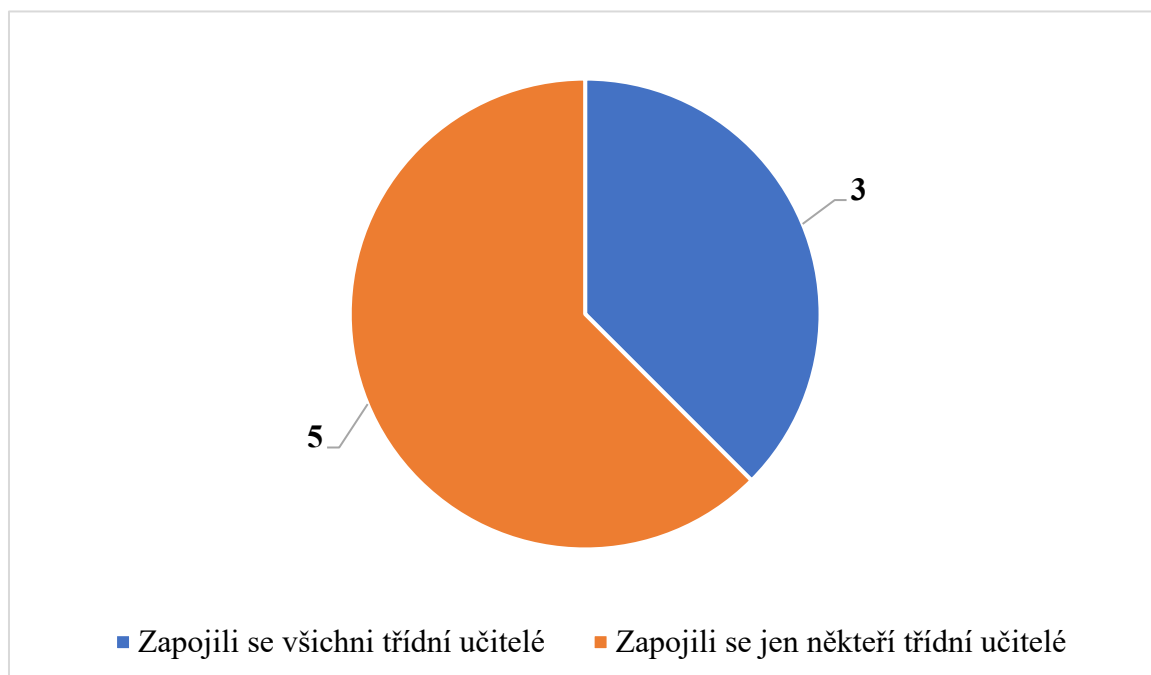
Položka: č. 14: *Kolik z celkového počtu tříd se aktivně zapojilo během pilotního roku do KiVa programu?*

Graf č. 4: *Zapojení tříd do KiVa programu*

Z tohoto grafu lze vyčíst, že celkem na třech zapojených kontrolních základních školách (37,50 %) se povedlo aktivně zapojit do KiVa programu v pilotním roce všechny třídy. Na zbylých pěti zapojených kontrolních základních školách (62,50 %) se do KiVa programu v pilotním roce zapojily jen některé třídy.

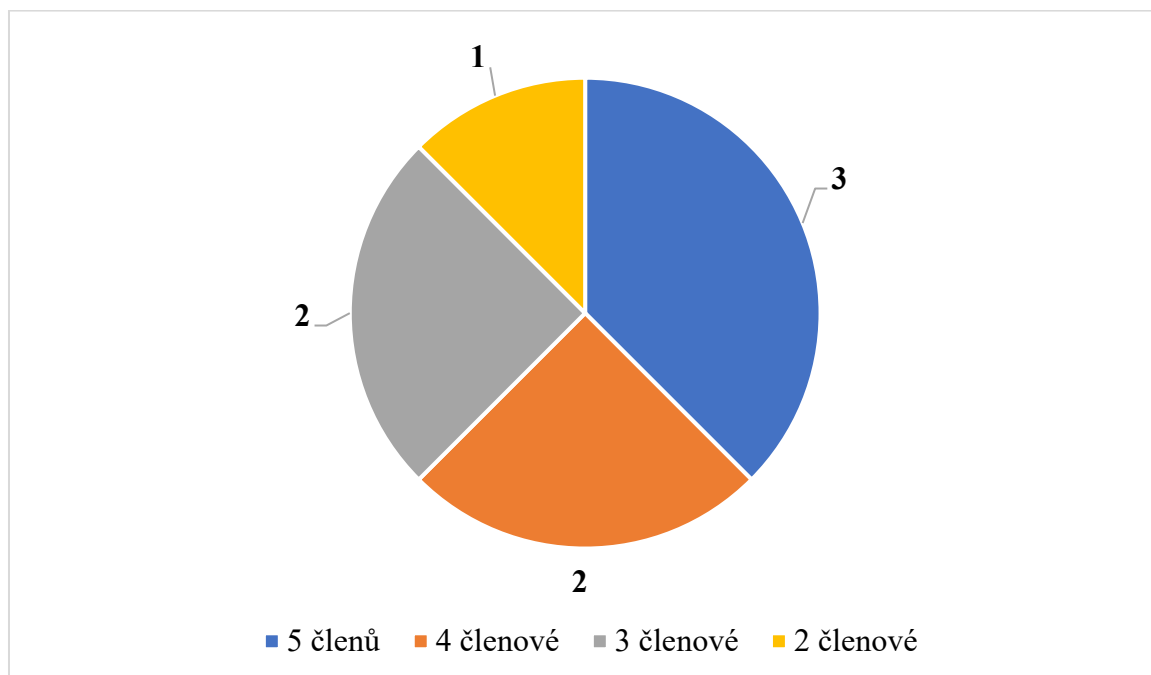
Položka č. 15: Kolik z celkového počtu třídních učitelů se aktivně zapojilo během pilotního roku do KiVa programu?

Graf č. 5: Zapojení třídních učitelů do KiVa programu

Tento graf ukazuje, že celkem na třech zapojených kontrolních základních školách (37,50 %) se povedlo aktivně zapojit do KiVa programu v pilotním roce všechny třídní učitele. Dá se předpokládat, že se jedná o stejné základní školy, na nichž se povedlo zapojit všechny třídy (viz graf č. 4). Na zbylých pěti zapojených kontrolních základních školách (62,50 %) se do KiVa programu v pilotním roce zapojili jen někteří třídní učitelé.

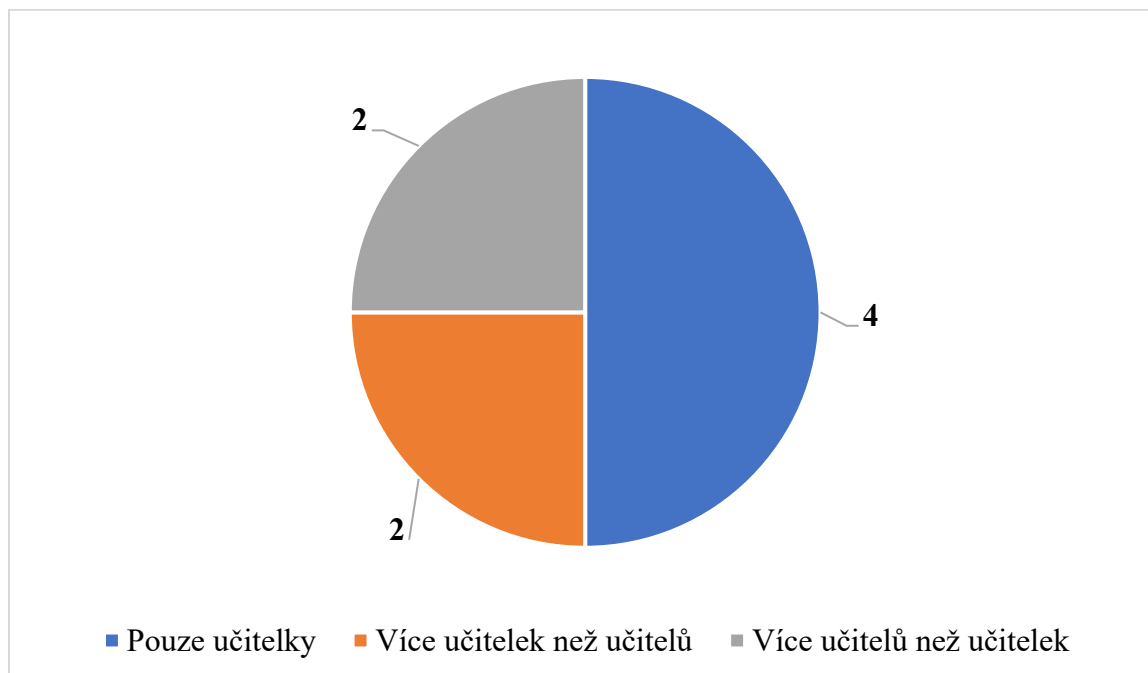
Položka č. 16: Kolik členů měl na vaší škole během pilotního roku KiVa tým?

Graf č. 6: Počet členů v KiVa týmu

Tento graf znázorňuje počet členů v KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách během pilotního roku KiVa programu. Z grafu vyplývá, že celkem tři základní školy (37,50 %) měly ve svém KiVa týmu celkem 5 členů. Zástupci dalších dvou základních škol (25 %) uvedli, že jejich KiVa tým tvořily celkem 4 členové, stejný počet základních škol (2 = 25 %) si během pilotního roku KiVa programu vystačil se 3 členy v KiVa týmu. Na jedné základní škole (12,50 %), jejíž respondenti se zapojily do dotazníkového šetření, tvořily KiVa tým pouze 2 členové, což je i dle pokynů od neziskové organizace Schola Empirica příliš málo. Doporučení, které bylo uvedeno na již dříve zmíněném KiVa školení, zmiňuje jako ideální počet 3–5 členů v KiVa týmu.

Položka č. 17: *Jaké složení měl na konci pilotního roku KiVa programu KiVa tým na vaší základní škole?*

Graf č. 7: *Složení KiVa týmu*

Tento graf ukazuje, že na celkem čtyřech zapojených kontrolních základních školách (50 %) tvoří KiVa tým na konci pilotního roku KiVa programu pouze učitelky. Na dalších dvou základních školách (25 %) tvoří KiVa tým na konci školního roku více učitelek než učitelů. Poslední dvě základní školy (25 %) popisují přesně opačnou situaci, kdy KiVa tým na konci školního roku tvoří více učitelů než učitelek. Dle pokynů z KiVa školení od neziskové organizace Schola Empirica vyplývá, že KiVa tým by v ideálním případě měli tvořit jak učitelé tak i učitelky. Důvod tohoto doporučení je ten, že někteří žáci se chtějí se svými problémy svěřovat spíše ženám, kdežto jiní žáci budou více otevřeni mužům.

Položka č. 18: *Z jakého důvodu jste se stal(a) členem KiVa týmu?*

Tabulka č. 13: *Motivace k účasti v KiVa týmu*

<u>Motivace k účasti v KiVa týmu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Oslovení vedením školy, metodikem prevence	4	21,05 %
Vlastní iniciativa	15	78,95 %
Celkem	19	100 %

Tato tabulka shrnuje vyjádření všech 19 respondentů na dotazníkovou položku číslo 18. Z odpovědí, které jsou jednotlivě rozepsané v příloze č. 6 můžeme odvodit, že motivace pro přidání se do KiVa týmu byla velmi různorodá. V celkem čtyřech případech (21,05 %) respondenti uvedli, že byli o přidání se do KiVa týmu požádáni ředitelem, vedením školy nebo metodikem prevence. Zbýlých 15 respondentů (78,95 %) naopak uvedlo, že do KiVa týmu vstoupilo z vlastní iniciativy. Důvodem jejich zájmu byla například touha pomoci v oblasti prevenci šikany, snaha dostat do školy ucelený program proti šikaně, snaha podpořit KiVa program na dané škole nebo ochota řešit problémy a zapojit se více do spolupráce s žáky. Velmi pozitivní zpětnou vazbou pro neziskovou organizaci Schola Empirica je fakt, že několik respondentů zmiňuje jako jeden z důvodů aktivního zapojení se do KiVa týmu dvoudenní KiVa školení v Praze, které je již zmíněno výše.

Položka č. 19: *Jak by se podle Vašeho názoru dalo do budoucna zlepšit fungování KiVa týmu na vaší základní škole?*

Tabulka č. 14: *Nápady na zlepšení KiVa týmu*

<u>Nápady na zlepšení KiVa týmu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Bez odpovědi	1	5,26 %
Funguje dobře	6	31,58 %
Jiné návrhy	1	5,26 %
Netroufnu si navrhopvat změny	1	5,26 %
Větší míra spolupráce v KiVa týmu	3	15,79 %
Více času na KiVa program	3	15,79 %
Zapojení více učitelů, tříd, kolegů	4	21,05 %
Celkem	19	100 %

Z této tabulky můžeme vyčíst, že někteří respondenti jsou v současné době s fungováním KiVa týmu spokojeni a v jeho fungování nevidí žádné problémy (6 = 31,58 %). Dále zde můžeme najít plno zajímavých a užitečných tipů pro zlepšení fungování KiVa týmu. Celkem čtyři respondenti (21,05 %) uvedli, že by bylo dobré zaměřit se na zapojení více učitelů, tříd či kolegů do KiVa programu a KiVa týmu. Shodný počet respondentů (3 = 15,79 %) napsal jako návrh na zlepšení KiVa týmu větší míru spolupráce a potřebu většího množství času na samotný KiVa program a řešení jednotlivých případů, které spadají pod KiVa tým na dané základní škole. Jeden z respondentů (5,26 %) zmínil velmi důležitý aspekt pro zlepšení fungování KiVa týmu. Jedná se o nepsané pravidlo, podle nějž by se do KiVa týmu měli přidávat pouze učitelé, kteří o to mají skutečný zájem. Nikdo by neměl být do KiVa týmu přidáván pouze na popud vedení školy nebo proti své vůli. Další respondent (5,26 %) uvedl, že není zapojen natolik, aby si troufl navrhopvat změny v KiVa týmu. Jeden respondent (5,26 %) na tuto položku v dotazníku z neznámých důvodů neodpověděl. Jednotlivé odpovědi všech 19 respondentů se nacházejí v příloze č. 7.

Položka č. 20: *Kterými 3 přídavnými jmény byste charakterizoval(a) KiVa program?*

Tabulka č. 15: *Charakteristika KiVa programu*

<u>Charakteristika KiVa programu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Dobry	2	10,53 %
Důležitý, potřebný	2	10,53 %
Fungující, funkční	4	21,05 %
Hravý, zábavný	3	15,79 %
Inovativní, nápaditý	4	21,05 %
Inspirojící	2	10,53 %
Jednoduchý, přehledný, srozumitelný, systematický	5	26,32 %
Moderní	2	10,53 %
Nápomocný, pomáhající	2	10,53 %
Ostatní (metodický, prožákovský, přátelský, spolehlivý, edukační, promyšlený, drahý, důsledný, sjednocující, pestrý, bezpečný, obtížný, opakující, kvalitní, komplexní, atraktivní, logický)	17	89,47 %
Preventivní	2	10,53 %
Prospěšný, přínosný, užitečný	6	31,58 %
Zajímavý	5	26,32 %

Každý z respondentů měl v této položce napsat tři přídavná jména, která podle něj KiVa program nejlépe vystihují. V této tabulce si můžeme povšimnout, že se zde některá přídavná jména, kterými respondenti měli za úkol charakterizovat KiVa program, opakují. Jedná se nejčastěji o slovo „prospěšný“ a jeho synonyma „přínosný“ a „užitečný“. Tato tři přídavná jména se objevila v charakteristice KiVa programu skrze respondenty dotazníkového šetření celkem šestkrát (31,58 %). Dále bylo často zmiňováno slovo „zajímavý“ (5 = 26,32 %), slovo „jednoduchý“ a jeho synonyma jako „přehledný“, „srozumitelný“ či „systematický“ (5 = 26,32 %), „fungující“ či „funkční“ (4 = 21,05 %), nebo „inovativní“ či „nápaditý“ (4 = 21,05 %). Je nutné podotknout, že otázka nevyžadovala pouze kladné a pozitivní odpovědi, přesto v tabulce č. 19 vidíme, že všichni respondenti právě pozitivní a kladná přídavná jména ve svém hodnocení použili. Jedná se o velmi zajímavou zpětnou vazbu nejen pro samotné KiVa zapojené základní školy, ale také pro samotnou neziskovou organizaci Schola Empirica.

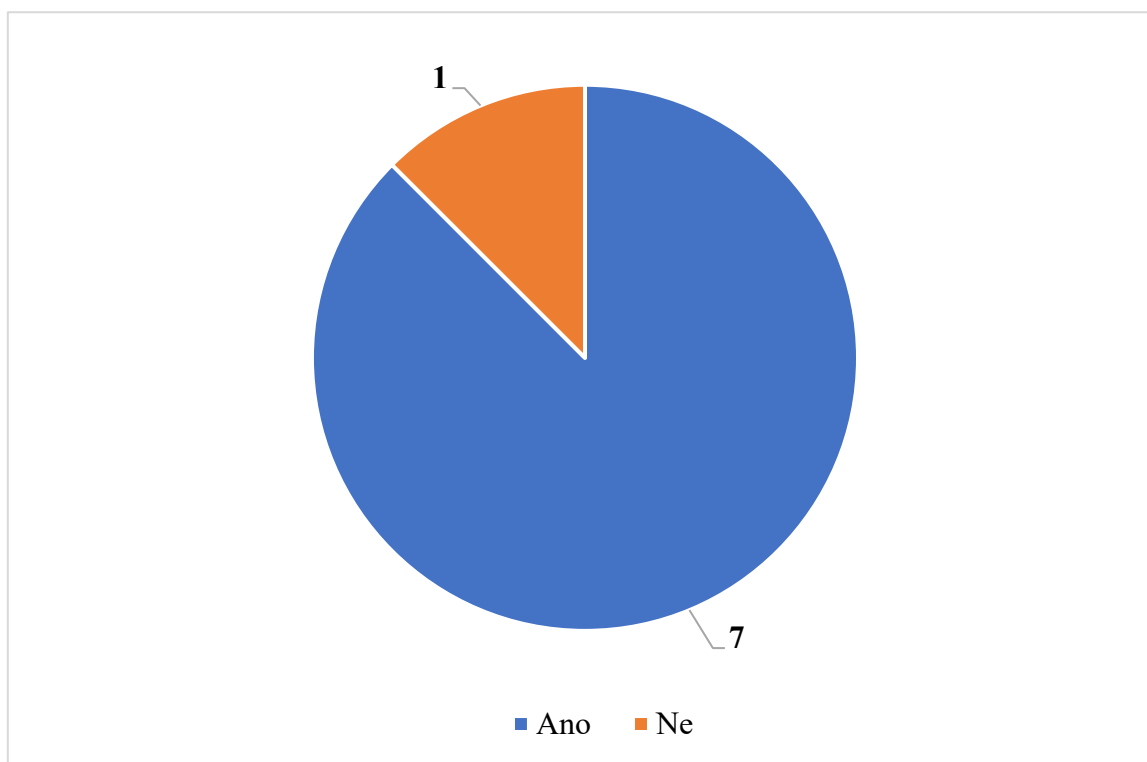
Položka č. 21: *Kterými 3 přídatnými jmény byste charakterizoval KiVa tým?*

Tabulka č. 16: *Charakteristika KiVa týmu*

<u>Charakteristika KiVa týmu</u>	<u>Absolutní četnost</u>	<u>Relativní četnost</u>
Aktivní, akční, schopný	4	21,05 %
Efektivní, pohotový, praktický, rychlý	5	26,32 %
Empatický, kolegiální	3	15,79 %
Komunikativní, podporující, spolupracující	4	21,05 %
Milý, ochotný, pozitivní, přátelský	9	47,37 %
Nápomocný, pomáhající	4	21,05 %
Negativní vlastnosti (osamocený, unavený)	2	10,53 %
Nevím	1	5,26 %
Ostatní (vytížený, protektivní, veselý, ženský, odpovědný, silný, důvtipný, férový, důsledný, pestrý, rozhodný, bezpečný, podnětný, energický, důležitý)	15	78,95 %
Pracovitý, snaživý	3	15,79 %
Spolehlivý, stabilní	5	26,32 %

V této tabulce nalezneme výsledky trojslovné charakteristiky KiVa týmu od respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Každý z respondentů měl v této položce napsat tři přídatná jména. Stejně jako v tabulce číslo 19, můžeme i zde najít mnoho opakujících se přídatných jmen, kterými respondenti KiVa tým charakterizovali. Nejčastěji se objevilo slovo „milý“ a s ním spojená synonyma jako „ochotný“, „pozitivní“ či „přátelský“. Celkově se některé z těchto slov objevilo u 9 respondentů (47,37 %). Mezi další opakující se přídatné jméno patří „efektivní“ (5 = 26,32 %) a jeho synonyma „pohotový“, „praktický“ či „rychlý“. Posledním přídatným jménem, které se rovněž vyskytlo u pěti respondentů (26,32 %) bylo „spolehlivý“ či „stabilní“. I v hodnocení KiVa týmu tak můžeme vidět naprostou převahu pozitivních přídatných jmen, což je dobrým signálem a zpětnou vazbou jak pro zapojené základní školy, tak pro neziskovou organizaci Schola Empirica. Pouze u dvou respondentů (10,53 %) se objevila negativní přídatná jména. Jednalo se konkrétně o „osamocený“ a „unavený“, což může značit nedostatečnou spolupráci s dalšími učiteli a s tím spojenou větší únavu členů KiVa týmu. Jeden z respondentů k této otázce napsal „nevím“.

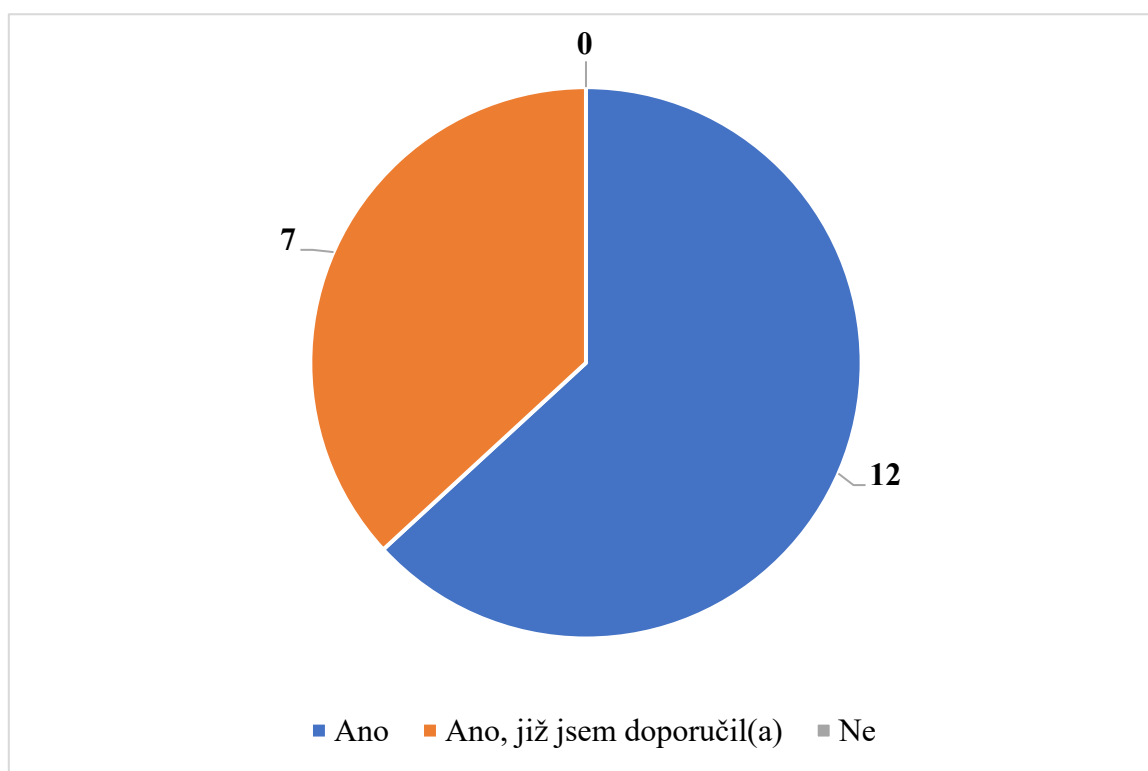
Položka č. 22: Pokračuje vaše základní škola i po pilotním roce s KiVa programem?

Graf č. 8: Pokračující a nepokračující školy po pilotním roce

Z tohoto grafu vyplývá, že z osmi zapojených kontrolních základních škol, které se aktivně podílely na dotazníkovém šetření, pokračuje celkem sedm základních škol (87,50 %) s KiVa programem i po pilotním roce. Dle informací od neziskové organizace Schola Empirica, z celkového počtu 12 zapojených kontrolních základních škol, pokračuje v KiVa programu po pilotním roce celkem 9 základních škol (75 %). Na základě rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica a zástupcem jedné z nepokračujících základních škol autor zjistil, že nepokračující školy (25 %) uváděly jako hlavní důvod například finanční náročnost programu, neochotu vedení školy a kolegů pokračovat v implementaci KiVa programu na dané škole nebo odchody pedagogů, kteří se v KiVa programu aktivně angažovali. Více se tomuto tématu věnuje autor skrze zmíněné rozhovory v další části této diplomové práce.

Položka č. 23: *Doporučil(a) byste KiVa program jiné základní škole?*

Graf č. 9: *Doporučení KiVa programu jiné škole*

Také v tomto posledním grafu vidíme velmi pozitivní výsledky pilotního roku KiVa programu na zapojených kontrolních základních školách. Většina respondentů (12 = 63,16 %) by KiVa program doporučila jiné základní škole. Ještě pozitivnější zjištění je skutečnost, že zbývajících sedm respondentů (36,84 %) již tento preventivní program proti šikaně jiné základní škole doporučilo. Žádný z respondentů (0 %), dokonce ani ti z nepokračující základní školy, neoznačil možnost, že by KiVa program jiné základní škole nedoporučil.

3.5 Kvalitativní šetření u zástupců neziskové organizace Schola Empirica a zapojených základních škol

Jako další metodu sběru dat zvolil polostrukturované rozhovory, které se konaly po dotazníkovém šetření a zakládaly se na jeho výsledcích. Tyto rozhovory měly za úkol vysvětlit některé výsledky dotazníkového šetření a přinést hlubší vhled do celého výzkumného šetření. Jelikož se otázky sad rozhovorů opíraly o vybrané položky dotazníku a výzkumné otázky, vyvstaly výsledné kategorie samy již při samotné analýze získaných dat. Při použití techniky vyložení karet dále není nutné využít všechny kategorie, které prostřednictvím otevřeného kódování vznikly. Autor této diplomové práce si pro svoji kvalitativní část zvolil celkem čtyři různé participanty. Jednalo se o dva zástupce neziskové organizace Schola Empirica, přesněji ředitelku a koordinátorku KiVa projektu. Dále si autor domluvil rozhovor s jedním zástupcem pokračující základní školy a jedním zástupcem nepokračující základní školy.

Autor si na základě výsledků z dotazníkového šetření připravil různé sady otázek pro zástupce neziskové organizace Schola Empirica (viz tabulka č. 21), pro zástupce pokračující základní školy (viz tabulka č. 22), i pro zástupce nepokračující základní školy (viz tabulka č. 23). Tyto doplňující otázky k výsledkům dotazníkového šetření byly připraveny autorem tak, aby co nejlépe zodpověděly nejasné či překvapivé výsledky, daly možnost lépe pochopit odpovědi respondentů a poskytly chybějící nebo neúplné odpovědi na hlavní a dílčí výzkumné otázky. Na konci každého rozhovoru byl dán participantovi prostor pro jeho připomínky, námítky či doplňující komentáře. Této možnosti žádný z nich nevyužil, ale všichni projevíli zájem nahlédnout do výsledné podoby diplomové práce.

Po uskutečnění rozhovorů byla provedena autorem jejich transkripce a analýza. Výsledná získaná data z kvalitativního výzkumu byla využita pro dovysvětlení nejasností výsledků dotazníkového šetření tak, aby následně mohly být dostatečně přesně zodpovězeny zbývající hlavní i dílčí výzkumné otázky.

K analyzování rozhovorů byla zvolena metoda otevřeného kódování. Výsledky otevřeného kódování jsou níže prezentovány. Autor využil postupu takzvaného „vyložení karet“. Tento postup je dle Švaříčka a Šed'ové nadstavba nad otevřené kódování, kdy si výzkumník vezme kategorizovaný seznam kódů, kategorie uspořádá do nějakého obrazce nebo linky a na základě tohoto uspořádání sestaví text tak, že je vlastně převyprávěn obsahu jednotlivých kategorií.

Vzhledem ke skutečnosti, že se všechny tři sady otázek opíraly o výsledky dotazníkového šetření a hlavní i dílčí výzkumné otázky, výsledné kategorie vyvstaly už během samotné analýzy získaných dat. V případě použití techniky vyložení karet navíc není dále nutné využít všechny kategorie, které vznikly skrze výše zmiňované otevřené kódování. Z toho důvodu jsou u některých kategorií prezentovány odpovědi pouze z jedné sady polostrukturovaných rozhovorů. V první sadě jsou pro zachování anonymity označování participanti jako „zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1“ a „zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2“ (zkráceně ZS1 a ZS2). Ve druhé sadě rozhovorů bylo pracováno s odpověďmi pouze jednoho participanta. Proto je vždy daný participant označen jako „zástupce pokračující školy“ (zkráceně ZP). Ve třetí sadě rozhovorů bylo také pracováno s odpověďmi pouze jednoho participanta. Proto je vždy daný participant označen jako „zástupce nepokračující školy“ (zkráceně ZN).

Autor skrze techniku vyložení karet opírá svá tvrzení o výpovědi jednotlivých respondentů. Tyto odpovědi na otázky pro jednotlivé respondenty jsou zahrnuty v oddílech 3.5.1, 3.5.2 a 3.5.3. Ukázka přepisu rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica je k nahlédnutí v příloze č. 3, ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem pokračující školy se nachází v příloze č. 4 a ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem nepokračující školy je vidět v příloze č. 5.

3.5.1 Rozhovor se zástupci neziskové organizace Schola Empirica

Tabulka č. 17: Otázky k rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica

Otázky pro participanty
<p>1. Všichni Koordinátoři KiVa týmů jsou zároveň i členové KiVa týmů... nebylo by podle Vás efektivnější, pokud by Koordinátor KiVa týmu samotný KiVa tým pouze řídil a nebyl jeho přímým členem? (Položka 3)</p>
<p>2. Většina respondentů uvedla, že se o KiVa programu dozvědělo od vedení školy nebo od kolegy z práce... nebylo by podle Vás pro větší implementaci KiVa programu do základních škol v České republice vhodné zaměřit se na jeho větší propagaci skrze školení přímo na základních školách, ve kterých KiVa program neznají, reklamu na internetu či internetový článek na internetovém webu? (Položka 4)</p>
<p>3. Podle odpovědí respondentů na některých zapojených kontrolních základních školách nebyl KiVa tým představen současně se samotným KiVa programem, přestože se jedná o jeho nedílnou součást. Řešili jste vy sami na některé ze zapojených kontrolních základních škol tuto skutečnost? (Položky 7–8)</p>
<p>4. Dávali jste koordinátorům KiVa týmů doporučení ohledně ideálního data pro představení KiVa programu a KiVa týmu ostatním zaměstnancům školy? Je podle vás lepší možností představit KiVa program na konci školního roku či až v přípravném týdnu nového školního roku? (Položka 9)</p>
<p>5. Více než polovina respondentů uvedla, že se ve skutečnosti nenaplnilo pozitivní očekávání ohledně zlepšených vztahů žáků v zapojených třídách. Čím si tuto skutečnost vysvětlujete? (Položky 10–11)</p>
<p>6. Jako největší očekávanou a také reálnou překážku respondenti uvedli nedostatek času na KiVa lekce... tento problém se objevil již v závěrečné evaluační zprávě... jakým způsobem je do budoucna možné tento problém řešit? (Položky 12–13)</p>
<p>7. Doporučili jste během vaší návštěvy na zapojené základní škole, jak by měl KiVa tým vypadat z hlediska počtu jeho členů či složení? (Položky 16–17)</p>
<p>8. Jak se naplnilo či nenaplnilo vaše očekávání ohledně množství základních škol, které budou mít zájem pokračovat v KiVa programu i po pilotním roce? (Položka 22)</p>

Z rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica vyplynulo:

1. Koordinátor KiVa týmu by měl mít přehled o procesech a metodikách, které se na dané základní škole používají. Z toho důvodu je nezbytné, aby byl členem KiVa týmu. Pokud by tomu tak nebylo, nemohl by sdílet vlastní zkušenosti s ostatními členy a podporovat je.

„Zatím jsme se asi nesečkali, že by nebyl a myslím si, že zkušeností, že by to nebylo z mého pohledu dobré, protože ten koordinátor by měl vidět do těch procesů, které se na dané škole dějí.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Právě vzájemné sdílení a výměna zkušeností jsou považovány za důležité podmínky pro fungování KiVa týmu. Koordinátorovi KiVa týmu by navíc hrozila ztráta přehledu o konkrétních situacích a problémech. To by následně mohlo vést k méně efektivnímu řízení a podpoře KiVa týmu. KiVa koordinátor nemusí být přítomen u každého KiVa rozhovoru, ale musí mít přehled o dění, dohlížet na dodržování metodiky a poskytnout podporu. Jedním z možných řešení v případě, že KiVa koordinátor nestíhá svoji úlohu, je jmenovat ještě jednoho dalšího KiVa koordinátora a rozdělit mezi ně jednotlivé funkce. Jeden z nich by se mohl více starat o preventivní opatření a druhý o fungování samotného KiVa týmu. V takovém případě by však musel být kladen ještě větší důraz na vzájemnou komunikaci mezi oběma KiVa koordinátory.

„Myslím si, že by se práce KiVa týmu dala zefektivnit tím, kdyby škola měla 2 koordinátory a ti by si rozdělili práci mezi sebe. Jeden koordinátor by se mohl starat více o část preventivních lekcí a opatření. Ten druhý by se více staral o fungování KiVa týmu. Tam by potom byla potřeba dobrá komunikace mezi těmi dvěma koordinátory.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

2. V současné době funguje zvyšování všeobecného povědomí o KiVa programu skrze vzájemné sdílení učitelů a ředitelů. Navíc zástupci neziskové organizace Schola Empirica hodně cestují po základních školách v České republice a představují tento preventivní program proti šikaně. Dalším využívaným prostředkem pro zvyšování povědomí o KiVa programu jsou letní školy.

„Využíváme k propagaci kromě konferencí také letní školy, kdy vždy přijedeme a chceme náš KiVa program prezentovat.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Aktivní je Schola Empirica i v oblasti sociálních sítí, kde se snaží KiVa program propagovat skrze aplikaci Facebook. Do budoucna má v plánu vstoupit i na další sociální sítě jako je Instagram nebo TikTok. Nedostatkem v oblasti sociálních sítí je dle rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica již výše zmiňovaný nedostatek času.

„Víme, že je důležité, aby se informace ohledně našeho programu objevovali kromě Facebooku i na Instagramu.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

3. Tento výsledek je pro autora i participanty velmi překvapivý, protože na všech nově zapojených základních školách je kladen důraz na stejnou míru seznámení s KiVa programem i s KiVa týmem. Ten má být dostatečně představen, vysvětlen a má sloužit k tomu, aby žáci věděli, za kým mohou přijít. Důvodem tohoto výsledku může být špatná komunikace KiVa týmu, protože je znám případ, kdy ze zapojené základní školy odešel KiVa koordinátor a nově zvolený již neinformoval ostatní kolegy a členy KiVa týmu tak, jak by bylo potřeba.

„Nevíme, jak se to mohlo stát. Možná tím, že někteří pedagogové odešli z toho KiVa týmu a poté vzali někoho nového, kterého školili interně a ten již všechny informace neobdržel.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

4. Doporučení zástupců neziskové organizace Schola Empirica bylo seznámit pedagogický sbor na konci školního roku, poté zorganizovat na začátku nového školního roku pro žáky projektový den na téma KiVa program.

„Dávali jsme doporučení, že by měl být nějaký projektový den a takový KiVa den, během kterého by se celý KiVa program oficiálně zahájil.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

S tím by mělo souviset informování rodičů o zapojení dané základní školy do projektu. Dalším doporučením bylo rozeslat rodičům žáků informační emaily a umístit informace o zapojení dané základní školy také na její webové stránky. Všem zapojeným základním školám bylo od neziskové organizace Schola Empirica nabídnuta návštěva a představení programu přímo od jejich zástupců. Zmíněnou možnost většina základních škol využívá.

„Důležité je především to, aby veškeré seznámení proběhlo před zahájením nového školního roku. (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

5. Tyto výsledky si participanti vysvětlují tím, že se jednalo o pilotní rok, během kterého bylo potřeba průběžně zlepšovat případné problémy a neočekávané komplikace. Na některých zapojených základních školách byly skrze zástupce neziskové organizace Schola Empirica objeveny některé problémy s implementací.

„Záleželo na tom, jak přesně byl KiVa program implementován. My víme, že na některých školách s tím bojovali a přesně víme, kde se to nedařilo.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Těmto základním školám participanti během pilotního roku více pomáhali a snažili se o celkové zlepšení implementace KiVa programu. Dle slov participantů jsou v současné době již k dispozici dostatečné informace a zkušenosti k tomu, aby se podobné případy staly výjimkou nebo vymizely úplně.

6. Doporučení od neziskové organizace Schola Empirica ohledně problému s nedostatkem času na KiVa lekce, je zavedení pravidelných třídnických hodin, ale tak, aby tyto třídnické hodiny nebyly příliš brzo ráno nebo naopak příliš pozdě odpoledne.

„My jsme všem dali doporučení zavést třídnické hodiny. Ty by měly být pravidelné, ale tak, aby nebyly moc brzo ráno nebo aby to nebylo po škole, moc pozdě.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

Tento častý problém je řešen na každém KiVa školení skrze zkušenosti KiVa koordinátorů a zástupců neziskové organizace Schola Empirica.

„Tento problém řešíme v každém školení, ale teď už třeba ti učitelé přicházejí s tím, že mají zavedené ty třídnické hodiny a hledají k nim vždy smysluplný obsah.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

Ti zároveň zaznamenávají v tomto ohledu velké zlepšení a menší počet zapojených základních škol, které by tento problém nedokázaly vyřešit. Další pozitivní zprávou v tomto směru je předpoklad, že společně s revizí RVP bude na tyto a podobné preventivní programy skrze větší důraz na klíčové kompetence vyhrazena odpovídající časová dotace.

„Teď s revizí RVP budou muset školy ty programy nějak měnit. Školy budou muset dávat více prostoru na věci, kterým tolik prostoru dříve nedávaly, takže to by mělo určitě také pomoci v řešení nedostatku času.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

7. Co se týká doporučení či požadavků na počet členů KiVa týmu nebo jeho složení, autor z rozhovorů s participanty zjistil, že požadavkem je minimální počet tří členů v KiVa týmu.

„To je doporučení nejen od nás, ale je to i součástí té metodiky. Tam je přímo psané, že minimálně by měli být tři členové v KiVa týmu. Podle situace případně počet navyšovat či měnit.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Na většině zapojených kontrolních základních škol je tento počet vyšší (viz graf č. 6). Důležité je, aby měl každý člen KiVa týmu čas a zájem být do tohoto projektu aktivně zapojen. Ohledně složení KiVa týmu, zda v něm má být více učitelů nebo učitelek, žádné oficiální doporučení od neziskové organizace Schola Empirica neexistuje.

„Co se týče složení, to je takové obecné doporučení, že by tam měl být metodik prevence, výchovný poradce a hlavně někdo, kdo na to bude mít čas. Důležitější než funkce je ta flexibilita pro fungování KiVa týmu. To je důležité a klíčové.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Ze zkušeností autora je však nutné podotknout, že přítomnost obou pohlaví v KiVa týmu je velkou výhodou a usnadněním v řešení některých případů. V grafu č. 7 můžeme vidět složení jednotlivých KiVa týmů zapojených kontrolních základních škol v pilotním roce KiVa programu.

8. Jak je již zmíněno výše, z celkem 12 zapojených kontrolních základních škol z pilotního roku KiVa programu pokračuje i nadále celkem 9 základních škol. Což ukazuje, že se i dle participantů naplnily v tomto ohledu pozitivní očekávání. Pokud bychom přičetli ke kontrolním základním školám i dalších 12 intervenčních, zjistili bychom, že z celkového počtu 24 zapojených základních škol v pilotním roce KiVa programu pokračuje dále celkem 18 základních škol. To je možné považovat, i dle vyjádření zástupců neziskové organizace Schola Empirica, za naplnění pozitivních očekávání a úspěch.

„Tak my jsme chtěli, aby pokračovali všechny školy, ale osobně si myslím, že se jedná o dobrý výsledek. Navíc to odpovídá i zahraničním zkušenostem, které jsou v tomto směru velmi podobné.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

Mezi důvody, kvůli kterým zbylé základní školy nepokračovaly v dalším roce s KiVa programem patří neochota ostatních pedagogů implementovat tento program na dané základní

škole, odchod pedagogů, kteří byli členy KiVa týmu v pilotním roce (v tomto případě se nepodařilo na nový školní rok složit nový KiVa tým) nebo například interní problémy dané základní školy, které nedovolily v projektu nadále pokračovat.

„U té jedné školy byl ten důvod, že byla koordinátorkou paní ředitelka a nestíhala to a nechtěla to předat dál. U další školy nebyla ochota rozšířit a implementovat KiVa program do dalších ročníků a navíc jim odešlo asi 8 nebo 9 pedagogů. U jedné školy víme, že po pilotním programu odešly téměř všechny učitelky, které byly v KiVa týmu na mateřskou dovolenou a nepodařilo se jim sestavit nový KiVa tým. Ty důvody byly zkrátka různé.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

3.5.2 Rozhovor se zástupcem pokračující základní školy v KiVa programu

Tabulka č. 18: *Otázky k rozhovoru se zástupcem pokračující školy*

Otázky pro participanta
1. Byl podle Vás viditelný nějaký rozdíl v přístupu ke KiVa programu z hlediska 1. a 2. stupně? <i>(Položka 7)</i>
2. Jak hodnotíte spolupráci s neziskovou organizací Schola Empirica během pilotního roku KiVa programu? Můžete uvést co se Vám na spolupráci líbilo, případně co byste této organizaci pro lepší implementaci tohoto programu doporučil(a)? <i>(Položky 10–11)</i>
3. Jako největší očekávanou a také reálnou překážku respondenti uvedli nedostatek času na KiVa lekce... jakým způsobem jste tento problém řešili na vaší základní škole? <i>(Položky 12–13)</i>
4. Jakým způsobem přistupují žáci k hodinám, ve kterých jsou probírány KiVa lekce? Těší se na ně? Projevují o ně zájem? Berou probíraná témata dostatečně vážně?

Z rozhovoru se zástupcem pokračující základní školy můžeme odvodit tyto závěry:

1. Dle zkušeností participanta je rozdíl mezi 1. a 2. stupněm na základní škole z hlediska přijetí KiVa programu značný. U žáků 1. stupně je snazší je zaujmout a možné zařadit více her, které je baví.

„Rozdíl je určitě velký. Myslím si, že u těch menších je snazší zařadit více her, protože ti starší občas nespolupracují. (zástupce pokračující školy - ZP)

Naopak u žáků 2. stupně je potřeba vybírat hry více důkladně a někdy se stávalo, že žáci přesto nespolupracovali nebo je někteří z nich hrát nechtěli. Participant navíc zdůrazňuje pozitivní zkušenosti s tím, aby se s KiVa programem začínalo hned na 1. stupni, protože si na něj mohou žáci zvyknout a následně lépe spolupracovat i na 2. stupni.

„Myslím si, že když se začne s KiVa programem hned od začátku, třeba od 1. nebo 2. třídy, tak se potom na to může krásně navazovat. Když jsme totiž začali KiVu v 7. nebo 8. ročníku, tak jsme u některých her trochu narazili.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

2. Ohledně spolupráce s neziskovou organizací Schola Empirica vyjadřuje participant pouze pozitivní zkušenosti. Mezi ně řadí například včasné a dostatečné informace ohledně KiVa programu a KiVa týmu, rychlou pomoc od neziskové organizace v řešení některých problémů na začátku školního roku nebo pravidelné online schůzky KiVa koordinátorů, ze kterých si vždy odnesl užitečné informace, nápady a tipy pro lepší implementaci projektu. Ohledně nápadů pro lepší implementaci, respondenta v okamžik rozhovoru nic nenapadlo.

„Tak spolupráce je perfektní. Vždycky jsme měli veškeré informace. Pokud jsme požádali o pomoc, bylo nám vždy řečeno, jak danou situaci řešit. Byly také pořádány pravidelné online schůzky koordinátorů.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

3. Problém ohledně nedostatku času na KiVa lekce byl řešen v rámci třídnických hodin a etických výchov. Toto řešení bylo dle participanta dostačující a daná základní škola se s většími problémy ohledně nedostatku času na KiVa lekce v průběhu pilotního roku KiVa programu nesetkala.

„U nás na škole jsme KiVu zařazovali u zapojených ročníků povinně do etické výchovy.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

4. Jak bylo již řečeno v odpovědi respondenta na první otázku, spolupráce a zpětná vazba, především žáků 1. stupně, byla velmi pozitivní a na každou další KiVa lekci se žáci těšili. Participant popisoval situace, kdy za ním, jakožto za KiVa koordinátorem, přiběhli na chodbu žáci z 1. stupně, objali ho a zeptali se, kdy bude další KiVa lekce.

„První stupeň - fantastická zpětná reakce. Už jsem říkal několikrát, že i když jdu potom po chodbě, tak děti přiběhnou, obejmou, zeptají se, pane učiteli kdy zase bude KiVa...“ (zástupce pokračující školy - ZP)

Tato a podobné situace jen podtrhují výše zmíněný zájem o KiVa program žáky z 1. stupně, pro které je velmi přínosný a zároveň je baví. Jediným negativem, které participant uvedl, byla neochota některých učitelek, právě z 1. stupně, vést KiVa lekce nebo se na nich alespoň podílet.

„Maličko mi mrzí, že jsem narazil u některých třídních učitelek, že nechtějí samostatně si vést lekce.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

Zároveň však participant podotýká, že i přes tuto negativní zkušenost zvládl za pomoci dalších členů KiVa týmu implementovat KiVa program a jeho účinnost se začala projevovat ještě během pilotního roku.

3.5.3 Rozhovor se zástupcem nepokračující základní školy v KiVa programu

Tabulka č. 19: Otázky k rozhovoru se zástupcem nepokračující školy

Otázky pro participanta
1. Jako největší očekávanou a také reálnou překážku respondenti uvedli nedostatek času na KiVa lekce... byl tento problém jedním z důvodů, kvůli kterému vaše základní škola nepokračuje v KiVa programu po pilotním roce? (Položky 12–13)
2. Za jakých podmínek by vaše základní škola pokračovala v KiVa programu i po pilotním roce? (Položky 22)
3. Máte povědomí o tom, zda by samotní žáci uvítali pokračování KiVa programu i po pilotním roce?

Z rozhovoru se zástupcem nepokračující základní školy autor této diplomové práce zjistil:

1. Nedostatek času na KiVa lekce nebyl dle participanta jeden z hlavních důvodů pro nepokračování v KiVa programu po pilotním roce. Participant uvedl, že jedním z hlavních důvodů byla finanční stránka, která dle vedení školy nebyla v souladu s tím, co by dle nich dokázal KiVa program v následujícím školním roce přinést.

„Nedostatek času určitě ne. Šlo jednak o finanční důvody, kdy vedení školy se nechtělo finančně na pokračování programu dále podílet a potom to bylo také to, že v tom KiVa programu neviděli ten výsledek nebo ten efekt, který od toho třeba oni, jakožto vedení školy, na začátku očekávalo. (zástupce nepokračující školy - ZN)

Tento dojem byl komunikovaný i se zástupcem neziskové organizace Schola Empirica, který danou základní školu navštívil a nabídl pomoc v jakémkoli ohledu by bylo potřeba. Ani to nakonec nevedlo ke změně rozhodnutí ohledně pokračování v nadcházejícím školním roce.

2. Participant zároveň přiznal, že pokud by byla cena po pilotním roce nižší, případně kdyby tento preventivní program pokračoval zdarma i po pilotním roce, byla by zde určitá možnost, že by tato základní škola v KiVa programu i po pilotním roce pokračovala.

„Tak určitě, kdyby byla ta cena nižší nebo kdyby ten program pokračoval zdarma, potom by bylo pokračování možné. Já osobně bych měla ještě jako jednu z podmínek, aby bylo více zainteresované vedení školy.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

Dále bylo participantem řečeno, že na této základní škole si její vedení řeší tyto a podobné záležitosti samo, bez možnosti dalším pedagogům vyjádřit se.

„Já jsem byla ta, která tu iniciativu KiVa programu do školy přinesla. Takže bylo obtížné přesvědčit vedení školy či další kolegy o zapojení a řešení problémů skrze KiVa program.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

Z toho se dá dále odvodit, že pokud by se podařilo zapojit do KiVa programu někoho z vedení školy, který by tím pádem mohl lépe vidět jeho účinnost a vliv na žáky, bylo by o mnoho snazší přesvědčit ho k rozhodnutí v KiVa programu nadále pokračovat.

3. Dle slov participanta, samotní žáci projevovali zájem o pokračování KiVa programu.

„Moje dětičky se ptaly, proč už nebudeme pokračovat, že je to škoda.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

Jednalo se stejně jako u předchozího participanta z pokračující školy o žáky z 1. stupně. Po sdělení žákům, že škola v KiVa programu příští rok pokračovat nebude, se nijak více o důvody tohoto rozhodnutí žáci nezajímali. Pozitivním zjištěním je, že participant i někteří jeho kolegové nadále využívají při hodinách určité hry nebo cvičení z KiVa programu.

„Nicméně my v podstatě prvky KiVa projektu využíváme. Pracujeme hlavně s těmi dovednostmi a emocemi, se kterými jsme se během toho roku seznámili. Já osobně vnáším doplňky do třídnických hodin.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

3.6 Závěry výzkumu

3.6.1 Vyhodnocení výzkumných otázek

První hlavní výzkumná otázka se ptala na to, jakým způsobem přistoupily zapojené kontrolní základní školy k implementaci KiVa programu a KiVa týmu během pilotního roku.

Druhá hlavní výzkumná otázka se zaměřila na to, jak se lišila podoba a funkce KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách v České republice během pilotního roku KiVa programu.

Skrze zodpovězení dílčích výzkumných otázek, bylo možné zodpovědět i již dvě zmíněné hlavní výzkumné otázky. Jak je již výše zmíněno, autor využil jednak formu kvantitativního výzkumu skrze dotazníkové šetření a jednak formu kvalitativního výzkumu skrze polostrukturované rozhovory s participanty z neziskové organizace Schola Empirica, s participantem z pokračující školy po pilotním roce a s participantem z nepokračující školy po pilotním roce KiVa programu.

HVO1: Jakým způsobem přistoupily zapojené kontrolní základní školy k implementaci KiVa programu a KiVa týmu během pilotního roku?

DVO1: Jakým způsobem se rozšířilo povědomí o KiVa programu a KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách?

Celkem osm respondentů ze zapojených kontrolních základních škol, které se účastnily pilotního roku KiVa programu, se o něm dozvědělo od vedení školy (42,11 %). Od kolegy z práce se o tomto programu poprvé dozvědělo celkem šest respondentů, což činí 31,58 %. Z informačního emailu se o KiVa programu dozvěděli celkem čtyři respondenti (21,05 %). Dalším zjištěním bylo, že 15 respondentů absolvovalo dvoudenní KiVa školení v Praze (78,95 %). Zajímavý je dle výsledků výzkumu fakt, že 12 respondentů (63,16 %) uvedlo, že před KiVa programem žádný jiný preventivní program proti šikaně nepraktikovalo. Zbylí respondenti (7 = 36,84 %) uvedli názvy preventivních programů proti šikaně, které před KiVa programem praktikovali (viz tabulka č. 5).

Následovalo představení KiVa programu a KiVa týmu ostatním zaměstnancům školy, žákům a rodičům. Skrze tabulky č. 6 a 7 vidíme, že se respondenti shodli, že nejčastěji byli seznámeni učitelé 1. a 2. stupně (KiVa program = 78,95 %, KiVa tým = 89,47 %), dále třídní učitelé 1. a 2. stupně (KiVa program = 78,95 %, KiVa tým = 68,42 %), již o něco méně často žáci 1. a 2. stupně (KiVa program = 73,68 %, KiVa tým = 63,16 %) a jen v některých případech rodiče žáků 1. a 2. stupně (KiVa program = 73,68 %, KiVa tým = 36,84 %). Respondenti ohledně termínu seznámení ostatních kolegů s KiVa programem dle výsledků uvedených v tabulce č. 8 uvedli, že proběhlo na některých školách již na konci školního roku 2021/2022 (31,58 %), na jiných až v přípravném týdnu školního roku 2022/2023 (57,89 %).

Naprosto zásadní úlohu v šíření povědomí o KiVa programu a KiVa týmu na dané základní škole má KiVa koordinátor. Ten má za úkol řídit celý KiVa tým, sdílet s ním svoje zkušenosti z KiVa školení a podporovat členy KiVa týmu v jejich práci. Jeho samotná přítomnost v KiVa týmu je naprosto nezbytná. Zvyšování povědomí o KiVa programu a KiVa týmu funguje také skrze vzájemné sdílení učitelů a ředitelů. Další způsoby ohledně zvyšování povědomí o KiVa programu a KiVa týmu popisuje autor skrze následující odpovědi v oddílu 3.5.1, na otázku číslo 2.

„Využíváme k propagaci kromě konferencí také letní školy, kdy vždy přijedeme a chceme náš KiVa program prezentovat.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

„Víme, že je důležité, aby se informace ohledně našeho programu objevovali kromě Facebooku i na Instagramu.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

DVO2: Jak se liší očekávané a naplněné pozitivní výsledky účinnosti KiVa programu a KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách?

Na samotnou implementaci KiVa programu a KiVa týmu měly velký vliv očekávané pozitivní výsledky, mezi které nejčastěji patřily zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách (89,47 %), rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany (73,68 %) nebo snížení případů šikany na dané zapojené kontrolní základní škole (57,89 %).

Tato pozitivní očekávání se dle výsledků dotazníkového šetření nenaplnila. Zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách zmínilo 42,11 % respondentů, rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany 47,37 % respondentů a snížení případů šikany na dané zapojené

kontrolní základní škole uvedlo jako naplněné očekávání jen 36,84 % respondentů. Tyto výsledky mohou mít souvislost s tím, že se jednalo o pilotní rok, který s sebou nesl celou řadu nedokonalostí a nečekaných komplikací. Nejčastějším zmiňovaným naplněným pozitivním výsledkem KiVa programu bylo dle vyjádření respondentů zvýšení povědomí žáků ohledně šikany (57,89 %). Detailnější rozbor této dílčí otázky lze nalézt v oddílu 3.5.1, kde mimo jiné u odpovědi na otázku číslo 5 participant z neziskové organizace Schola Empirica uvedl následující:

„Záleželo na tom, jak přesně byl KiVa program implementován. My víme, že na některých školách s tím bojovali a přesně víme, kde se to nedařilo.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

DVO3: Jak se liší očekávané a projevené překážky účinnosti KiVa programu a KiVa týmu na zapojených kontrolních základních školách?

Kromě výše zmiňovaných pozitivních očekávaných výsledků měly na implementaci KiVa programu a KiVa týmu vliv také očekávané překážky. Mezi nejčastější očekávané překážky KiVa programu u zapojených kontrolních základních škol patřil nedostatek času na KiVa lekce (42,11 %), ignorování KiVa týmu ostatními kolegy (31,58 %), nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým (21,05 %) nebo neochota kolegů spolupracovat s KiVa týmem (21,05 %).

O to pozitivnější je pro zapojené kontrolní základní školy i pro neziskovou organizaci Schola Empirica zjištění, že se u výše zmiňovaných očekávaných překážek KiVa programu, s výjimkou nedostatku času na KiVa lekce (47,37 %), tyto očekávané překážky nakonec ve výše zmíněném předpokládaném rozsahu nenaplnily. Ignorování KiVa týmu ostatními kolegy uvedlo jako naplněnou překážku jen 5,26 % respondentů, nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým také pouze 5,26 % respondentů a neochotu kolegů spolupracovat s KiVa týmem jen 15,79 % respondentů.

Právě zmiňovaným nedostatkem času a jeho možným řešením se autor zabývá v podkapitole 3.5. Zde se právě touto očekávanou a zároveň projevenou překážkou implementace KiVa programu zabývá v oddílu 3.5.1, skrze následující odpovědi participantů z neziskové organizace Schola Empirica na otázku číslo 6:

„My jsme všem dali doporučení zavést třídnické hodiny. Ty by měly být pravidelné, ale tak, aby nebyly moc brzo ráno nebo aby to nebylo po škole, moc pozdě.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

„Tento problém řešíme v každém školení, ale teď už třeba ti učitelé přicházejí s tím, že mají zavedené ty třídnické hodiny a hledají k nim vždy smysluplný obsah.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

„Teď s revizí RVP budou muset školy ty programy nějak měnit. Školy budou muset dávat více prostoru na věci, kterým tolik prostoru dříve nedávaly, takže to by mělo určitě také pomoci v řešení nedostatku času.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

V oddílu 3.5.2, který se zabývá odpověďmi participanta z pokračující školy. Ten však u odpovědi na otázku č. 3 popsal řešení tohoto častého problému na jeho základní škole:

„U nás na škole jsme KiVa zařazovali u zapojených ročníků povinně do etické výchovy.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

I v oddílu 3.5.3, konkrétně u odpovědi otázku číslo 1. Ta přináší odpověď participanta z nepokračující školy na otázku, zda právě nedostatek času na KiVa lekce byl jedním z hlavních důvodů pro nepokračování v KiVa programu po pilotním roce. Odpověď participanta je však stejně jako v případě participanta z pokračující školy záporná:

„Nedostatek času určitě ne“.

DVO4: V jaké míře proběhla implementace KiVa programu z pohledu tříd a třídních učitelů na zapojených kontrolních základních školách?

Přístup zapojených kontrolních základních škol k implementaci KiVa programu z hlediska zapojení tříd a třídních učitelů vykazuje rozdílný přístup jednotlivých škol. Tři z nich (37,50 %) totiž dokázaly zapojit všechny třídy a všechny třídní učitele. Jedná se o ideální příklad implementace KiVa programu na daných základních školách. Ostatní zapojené základní školy (62,50 %), kterým se v pilotním roce nepodařilo zapojit všechny třídy nebo všechny třídní učitele, by měly v dalších letech tohoto cíle chtít dosáhnout v zájmu rozvoje implementace KiVa programu.

Takovéto školy mají možnost využít nabízenou pomoc od neziskové organizace Schola Empirica, která jim může poskytnout tipy a rady k rozšíření KiVa programu do všech tříd a ke všem třídním učitelům. To by mělo mít za následek zlepšení samotné implementace a účinnosti KiVa programu na dané základní škole.

Jak již bylo řečeno v oddílu 3.5.1 u analýzy osmé otázky, celkový počet 18 pokračujících škol i po pilotním programu odkazuje na velmi dobrou práci neziskové organizace Schola Empirica, třídních učitelů i samotných zapojených tříd.

„Tak my jsme chtěli, aby pokračovali všechny školy, ale osobně si myslím, že se jedná o dobrý výsledek. Navíc to odpovídá i zahraničním zkušenostem, které jsou v tomto směru velmi podobné.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

HVO2: Jak se lišila podoba a funkce KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách v České republice během pilotního roku KiVa programu?

DVO5: Jak se lišila struktura jednotlivých KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách?

Na zapojených kontrolních základních školách byl KiVa tým složen nejčastěji z pěti členů (37,50 %). O něco méně častěji měl KiVa tým čtyři nebo tři členy (25 %). Jak již bylo zmíněno počet tří až pěti členů je doporučeným počtem členů v KiVa týmu. Dalším poznatkem je, že v každém KiVa týmu byl přítomen KiVa koordinátor, jehož úkolem je řídit celý KiVa tým, sdílet s ním získané poznatky a vyjadřovat podporu členům KiVa týmu. O jeho důležitosti pro KiVa tým se lze dočíst více v oddílu 3.5.1 u odpovědi participantů neziskové organizace Schola Empirica na otázku číslo 1. Ti k tomuto tématu řekli:

„Zatím jsme se asi nesešli, že by nebyl (součástí KiVa týmu) a myslím si, že zkušeností, že by to nebylo z mého pohledu dobré, protože ten koordinátor by měl vidět do těch procesů, které se na dané škole dějí.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Co se týká složení KiVa týmů, tak výsledky ukázaly, že na polovině zapojených kontrolních základních škol (50 %), které se aktivně zúčastnili dotazníkového šetření jsou v KiVa týmu pouze učitelky. Naopak na žádné ze škol není KiVa tým složen pouze z učitelů.

Ohledně doporučení o struktuře jednotlivých KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách z pohledu zástupců neziskové organizace Schola Empirica se dále detailněji dozvídáme v oddílu 3.5.1, skrze odpověď na otázku číslo 7. Tam se můžeme dočíst následující:

„Co se týče složení, to je takové obecné doporučení, že by tam měl být metodik prevence, výchovný poradce a hlavně někdo, kdo na to bude mít čas. Důležitější než funkce je ta flexibilita pro fungování KiVa týmu. To je důležité a klíčové.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica I - ZS1)

DVO6: Jaká byla motivace pro přidání se do KiVa týmu?

Na funkci KiVa týmu měla mimo jiné také vliv motivace jeho členů. Z tabulky číslo 13 vyplývá, že celkem 15 respondentů, kteří se aktivně zúčastnili dotazníkového šetření, se do KiVa týmu přidali z vlastní iniciativy (78,95 %). Zbylí čtyři respondenti (21,05 %) se přidali do KiVa týmu na popud vedení dané zapojené kontrolní základní školy.

V příloze číslo 6 jsou znázorněny jednotlivé motivace všech 19 respondentů z dotazníkového šetření. Můžeme vidět, že kromě osobní motivace, snahy o efektivnější řešení šikany a jejímu předcházení na dané základní škole nebo například logický důvod, kdy byl respondent metodik prevence, uváděli respondenti také pověření od ředitele nebo vedení dané základní školy. Důležitou součástí pro vznik motivace dalších pedagogických pracovníků stát se členem KiVa týmu, má dle rozhovoru se zástupcem pokračující školy pozitivně hodnocená spolupráce s neziskovou organizací Schola Empirica. Ta dle vyjádření participanta v průběhu pilotního roku KiVa programu zapojeným kontrolním základním školám neustále nabízela svoji pomoc a poskytovala jim užitečné informace ohledně úspěšné implementace projektu.

„Tak spolupráce (s neziskovou organizací Schola Empirica) je perfektní. Vždycky jsme měli veškeré informace. Pokud jsme požádali o pomoc, bylo nám vždy řečeno, jak danou situaci řešit. Byly také pořádány pravidelné online schůzky koordinátorů.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

DVO7: Jaké nedostatky mají KiVa týmy podle jejich členů na zapojených kontrolních základních školách?

Další dílčí výzkumná otázka, která je zároveň důležitá z hlediska zpětné vazby od členů KiVa týmů se vztahuje k nedostatkům a nápadům pro budoucí pomoc jednotlivým zapojeným školám z hlediska lepší implementace a účinnosti KiVa programu. Ze získaných odpovědí od respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, můžeme odvodit, že celkem šest respondentů je se současnou podobou KiVa týmu spokojených a nemá v danou chvíli žádný nápad na jeho zlepšení (31,58 %). Respondenti, kteří nějaký návrh měli (12 = 63,16 %), psali nejčastěji ohledně potřeby zapojení více učitelů, tříd a kolegů do programu (4 = 21,05 %), nutnosti mít více času na KiVa program (3 = 15,79 %) či požadavek větší míry spolupráce uvnitř KiVa týmu (3 = 15,79 %). Jeden respondent (5,26 %) na tuto položku v dotazníkovém šetření z neznámých důvodů neodpověděl.

Každý z respondentů měl navíc možnost uvést svůj vlastní nápad pro zlepšení funkce KiVa týmu, což může následně ovlivnit i celou funkci KiVa programu (viz příloha č. 7).

Z výsledku kvalitativního výzkumu skrze rozhovory s participanty vyplývá, že důvodem pro nepokračování v KiVa programu po pilotním roce, mohou být finance nebo vyhodnocení vedení dané základní školy, že KiVa program pro ni není dostatečně užitečný. Více se autor diplomové práce věnuje tomuto tématu v oddílu 3.5.1, v rámci odpovědi na otázku číslo 8, která byla určena pro zástupce neziskové organizace Schola Empirica. Zde je uvedeno:

„U té jedné školy byl ten důvod, že byla koordinátorkou paní ředitelka a nestíhala to a nechtěla to předat dál. U další školy nebyla ochota rozšířit a implementovat KiVa program do dalších ročníků a navíc jim odešlo asi 8 nebo 9 pedagogů. U jedné školy víme, že po pilotním programu odešly téměř všechny učitelky, které byly v KiVa týmu na mateřskou dovolenou a nepodařilo se jim sestavit nový KiVa tým. Ty důvody byly zkrátka různé.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1 - ZS1)

Dále v oddílu 3.5.3, který se celý věnuje rozhovoru s participantem, který pochází ze základní školy, která se rozhodla po pilotním roce již dále v KiVa programu nepokračovat. Zde je z hlediska důvodu nepokračování v KiVa programu po pilotním roce uvedeno:

„Šlo jednak o finanční důvody, kdy vedení školy se nechtělo finančně na pokračování programu dále podílet a potom to bylo také to, že v tom KiVa programu neviděli ten výsledek

nebo ten efekt, který od toho třeba oni, jakožto vedení školy, na začátku očekávalo. (zástupce nepokračující školy - ZN)

„Kdyby byla ta cena nižší nebo kdyby ten program pokračoval zdarma, potom by bylo pokračování možné. Já osobně bych měla ještě jako jednu z podmínek, aby bylo více zainteresované vedení školy.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

„Bylo obtížné přesvědčit vedení školy či další kolegy o zapojení a řešení problémů skrze KiVa program.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

DVO8: Jakým způsobem vnímají členové KiVa týmů samotný KiVa program a KiVa týmy na zapojených kontrolních základních školách?

Poslední zkoumanou oblastí skrze dílčí výzkumné otázky, které mají zásadní vliv na různorodou podobu a funkci KiVa týmů na zapojených kontrolních základních školách je vnímání KiVa programu samotnými členy KiVa týmů. Velmi dobrým nástrojem pro porozumění této oblasti je tabulka číslo 15, zabývající se charakteristikou KiVa programu a také tabulka číslo 16, která se věnuje charakteristice KiVa týmu. Obě tabulky obsahují názory všech respondentů, kteří se na dotazníkovém šetření podíleli.

Mezi nejčastější charakteristická slova pro KiVa program patří: „prospěšný“, „přínosný“, „užitečný“ (6 = 31,58 %), „jednoduchý“, „přehledný“, srozumitelný“, „systematický“ (5 = 26,32 %) nebo například „zajímavý“ (5 = 26,32 %).

Mezi nejčastější charakteristická slova pro KiVa tým patří: „milý“, „ochotný“, „pozitivní“, „přátelský“ (9 = 47,37 %), „efektivní“, „pohotový“, „praktický“, „rychlý“ (5 = 26,32 %) nebo například „spolehlivý“, „stabilní“ (5 = 26,32 %).

Pozitivní vnímání KiVa programu se odráží i na množství základních škol, které pokračují v KiVa programu i po pilotním roce. Z celkového počtu 24 škol, vezmeme-li v úvahu i intervenční školy, pokračuje celkem 18 základních škol, což je pohledem autora i neziskové organizace Schola Empirica velmi dobrý výsledek (75 %). Celkově pozitivní vnímání KiVa programu i KiVa týmu se odráží i v počtu doporučení dalším základním školám od zapojených kontrolních základních škol. Dle výsledků výzkumného šetření 12 respondentů (63,16 %)

uvedlo, že by KiVa program doporučilo jiné základní škole. Ještě pozitivnějším zjištěním je, že zbylých sedm respondentů (36,84 %) tak již dokonce učinilo.

Ohledně naplnění očekávání z pohledu množství pokračujících základních škol v KiVa programu i po pilotním roce se zmiňují účastníci z neziskové organizace Schola Empirica v oddílu 3.5.1, konkrétně v odpovědi na otázku číslo 8. Zde uvádějí:

„Tak my jsme chtěli, aby pokračovali všechny školy, ale osobně si myslím, že se jedná o dobrý výsledek. Navíc to odpovídá i zahraničním zkušenostem, které jsou v tomto směru velmi podobné.“ (zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2 - ZS2)

Velmi zajímavý pohled na tuto oblast poskytuje také účastník z nepokračující školy v oddílu 3.5.3, v odpovědi na otázku číslo 2, ve které sděluje za jakých podmínek by zmíněná škola byla případně ochotna pokračovat. Zde uvádí:

„Tak určitě, kdyby byla ta cena nižší nebo kdyby ten program pokračoval zdarma, potom by bylo pokračování možné. Já osobně bych měla ještě jako jednu z podmínek, aby bylo více zainteresované vedení školy.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

V neposlední řadě stojí za zmínku odpověď účastníka z nepokračující školy ohledně toho, jaká je reakce žáků na ukončení KiVa programu na dané základní škole. Účastník říká:

„Moje dětičky se ptaly, proč už nebudeme pokračovat, že je to škoda.“ (zástupce nepokračující školy - ZN)

3.7 Doporučení pro praxi

V poslední podkapitole této diplomové práce autor na základě poznatků ze smíšeného výzkumu, který sestával z kvantitativní části v podobě dotazníkového šetření a z kvalitativní části v podobě rozhovorů, uvádí několik doporučení pro praxi. Tato doporučení jsou určena jak neziskové organizaci Schola Empirica, tak i samotným zapojeným základním školám do tohoto preventivního programu proti šikaně.

Doporučení pro neziskovou organizaci Schola Empirica:

Pokusit se zvýšit aktivitu na sociálních sítích jako jsou Facebook, Instagram, TikTok nebo YouTube. To může mít za pozitivní následek přiblížení se samotným žákům a zároveň možnost pro učitele a členy KiVa týmu představit KiVa program skrze tato sociální média.

Poučit se z nedostatků a neočekávaných komplikací z pilotního roku KiVa programu, mezi které patřilo například pozdní dodání online materiálů nebo dlouhodobé problémy zapojených základních škol z hlediska nedostatku času na KiVa lekce. V ideálním případě by nezisková organizace Schola Empirica mohla vytvořit seznam doporučení pro vyřešení problému s nedostatkem času na KiVa lekce. Tento seznam doporučení by se zakládal na tipech a ověřených metodách ze zapojených základních škol, které se účastnily pilotního roku KiVa programu.

Rozšířit svůj tým o další členy, kteří již s KiVa programem pracují, jsou členy KiVa týmu nebo dokonce KiVa koordinátoři. Ti by mohli jezdit do nově zapojených škol v okolí a ze svých zkušeností o KiVa programu vyprávět a odpovídat na případné dotazy.

Doporučení pro zapojené základní školy:

Seznamovat s KiVa programem a funkcí KiVa týmu na dané základní škole nejen třídní učitele, učitele a žáky, ale také rodiče žáků a ostatní zaměstnance školy. V tomto programu je velmi důležité zapojení celé základní školy.

Umožnit členům KiVa týmu dostatečný čas pro řešení jednotlivých případů a podporovat je v jejich práci. Součástí toho může být uspořádání projektového dne KiVa, vyhrazená hodina

v týdnu či měsíci, během které by se všechny zapojené třídy věnovaly právě KiVa programu nebo další podobné aktivity.

Představit KiVa tým jako nedílnou součást KiVa programu. Dostatečně vysvětlit učitelům, žákům i rodičům jeho funkci, kdo je jeho součástí a v jakých případech se na něj mohou učitelé, žáci nebo rodiče žáků obrátit.

Diskuse

Autor diplomové práce se s tímto programem na prevenci a řešení šikany poprvé seznámil na dvoudenním školení v Praze, na které byl vyslán společně s dalšími dvěma kolegy vedením ZŠ. Již z toho bylo zřejmé, že vedení základní školy považuje tento nabízený pilotní program za příležitost, jak ještě lépe zajistit ochranu žáků před šikanou, která se v posledních letech stává stále častějším problémem na základních školách v České republice. Školení se konalo v rozsahu 16 hodin a bylo pod záštitou neziskové organizace Schola Empirica.

Během něho bylo zmíněno mnoho užitečných informací ohledně KiVa programu. Jednalo se nejen o seznámení s tímto preventivním programem, ale také o informace ohledně jeho historie a užití v praxi. Pro všechny zúčastněné byly užitečné také ukázky konkrétních řešení situací spojených s šikanou, se kterými se na základní škole dříve již setkali, ale nebyli si úplně jistí, jak nejlépe a efektivně v daných případech postupovat. Během těchto ukázek bylo vysvětlováno, jak se mohlo s použitím KiVa programu postupovat, případně jakým způsobem postupovat, pokud by se něco podobného stalo někomu z přítomných pedagogů v budoucnu. Z výsledků výzkumu vyplývá, že i převážná část účastníků dotazníkového šetření se dvoudenního školení zúčastnila (15 = 78,95 %) a rovněž jej ocenila jako přínosný.

Na konci dvoudenního školení získali všichni zúčastnění osvědčení o absolvování školení pro učitele. Všichni obdrželi také mnoho užitečných materiálů k úspěšnému zavedení KiVa programu na dané základní škole. Jednalo se například o pravidla pro kvalitní implementaci s detailními informacemi a pokyny, shrnutí implementačních fází KiVa programu nebo formuláře pro záznamy šetření a rozhovorů v případě výskytu šikany na zapojené základní škole.

V přípravném týdnu před začátkem školního roku 2022/2023 proběhlo na základní škole skrze koordinátora a členy KiVa týmu seznámení s KiVa programem pro zbylé pedagogy, což se shoduje s doporučením ze strany neziskové organizace Schola Empirica. V prvním týdnu školního roku byli seznámeni s účastí základní školy Chotěšov v pilotním roce KiVa programu také samotní žáci a rodiče, i tento postup autor kvituje, neboť je propagace programu na dané škole důležitá pro její účinnou implementaci. Zapojené třídy začaly hned od září s KiVa výukovými lekci. Reakce žáků na tyto lekce byla veskrze pozitivní. Probíraná témata, aktivity i hry žáky většinou bavily a KiVa program se tím pádem na škole velmi rychle rozvíjel.

V právě skončeném školním roce 2023/2024 se na základní škole, ve které autor práce působí, zvýšil počet tříd, které se aktivně zapojily skrze KiVa výukové lekce do programu.

Naopak se výrazně snížil počet případů, které KiVa tým ve spojení se samotnou šikanou, jejími náznaky či pouhým podezřením na ni zatím řešil. Autor hodnotí první dva roky KiVa programu velmi pozitivně a ztotožňuje se s výpovědí participanta z pokračující školy ohledně spolupráce s neziskovou organizací Schola Empirica:

„Tak spolupráce je perfektní. Vždycky jsme měli veškeré informace. Pokud jsme požádali o pomoc, bylo nám vždy řečeno, jak danou situaci řešit. Byly také pořádány pravidelné online schůzky koordinátorů.“ (zástupce pokračující školy - ZP)

nebo například s přijetím KiVa programu skrze 1. stupeň na dané základní škole:

„První stupeň - fantastická zpětná reakce. Už jsem říkal několikrát, že i když jdu potom po chodbě, tak děti přiběhnou, obejmou, zeptají se, pane učiteli kdy zase bude KiVa...“ (zástupce pokračující školy - ZP)

Autor souhlasí i s výsledky z dotazníkového šetření, například ohledně naplněných pozitivních výsledků KiVa programu (rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany, snížení případů šikany, zvýšení povědomí žáků ohledně šikany), projevených překážek implementace (neochota některých kolegů spolupracovat s KiVa týmem) nebo například s tím, že na základě vlastní zkušenosti by základním školám v České republice tento program prevence a řešení šikany, stejně jako většina respondentů (12 = 63,16 %), doporučil.

Závěr

Diplomová práce se v teoretické části věnovala dvěma stěžejním pojmům, kterými byly šikana a KiVa program. První podkapitola zabývající se šikanou, vysvětlovala tento pojem z obecného hlediska, protože jeho správné pochopení bylo pro celou diplomovou práci naprosto nezbytné. Druhá podkapitola představovala a krátce charakterizovala aktéry šikany. Zde bylo velmi důležité uvědomit si, že šikana není pouze o agresorovi a oběti. Třetí podkapitola se zaměřila na šikana na základních školách v České republice. Tato podkapitola byla pro celou teoretickou část stěžejní a obsahovala oddíl, který se věnoval jednotlivým fázím šikany, které jsou pro pochopení celého procesu tohoto rizikového chování velmi důležité. Poslední podkapitola související s pojmem šikana se zaměřila na prevenci na základních školách v České republice.

Druhá kapitola se věnovala samotnému KiVa programu, který byl nejprve v první podkapitole této diplomové práce představen. Společně s tím byly uvedeny jeho hlavní principy, na kterých celý KiVa program stojí. V druhé podkapitole týkající se KiVa programu byly představeny KiVa týmy a jejich využití v zapojených základních školách. V poslední podkapitole autor prezentoval výsledky pilotního roku KiVa programu na zapojených základních školách v České republice. K tomu byly využity především výsledky závěrečné evaluační zprávy od neziskové organizace Schola Empirica.

Empirická část v návaznosti na část teoretickou popisuje výzkumné šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program. Toto výzkumné šetření probíhalo za pomoci kvantitativního sběru dat, skrze dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo přes internetovou stránku Survio celkem 19 respondentů ze zapojených kontrolních základních škol v České republice. Z důvodu nedostatečného vzorku dat z tohoto kvantitativního šetření, autor následně využil také metodu kvalitativního sběru dat, konkrétně polostrukturované rozhovory s participanty.

Autor se prostřednictvím tohoto výzkumného šetření snažil přiblížit průběh implementace v pilotním roce KiVa programu na zapojených kontrolních základních školách v České republice a zároveň ukázat účinnost tohoto preventivního programu proti šikaně z pohledu KiVa týmů.

Na základě získaných dat z kvantitativní části byly autorem připraveny tazatelské otázky pro kvalitativní část sběru dat. Tyto otázky byly rozděleny do tří sad, podle toho, zda byly určeny pro participanty z neziskové organizace Schola Empirica, pro participanta

z pokračující školy i po pilotním roce KiVa programu nebo pro participanta ze školy, která se rozhodla v KiVa programu po pilotním roce nepokračovat. Jednotlivé otázky pramenily ze zajímavých či překvapivých zjištění dotazníkového šetření. Dva ze tří rozhovorů probíhaly skrze předem domluvenou online schůzku, jeden rozhovor byl uskutečněn na jedné ze zapojených kontrolních základních škol.

Obě hlavní výzkumné otázky byly zodpovězeny skrze dílčí výzkumné otázky a celkový cíl této diplomové práce byl také dosažen. HVO1 byla zodpovězena skrze DVO1–DVO4. Pomocí DVO1 bylo zjištěno, že hlavním způsobem, kterým se rozšířilo povědomí o KiVa programu a KiVa týmu mezi respondenty bylo skrze vedení školy (42,11 %). Dále bylo zjištěno, že celkem 15 respondentů (78,95 %) se účastnilo KiVa školení v Praze a pro 12 respondentů (63,16 %) byl KiVa program prvním preventivním programem proti šikaně. Ohledně představení KiVa programu a KiVa týmu byli nejčastěji seznamováni učitelé z 1. a 2. stupně (KiVa program = 78,95 %, KiVa tým 89,47 %) v přípravném týdnu školního roku 2022/2023 (57,89%). Prostřednictvím DVO2 autor zjistil, že nejčastějším očekávaným pozitivním výsledkem KiVa programu byly zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách (89,47 %), ale ve skutečnosti se tento předpoklad naplnil jen u 42,11 % respondentů. Z DVO3 bylo zjištěno, že nejčastější očekávanou překážkou KiVa programu byl nedostatek času na KiVa lekce (42,11 %). Ve skutečnosti vybralo tuto projevenou překážku dokonce 47,37 % respondentů. V DVO4 autor vyzdvihl, že tři zapojené kontrolní základní školy (37,50 %) dokázaly zapojit v průběhu pilotního roku KiVa programu všechny třídy i třídní učitele. Ukazatelem úspěšné implementace a především účinnosti KiVa programu je fakt, že z celkem 24 zapojených pilotních škol pokračuje v KiVa programu nadále 18 z nich (75 %).

HVO2 byla zodpovězena skrze DVO5–DVO8. Z DVO5 vyplynulo, že KiVa tým byl složen nejčastěji z pěti členů (37,50 %), ve všech byl přítomen KiVa koordinátor, jehož úkolem bylo tento tým řídit, a že na polovině základních škol (50 %) jsou součástí KiVa týmu pouze učitelky. DVO6 ukázala, že hlavní motivací pro přidání se do KiVa týmu je u většiny respondentů (78,95 %) vlastní iniciativa, což je v souladu s doporučením, které je zmiňováno na KiVa školení od neziskové organizace Schola Empirica. Pomocí DVO7 bylo zjištěno, že nejčastějším návrhem pro lepší implementaci a účinnost KiVa programu je dle čtyř respondentů (21,05 %) potřeba zapojení více učitelů, tříd i kolegů do tohoto preventivního programu proti šikaně. Skrze DVO8 autor zjistil, že všichni respondenti charakterizovali KiVa program i KiVa tým kladnými přídavnými jmény a zároveň by doporučili (někteří již tak učinili - 36,84 %) KiVa program i dalším základním školám v České republice.

Seznam použitých informačních zdrojů

- AISIS, o.s. (2023). *Minimalizace šikany*. <https://www.minimalizacesikany.cz/>
- Ahtola, A., Haataja, A., Kärnä, A., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2012). *For children only? Effects of the KiVa antibullying program on teachers*. *Teaching and Teacher Education*, 28(6), 851-859. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2012.03.006>
- Čáp, D. ([2012?]). *Šikana: mýty a realita*. Wolters Kluwer Česká republika.
- Čech, O., & Zvoníčková, N. (2017). *Nebezpečí kyberšikany: internet jako zbraň?* Theia – krizové centrum.
- Česká školní inspekce (2016a). *Tematická zpráva. Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol se zaměřením na oblast kyberšikany*. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ-Hodnoceni-rizikoveho-chovani_FINAL.pdf
- Česká školní inspekce (2016b). *Tematická zpráva. Prevence a řešení šikany a dalších projevů rizikového chování ve školách*. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/2016_TZ_prevence_a_reseni_sikany.pdf
- Hendl, J. (2005) *Kvalitativní výzkum – Základní metody a aplikace*. Portál.
- Chrásková, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* (2., aktualizované vydání). Grada.
- Janošová, P. (2011). *Šikana a vyčleňování žáků na základní škole*. Technická univerzita v Liberci.
- Janošová, P., Kollerová, L., Záborská, K., Kressa, J., & Dědová, M. (2016). *Psychologie školní šikany*. Grada.
- Klocek, A., Havrdová, E., Kotrbová, M., Pour, M., Zárubová, I., Švomová, V., Strnad, A., & Netík, J. *Model přenositelnosti programu KiVa proti šikaně: Závěrečná evaluační zpráva*. https://www.scholaempirica.org/wp-content/uploads/2023/03/KiVa_Model-prenositelnosti_ZaverecnaEvaluacniZprava.pdf
- Mayrock, A. (2016). *Jak přežít šikanování* (přeložil Petra DIESTLEROVÁ). Portál.

MŠMT (2013–2024a). *Akční plán realizace národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2023-2025.*

<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/akcni-plan-realizace-narodni-strategie-primarni-prevence-23-25>

MŠMT (2013–2024b). *Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách.pdf*

https://www.msmt.cz/file/38988_1_1/

MŠMT (2013–2024c). *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování.*

https://www.msmt.cz/uploads/Metodicke_doporuceni_uvodni_cast.doc

Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s. (2011–2024). *Šance dětem. KiVa: Finský program proti šikaně mění školní prostředí*

<https://sancedetem.cz/kiva-finsky-program-proti-sikane-meni-skolni-prostredi>

Obchodní akademie, Střední pedagogická škola, Vyšší odborná škola cestovního ruchu a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s. r. o (2018). *Školní program proti šikanování.* https://soavoshk.cz/cofresag/uploads/sites/3/2018/10/P2-program_proti_s.pdf

Průcha, J., & Kansanen, P. (2015). *Školní vzdělávání ve Finsku.* Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum.

Richterová, M., Zvírotsky, M., & Bendl, S. (2022). *Šikana v otázkách a odpovědích.*

Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova.

Říčan, P., & Janošová, P. (2010). *Jak na šikanu.* Grada.

Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K. (1996). *Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group.*

Salmivalli, C., & Poskiparta, E. (2012). *KiVa antibullying program: Overview of evaluation studies based on a randomized controlled trial and national rollout in Finland. International Journal of Conflict and Violence (IJCV), 6(2), 293-301.* <https://doi.org/10.4119/ijcv-2920>

Schola Empirica (2022a). *Program KiVa pro prevenci a řešení šikany.*

<https://www.scholaempirica.org/>

Schola Empirica (2022b). *Program KiVa pro prevenci a řešení šikany.*

<https://www.scholaempirica.org/metodiky/kiva/>

Schola Empirica (2022c). *Program KiVa pro prevenci a řešení šikany.*

<https://www.scholaempirica.org/metodiky/kiva/hlavni-principy/>

SCHOLA EMPIRICA z.s. (2023). *KiVa - komplexní celoškolský program prevence a řešení šikany.* [https://www.scholaempirica.org/wp-](https://www.scholaempirica.org/wp-content/uploads/2023/06/KiVa_prevence_a_reseni_sikany_brozura.pdf)

[content/uploads/2023/06/KiVa_prevence_a_reseni_sikany_brozura.pdf](https://www.scholaempirica.org/wp-content/uploads/2023/06/KiVa_prevence_a_reseni_sikany_brozura.pdf)

Step by Step Česká republika, o.p.s. (2023). *Začít spolu.* [https://www.zacitspolu.eu/o-](https://www.zacitspolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/)

[programu/o-programu-zacit-spolu/](https://www.zacitspolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/)

Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém: sborník příspěvků z konference: Praha, 19. března 2009. (2009). Tribun EU.

Švaříček, R., Šed'ová, K., Janík, T., Kaščák, O., Miková M., Nedbálková K., Novotný P., Sedláček M. & Zounek J. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Portál.

Vaníčková, E., Chudomelová, L., Pohořelá, J., & Brandejsová, J. ([2016]). *Metodika prevence násilí, online násilí a šikany ve školách.* [Fakultní nemocnice v Motole].

Vondrušková, K. (2019). *Statistická analýza dat pro kvantitativní výzkum.* Ostravská univerzita. <https://dokumenty.osu.cz/fss/publikace/statisticka-analyzadat.pdf>

Zvírotský, M., Bendl, S., & Richterová, M. (2021). *Příběh školní šikany: učebnice pro pedagogické pracovníky.* Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

Zvírotský, M. (2023). *Terminologický a výkladový slovník šikany.* Grada.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: *Míra zapojení základních škol do dotazníkového šetření*

Tabulka č. 2: *Funkce respondentů na základní škole*

Tabulka č. 3: *Funkce v KiVa týmu*

Tabulka č. 4: *První informace o KiVa programu*

Tabulka č. 5: *Seznam preventivních programů proti šikaně před KiVa programem*

Tabulka č. 6: *Seznámení s KiVa programem*

Tabulka č. 7: *Seznámení s KiVa týmem*

Tabulka č. 8: *Seznámení ostatních kolegů*

Tabulka č. 9: *Očekávané pozitivní výsledky KiVa programu*

Tabulka č. 10: *Naplněné pozitivní výsledky KiVa programu*

Tabulka č. 11: *Očekávané překážky implementace KiVa programu na ZŠ*

Tabulka č. 12: *Projevené překážky implementace KiVa programu na ZŠ*

Tabulka č. 13: *Motivace k účasti v KiVa týmu*

Tabulka č. 14: *Nápady na zlepšení KiVa týmu*

Tabulka č. 15: *Charakteristika KiVa programu*

Tabulka č. 16: *Charakteristika KiVa týmu*

Tabulka č. 17: *Otázky k rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica*

Tabulka č. 18: *Otázky k rozhovoru se zástupcem pokračující školy*

Tabulka č. 19: *Otázky k rozhovoru se zástupcem nepokračující školy*

Seznam grafů

Graf č. 1: *Model úspěšné implementace na základě evaluace z pilotního roku KiVa programu na základních školách v České republice*

Graf č. 2: *Účast na KiVa školení v Praze*

Graf č. 3: *Preventivní program před KiVa programem*

Graf č. 4: *Zapojení tříd do KiVa programu*

Graf č. 5: *Zapojení třídních učitelů do KiVa programu*

Graf č. 6: *Počet členů v KiVa týmu*

Graf č. 7: *Složení KiVa týmu*

Graf č. 8: *Pokračující a nepokračující školy po pilotním roce*

Graf č. 9: *Doporučení KiVa programu jiné škole*

Seznam zkratk

ČŠI - Česká školní inspekce

KiVa - Kiusaamista Vastan (proti šikaně)

MŠMT - Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

PISA - Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní hodnocení žáků)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výzkumné šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program

Příloha č. 2: Informovaný souhlas s rozhovorem

Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica

Příloha č. 4: Ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem pokračující školy

Příloha č. 5: Ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem nepokračující školy

Příloha č. 6: Motivace k účasti v KiVa týmu

Příloha č. 7: Nápady na zlepšení KiVa týmu

Přílohy

Příloha č. 1: Výzkumné šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program

Výzkumné šetření na základních školách v České republice se zaměřením na KiVa program

Dobrý den,

vítám Vás u dotazníku určeného pro členy KiVa týmů ze zapojených kontrolních základních škol účastníci se pilotního roku KiVa programu v České republice. Tento dotazník je součástí diplomové práce na téma "Implementace a účinnost KiVa programu na základních školách v České republice", a je zpracováván na Katedře pedagogiky FF UK. Cílem dotazníku je zpětná vazba jednotlivých členů KiVa týmů, kteří se zúčastnili pilotního roku KiVa programu. Skrze výsledky tohoto dotazníku lze jak pro zapojené základní školy, tak i pro samotnou neziskovou organizaci Schola Empirica vyvodit doporučení pro další praxi.

Vyplnění tohoto dotazníku je pro respondenty dobrovolné a je zajištěna jejich anonymita.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku, které zabere přibližně 5-7 minut.

Bc. Jan Petr

1 Na které ze zapojených kontrolních základních škol jste členem KiVa týmu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ Základní škola a Mateřská škola Cerhovice, okres Beroun	☐ Sportovní základní škola Antonína Sochora Duchcov, příspěvková organizace	☐ Základní škola Chotěšov, okres Plzeň – jih, příspěvková organizace	☐ Základní škola a mateřská škola Javornice
☐ Základní škola Kadaň, Na Podlesí 1480, okres Chomutov	☐ Základní škola Jana Palacha v Kutné Hoře	☐ Základní škola Litvínov - Hamr, Mládežnická 220, okres Most	☐ Základní škola a Mateřská škola Litvínov - Janov, Přátelství 160, okres Most
☐ Mateřská škola a Základní škola a Mateřská škola Lubná, okres Rakovník	☐ Základní škola Malé Svatoňovice	☐ Základní škola Milín, okres Příbram, příspěvková organizace	☐ Tyršova základní a mateřská škola, U Tyršovy školy 1/430 Praha 5 - Jinonice

2 Jaké funkce jste na Vaší škole během pilotního roku KiVa programu vykonával(a)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Asistent pedagoga	☐ Metodik prevence	☐ Ředitel	☐ Školní psycholog	☐ Třídní učitel	☐ Učitel
☐ Výchovný poradce	☐ Zástupce ředitele				
☐ Jiná funkce (napište)	____				

3 Jakou funkci jste v KiVa týmu během pilotního roku KiVa programu zastával(a)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Člen KiVa týmu   Koordinátor KiVa týmu   Koordinátor i člen KiVa týmu

4 Jak jste se poprvé dozvěděl(a) o existenci KiVa programu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Od vedení školy   Od kolegy z práce   Od žáků ze školy   Z jiné školy   Ze školení
- Jiným způsobem (napíšte)

5 Zúčastnil(a) jste se dvoudenního KiVa školení v Praze?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano   Ne

6 Probíhal na Vaší základní škole před KiVa programem nějaký jiný preventivní program proti šikaně?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ne
- Ano (napíšte jaký)

7 Kdo z Vaší školy byl v průběhu pilotního roku seznámen s KiVa programem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Rodiče žáků 1. stupně   Rodiče žáků 2. stupně   Rodiče žáků (pouze zapojených tříd)   Třídní učitelé 1. stupně
- Třídní učitelé 2. stupně   Třídní učitelé (pouze zapojených tříd)   Učitelé 1. stupně   Učitelé 2. stupně
- Žáci (pouze zapojených tříd)   Žáci 1. stupně   Žáci 2. stupně
- Ostatní zaměstnanci školy (napíšte kdo)

8 Kdo z Vaší školy byl v průběhu pilotního roku seznámen s KiVa týmem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Rodiče žáků 1. stupně   Rodiče žáků 2. stupně   Rodiče žáků (pouze zapojených tříd)   Třídní učitelé 1. stupně
- Třídní učitelé 2. stupně   Třídní učitelé (pouze zapojených tříd)   Učitelé 1. stupně   Učitelé 2. stupně
- Žáci (pouze zapojených tříd)   Žáci 1. stupně   Žáci 2. stupně
- Ostatní zaměstnanci školy (napíšte kdo)

9 Kdy byli ostatní zapojení kolegové seznámeni s KiVa programem a KiVa týmem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Na konci školního roku 2021/2022
- V přípravném týdnu nového školního roku 2022/2023
- V prvním týdnu školního roku 2022/2023
- V jiném termínu (napíšte)

10 Které pozitivní výsledky jste jakožto člen KiVa týmu od KiVa programu před novým školním rokem očekával(a)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Aktivní spolupráci s neziskovou organizací Schola Empirica	☐ Kladnou reakci rodičů na KiVa program	☐ Postupné rozšiřování KiVa týmu v průběhu školního roku	☐ Postupné zapojování dalších tříd během školního roku
☐ Rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany	☐ Snížení případů šikany	☐ Viditelné rozdíly mezi zapojenými a nezapojenými třídami	☐ Zjištění skrytých případů šikany
☐ Zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách	☐ Zvýšení povědomí učitelů ohledně šikany	☐ Zvýšení povědomí žáků ohledně šikany	
☐ Něco jiného (napíšte) ____			

11 Které pozitivní výsledky z otázky číslo 10 se ve skutečnosti naplnily?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Aktivní spolupráci s neziskovou organizací Schola Empirica	☐ Kladnou reakci rodičů na KiVa program	☐ Postupné rozšiřování KiVa týmu v průběhu školního roku	☐ Postupné zapojování dalších tříd během školního roku
☐ Rychlejší a efektivnější možnost řešení případů šikany	☐ Snížení případů šikany	☐ Viditelné rozdíly mezi zapojenými a nezapojenými třídami	☐ Zjištění skrytých případů šikany
☐ Zlepšené vztahy žáků v zapojených třídách	☐ Zvýšení povědomí učitelů ohledně šikany	☐ Zvýšení povědomí žáků ohledně šikany	
☐ Něco jiného (napíšte) ____			

12 S jakými možnými překážkami jste jakožto člen KiVa týmu společně se zavedením KiVa programu na Vaší škole počítal(a)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Ignorování KiVa týmu ostatními kolegy	☐ Konec KiVa programu již po pilotním roce	☐ Nedostatečná podpora KiVa týmu od vedení školy	☐ Nedostatek času na KiVa lekce
☐ Nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým	☐ Nefunkčnost KiVa programu při řešení případů šikany	☐ Negativní přijetí KiVa programu ročníky z 2. stupně	☐ Negativní výsledky hodnocení KiVa programu na konci školního roku
☐ Neochota kolegů spolupracovat s KiVa týmem	☐ Nepochopení KiVa programu ročníky z 1. stupně	☐ Rozpad KiVa týmu během školního roku	
☐ Něco jiného (napište) ____			

13 Jaké překážky se společně se zavedením KiVa programu na Vaší škole vyskytly?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

☐ Ignorování KiVa týmu ostatními kolegy	☐ Konec KiVa programu již po pilotním roce	☐ Nedostatečná podpora KiVa týmu od vedení školy	☐ Nedostatek času na KiVa lekce
☐ Nedostatek času pro řešení šikany skrze KiVa tým	☐ Nefunkčnost KiVa programu při řešení případů šikany	☐ Negativní přijetí KiVa programu ročníky z 2. stupně	☐ Negativní výsledky hodnocení KiVa programu na konci školního roku
☐ Neochota kolegů spolupracovat s KiVa týmem	☐ Nepochopení KiVa programu ročníky z 1. stupně	☐ Rozpad KiVa týmu během školního roku	
☐ Něco jiného (napište) ____			

14 Kolik z celkového počtu tříd se aktivně zapojilo během pilotního roku do KiVa programu?

Nápověda k otázce: *Napište počet tříd / celkový počet tříd na škole; př.: (5/14)*

15 Kolik z celkového počtu třídních učitelů se aktivně zapojilo během pilotního roku do KiVa programu?

Nápověda k otázce: *Napište počet zapojených třídních učitelů / celkový počet třídních učitelů; př.: (5/14)*

16 Kolik členů měl na Vaší škole během pilotního roku KiVa tým?

Nápověda k otázce: *V případě měněního se počtu členů, napište tyto změny; př.: (září - leden 3, únor - červen 4)*

17 Jaké složení měl na konci pilotního roku KiVa programu KiVa tým na Vaší základní škole?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Pouze učitelé   Více učitelů než učitelek   Stejný počet učitelů i učitelek   Více učitelek než učitelů   Pouze učitelky

18 Z jakého důvodu jste se stal(a) členem KiVa týmu?

Nápověda k otázce: *Napište hlavní důvod(y)*

19 Jak by se podle Vašeho názoru dalo do budoucna zlepšit fungování KiVa týmu na Vaší základní škole?

Nápověda k otázce: *Napište tipy a doporučení pro fungování KiVa týmu*

20 Kterými 3 přídavnými jmény byste charakterizoval(a) KiVa program?

21 Kterými 3 přídavnými jmény byste charakterizoval(a) KiVa tým?

22 Pokračuje Vaše základní škola i po pilotním roce s KiVa programem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano

Ne (Proč?)

23 Doporučil(a) byste KiVa program jiné základní škole?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano

Ano, již jsem doporučil(a)

Ne (Proč?)

Příloha č. 2: Informovaný souhlas s rozhovorem

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho následným zpracováním pro účely diplomové práce na téma Implementace a účinnost KiVa programu na základních školách v České republice

Svým podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumného šetření diplomové práce Bc. Jana Petra s názvem Implementace a účinnost KiVa programu na základních školách v České republice.

Bylo mi sděleno, jaký průběh bude mít zmiňovaný rozhovor.

Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli položenou otázku.

Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po zpracování bude vymazán.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, jak bude s rozhovorem nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovoru a zpracování jeho výsledků pro účely diplomové práce. Nikde nebude uvedeno mé jméno či jiné osobní údaje, díky kterým bych mohl/a být identifikován/a.

Dávám své svolení k tomu, aby výzkumník použil rozhovor pro potřeby své diplomové práce.

Dne: _____

Podpis respondenta/ky: _____

Podpis výzkumníka: _____

Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica

Ukázka přepisu rozhovoru se zástupci neziskové organizace Schola Empirica

V = výzkumník

ZS1 = zástupce neziskové organizace Schola Empirica 1

ZS2 = zástupce neziskové organizace Schola Empirica 2

V: „Dávali jste koordinátorům KiVa týmů doporučení ohledně ideálního data pro představení KiVa programu a KiVa týmu ostatním zaměstnancům školy? Je podle vás lepší možností představit KiVa program na konci školního roku či až v přípravném týdnu nového školního roku?“

ZS2: „Dávali jsme doporučení, že by měl být nějaký projektový den a takový KiVa den, během kterého by se celý KiVa program oficiálně zahájil. Takový den by byl řekněme o KiVa programu co to je a zároveň by informoval žáky, učitele i rodiče. Nejlepší možností je podle nás seznámit povrchově ostatní kolegy na konci školního roku a na začátku nového školního roku seznámit více do detailu učitele, žáky i rodiče.“

ZS1: „Někdy jsme dostávali informace, že některé školy navíc rozeslaly emaily rodičům a dali informaci o zapojení do KiVa programu na svůj web.“

ZS2: „Ano, to bylo velmi časté, děkuji za připomenutí.“

ZS1: „Důležité je především to, aby veškeré seznámení proběhlo před zahájením nového školního roku.“

V: Více než polovina respondentů uvedla, že se ve skutečnosti nenaplnilo pozitivní očekávání ohledně zlepšených vztahů žáků v zapojených třídách. Čím si tuto skutečnost vysvětlujete?

ZS1: „Záleželo na tom, jak přesně byl KiVa program implementován. My víme, že na některých školách s tím bojovali a přesně víme, kde se to nedařilo.“

Příloha č. 4: Ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem pokračující školy

Ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem pokračující školy

V = výzkumník

ZP = zástupce pokračující školy

V: Byl podle Vás viditelný nějaký rozdíl v přístupu ke KiVa programu z hlediska 1. a 2. stupně?

ZP: „Rozdíl je určitě velký. Myslím si, že u těch menších je snazší zařadit více her, protože ti starší občas nespolupracují. Myslím si, že když se začne s KiVa programem hned od začátku, třeba od 1. nebo 2. třídy, tak se potom na to může krásně navazovat. Když jsme totiž začali KiVu v 7. nebo 8. ročníku, tak jsme u některých her trochu narazili.“

V: Jak hodnotíte spolupráci s neziskovou organizací Schola Empirica během pilotního roku KiVa programu? Můžete uvést co se Vám na spolupráci líbilo, případně co byste této organizaci pro lepší implementaci tohoto programu doporučil(a)?

ZP: „Tak spolupráce je perfektní. Vždycky jsme měli veškeré informace. Pokud jsme požádali o pomoc, bylo nám vždy řečeno, jak danou situaci řešit. Byly také pořádány pravidelné online schůzky koordinátorů. Ze začátku jsme se scházeli celkem často, asi jednou nebo dvakrát za měsíc. Potom, postupem času, kdy už to bylo trochu zaběhnuté, tak jsme se scházeli asi jednou za dva měsíce, když teda nebylo nic extra důležitého nebo nebyla plánovaná větší schůzka.“

V: Jako největší očekávanou a také reálnou překážku respondenti uvedli nedostatek času na KiVa lekce... jakým způsobem jste tento problém řešili na vaší základní škole?

ZP: „U nás na škole jsme KiVu zařazovali u zapojených ročníků povinně do etické výchovy. Takže časově jsme ty lekce, ty KiVa lekce stíhali až překvapivě dobře. Samozřejmě, že někde to bylo lepší a někde horší, ale neměli jsme pocit, že by to nějaká zapojená třída nějak hodně nestíhala a byla pozadu.“

Příloha č. 5: Ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem nepokračující školy

Ukázka přepisu rozhovoru se zástupcem nepokračující školy

V = výzkumník

ZN = zástupce nepokračující školy

V: Jako největší očekávanou a také reálnou překážku respondenti uvedli nedostatek času na KiVa lekce... byl tento problém jedním z důvodů, kvůli kterému vaše základní škola nepokračuje v KiVa programu po pilotním roce?

ZN: „Nedostatek času určitě ne. Šlo jednak o finanční důvody, kdy vedení školy se nechtělo finančně na pokračování programu dále podílet a potom to bylo také to, že v tom KiVa programu neviděli ten výsledek nebo ten efekt, který od toho třeba oni, jakožto vedení školy, na začátku očekávalo.“

V: Za jakých podmínek by vaše základní škola pokračovala v KiVa programu i po pilotním roce?

ZN: „Tak určitě, kdyby byla ta cena nižší nebo kdyby ten program pokračoval zdarma, potom by bylo pokračování možné. Já osobně bych měla ještě jako jednu z podmínek, aby bylo více zainteresované vedení školy. Já jsem byla ta, která tu iniciativu KiVa programu do školy přinesla. Takže bylo obtížné přesvědčit vedení školy či další kolegy o zapojení a řešení problémů skrze KiVa program.“

Příloha č. 6: Motivace k účasti v KiVa týmu

Abych vnesla ženské hledisko a při řešení s dívkami mohu být užitečná.
Byla jsem oslovena metodikem prevence.
Díky vedení školy.
Chci pomáhat v prevenci šikany a přispět k lepšímu klimatu.
Chtěla jsem do školy dostat ucelený program proti šikaně.
Chtěl jsem se dozvědět co nejvíce o programu. Vztahy mezi žáky mi leží na srdci. Jako vedení školy jsem chtěl program podpořit.
Jako metodik prevence hledám vhodné programy pro celou školu - z toho vyplývá můj aktivní přístup.
Jelikož jsem i metodik prevence.
Jmenoval mě ředitel.
Komplexní řešení šikany, aktivně se pracuje s dětmi, propracovaný systém.
Napomáhat předcházení a případnému řešení šikany.
Nová metoda řešení případů šikany na školách.
Ochota řešit problémy, větší zapojení do spolupráce s žáky.
Osobní zájem, rozšíření znalostí týkající se šikany.
Požádalo mě o to vedení školy.
Program mě zaujal, byla jsem koordinátor.
Velmi mne zajímalo téma šikany na základní škole a velmi se mi líbilo dvoudenní školení v Praze.
Vlastní zájem - působím jako školní metodička prevence, podpora ředitelky školy, osobní proškolení v Praze.
V roli koordinátora projektu to byla jasná volba.

Příloha č. 7: Nápady na zlepšení KiVa týmu

Bez odpovědi.
Bylo by vhodné, aby členové KiVa týmu měli ve stejnou dobu čas, aby mohli vést hovory s žáky, kteří potřebují pomoc KiVa týmu. Popřípadě přímo vyčleněné hodiny na práci KiVa týmu.
Častěji se radit o našem fungování.
Funguje dobře.
KiVa tým funguje, chtělo by to pouze více akčních učitelů.
K týmu by se měli přidat učitelé, kteří o to mají zájem.
Myslím si, že funguje dobře.
Myslím si, že zlepšení fungování KiVa týmu by se dalo udělat skrze vyhrazení hodin pro KiVa tým, který by v těchto hodinách měl prostor řešit pouze KiVa program a s tím spojené pohovory s žáky atd. V současné situaci jsou pohovory s žáky vedeny ve volných hodinách členů KiVa týmu.
Nejsem zapojena natolik abych si troufla navrhnout změny.
Nevidím žádné problémy ve fungování KiVa týmu.
Pravidelnost setkávání bez ohledu na řešení případů šikany.
Přijde mi, že KiVa tým funguje dobře.
Více času na danou problematiku.
Více spolupracovat.
Vyhovuje mi.
Zapojením všech třídních učitelů.
Zapojit další kolegy.
Zapojit více tříd.
Zapojit více učitelů.